

HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUM
JÄRELEVALVEOSAKOND

ÜLEVAADE HARIDUSSÜSTEEMI JÄRELEVALVEST 2002/2003. ÕPPEAASTAL

Tartu 2003

Ülevaate koostasid:

Kadri Peterson

Hille Vooremäe

Eda Kõo

Eve Leppik

Kristi Mere

Janne Parri

Tiina Peterson

Ulvi Soomlais

Eiko Keeman

Priit Laanoja

Keeleliselt toimetas Kersti Kaldma

Ülevaadet aitasid ette valmistada:

Maria Jürimäe – TÜ Õppekava Arenduskeskus

Elve Kukk – TPÜ

Angeelika Põldaru – TÜ

Hannes Ennomäe – TÜ

Aardo Külaots – TÜ

Märt Laur – TÜ

Hannes Nugin – TÜ

Kokkuvõttes kasutatavaid lühendeid

VV	Vabariigi Valitsus
HM	Haridusministeerium
Hmin	Haridusministri määrus
HTM	Haridus- ja Teadusministeerium
RB	HTMi Raamatupidamisbüroo
REKK	HTMi Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus
KVB	HTMi Koolivõrgu Büroo
RV HB	HTMi Riigivara Haldusbüroo

SISUKORD

Sissejuhatus	4
I Alusharidus	5
1. Koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse kvaliteedi tagamine	5
2. Sisehindamine	13
3. 6–7-aastaste laste koolivalmiduse pilooturing	16
II Üldharidus	23
1. Koolidele tehtud ettekirjutused ja ettepanekud 2002/2003. õppeaastal	23
2. Sisehindamine	28
3. Kooli põhitegevus	29
4. Õpilaste toetamine	31
5. Kokkuvõte nõustamiskomisjonide tegevusest 2002/2003. õppeaastal	34
6. Ülevaade kehalise kasvatuse olukorrast 2002/2003. õppeaastal	41
7. Koolikohustuse täitmine	46
8. Kokkuvõte 2003. aasta riigeksami tulemuste apellatsioonidest	52
III Kutseharidus	62
1. Ülevaade riikliku järelevalve tulemustest erakutseõppeasutustes	62
2. Ülevaade riikliku ja teenistusliku järelevalve tulemustest Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatavates kutseõppeasutustes	67
IV Kõrgharidus	73
1. Ülevaade kõrgkoolide järelevalve tulemustest	73
2. Kõrghariduse reform	73
3. Erakõrgkoolide koolituslubade menetlus	75
V Täiskasvanuharidus	76
1. Täiskasvanute tööalase koolituse korraldamine kutseõppeasutustes	76
2. Kutseõppeasutuste osa täiskasvanute tööalase koolituse korraldamisel	78
Kokkuvõte	81
Lisad	85
Lisa 1. Koolieelsete lasteasutuste kompleksne järelevalve	85
Lisa 2. Üldhariduskoolide kompleksne järelevalve	86
Lisa 3. Ettepanekud ja ettekirjutused kutseõppeasutustele	87
Lisa 4. Koolituslubade menetlemine 2002/2003. õppeaastal	92

SISSEJUHATUS

Ei piisa sellest, et teatakse, - teadmisi tuleb ka rakendada;

ei piisa sellest, et tahetakse, - tuleb ka vastavalt tegutseda.

J. W. Goethe

Alates 2001. aastast on Haridus- ja Teadusministeeriumi järelevalveosakond koostanud ülevaatekogumikke haridussüsteemi toimimisest.

Käesolevaga jätkame traditsiooni anda igal õppeaastal ülevaade haridussüsteemi järelevalvest. Koos eelmistel aastatel tehtuga võimaldavad need kogumikud vaadata tagasi haridussüsteemis toimunud muutustele, veel enam aga järelevalve süsteemi enda arengule.

Lisaks tavapärasele teemale sisaldab käesolev kogumik ka uusi teemasid. Need on olulised või siis antud ajas aktuaalsed (nt Koolikohustuse täitmine; Kehalise kasvatuse aineõpetuse olukord; Nõustamiskomisjonide tegevus).

Meie eesmärgiks on anda informatsiooni neile, kes peavad langetama hariduspoliitilisi või -korralduslikke otsuseid. Loodame, et ülevaade on toeks Teie igapäevatoos hariduselu parendamisel.

Täname riikliku järelevalve läbiviijaid maakondades ja Tartu Ülikooli tudengeid-praktikante osutatud abi eest.

Selleks jõudu soovides järelevalveosakonna nimel

Kadri Peterson

osakonnajuhataja

I ALUSHARIDUS

2002/2003. õppeaastal komplekselt hinnatud koolieelsete lasteasutuste arvuline ülevaade

Riiklikku järelevalvet teostati 2002/2003. õppeaastal 91 koolieelses lasteasutuses (vt tabel 1)

Tabel 1

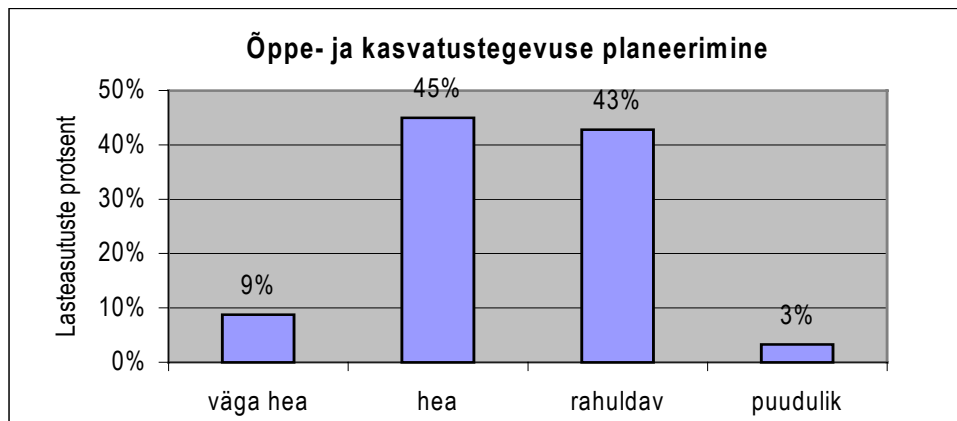
Komplekselt hinnatud koolieelsed lasteasutused 2002/2003. õppeaastal

Maakond	Lasteaed	Lasteaed- algkool	Kokku	%
Harju	21	2	23	25,3
Hiiu	1	0	1	1,1
Ida-Virumaa	11	0	11	12,1
Jõgeva	5	0	5	5,5
Järva	3	0	3	3,3
Läänemaa	1	2	3	3,3
Lääne-Virumaa	3	0	3	3,3
Põlva	2	1	3	3,3
Pärnu	7	1	8	8,8
Rapla	7	0	7	7,7
Saare	4	1	5	5,5
Tartu	7	0	7	7,7
Valga	1	1	2	2,2
Viljandi	8	0	8	8,8
Võru	4	0	4	4,4
Kokku	83	8	91	100
%	91,2	8,8	100	

1. Koolieelse lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse kvaliteedi tagamine

Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine

Võtmeala *Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine* hindamiseks tutvuti riikliku järelevalve käigus lasteasutuse õppekava, aasta tegevuskava ning rühmade tegevuskavadega. Võtmealale antud hinnangud kajastuvad joonisel 1.

Joonis 1. Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine koolieelsetes lasteasutustes.

Tugevused

- Lasteasutuse pedagoogid on läbinud õppekavakoolituse ja teevad õppekava arendamisel koostööd.
- Lasteaia õppekava ja aasta tegevuskava on lasteaia pedagoogilises nõukogus ja hoolekodus läbi arutatud ja heaks kiidetud.
- Õppekavas välja toodud õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted lähtuvad alushariduse raamõppekavast.
- Lasteaia tegevuskavas on kajastatud lasteaia töö tähtsamad valdkonnad.
- Rühmade tegevuskavad on kavandatud lasteaia pedagoogide ja lastevanemate koostöös.
- Rühmade tegevuskavad lähtuvad laste ealistest iseärasustest.
- Lasteasutuse õppekavas on ümbritseva elu teemadena kajastatud paikkonna eripära.
- Lasteasutuse õppekava, aasta tegevuskava ja rühma tegevuskava on pedagoogidele, lasteasutuse töötajatele ja lastevanematele kättesaadavad.

Puudused/parendamist vajav

- Lasteasutuse arengukava – lasteasutuse õppekava – aasta tegevuskava ja rühma tegevuskava vahel puudub selge seos.
- Lasteasutuse õppekavas on vähe kajastatud lasteasutuse eripära.
- Lasteasutuse aasta tegevuskavas on tegevused sageli tähtajaliselt kavandamata, teostajate kohustused ja vastutus määratlemata, mis takistab tegevuskava rakendamist.
- Õppe- ja kasvatusvaldkondade kavad on vähe seostatud.
- Planeerimine ei lähtu eelmise õppeaasta õppe- ja kasvatustegevuse analüüsi tulemustest ning lastevanemate ettepanekutest.
- Lasteasutuse õppekavas ei kajastu erivajadustega lastega tehtav töö ning laste arengu hindamise korraldus ja põhimõtted.
- Lasteasutuse õppekavas ei kajastu eesti keele õpetamise põhimõtted ning maht vene õppekeele rühmades.
- Liitühma õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel ei lähtuta sageli laste ealistest iseärasustest.

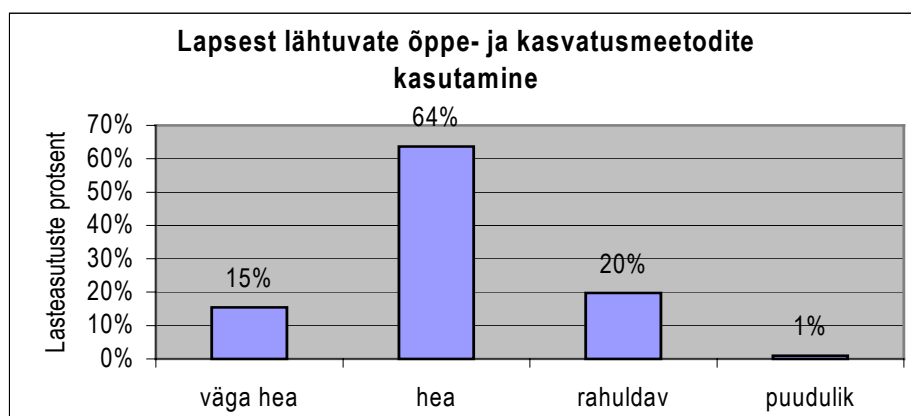
Puuduste põhjused lasteasutuste juhtkondade ja riikliku järelevalve läbiviijate vaatepunktist:

- Lasteasutuse juhtkond ei koordineeri õppekava arendustööd.
- Juhtkonn vahetus osades lasteasutustes – õppekavatöoga alles alustatakse.
- Õppekava ei ole valminud meeskonnatööna – lasteasutuse õppekava osad on valminud erinevate kursuste lõputööna, mistõttu tervikdokumenti pole kujunenud ning õppekava ei rakendu.
- Pedagoogidel puuduvad lapsest lähtuvate õppe- ja kasvatustegevuste eesmärgistamise ning planeerimise oskused.

- Tegevuskavade eesmärkide rohkus ja üldsõnalisus raskendab konkreetsete tegevuste planeerimist ning ei võimalda nende täitmise hindamist.
- Lasteasutuse erinevad põhitegevused ei ole omavahel seotud (nt õppe- ja kasvatusetegevust ei toeta lasteasutuse personali täiendkoolitus ning kasvukeskkonna kujundamine).
- Erivanuseliste laste arv liitrühmas ületab koolieelse lasteasutuse seaduses sätestatud laste arvu piinormi, mistõttu liitrühma õpetajad on ülekoormatud.
- Erivajadustega laste toetamise ja arenguestluste meetodika ning laste arengu jälgimise käsiraamat on väljatöötamisel, mistõttu lasteasutustes kasutatakse täienduskoolituselt saadud meetodilisi materjale. Toimuvad arutelud lasteasutuse töömeetodite valiku üle.
- Pedagoogid kasutavad aegunud seadusandlust, juurdepääs internetile on piiratud.
- Lasteasutuses ei osata erinevaid seadusesätteid omavahel seostada.
- Vene õppekeelega lasteasutustes on õigusaktide mittetäitmise põhjuseks ebapiisav keeleoskus ning meetodilise materjali vähesus.
- Õppe- ja kasvatusetegevuse planeerimine ei lähtu sisehindamisest.
- Omavalitsustes ei ole loodud haridusnõuniku ametikohta või kui on, siis tegutseb ta peamiselt sotsiaaltöö alal ega valda haridustemaatikat.

Lapsest lähtuvate õppe- ja kasvatusmeetodite kasutamine

Võtmeala *Õpetamine, kasvatamine* hindamiseks vaadeldi riikliku järelevalve käigus rühmade õppe- ja kasvatusetegevusi. Hindamisel toetuti järgmistele aspektidele: laste individuaalsusega arvestamine, laste arengust lähtumine, laste sooliste iseärasustega arvestamine; laste rahvuslike ja lasteaia piirkondlike iseärasustega arvestamine, laste aktiivne mõtestatud õppimine ja õppe-kasvatusetegevuste integratsioon. Hinnangud kajastuvad joonisel 2.

Joonis 2. Lapsest lähtuvate õppe- ja kasvatusmeetodite kasutamine.

Tugevused

- Õppe- ja kasvatusprotsess soodustab lastel positiivse minapildi ja emotsionaalse heaolu teket.
- Õppe- ja kasvatusetegevuste läbiviimisel järgitakse üldõpetuse põhimõtteid.
- Õppe- ja kasvatusetegevustes väärtustatakse kodukoha eripära, viiakse läbi õppekäike loodusesse ning tutvutakse kohalike vaatamisväärsustega.
- Lasteaedades korraldatakse lastele ja peredele rahvakalendri tähtpäevade ja traditsioonidega seotud üritusi.
- Osaletakse aktiivselt piirkonna muusika- ja spordiüritustel, võetakse osa käsitöö- ja kunstinäitustest.
- Igapäevatoimingud, vabategevused ja õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatusetegevused toimuvad eakohase päevakava alusel.

Puudused/parendamist vajav

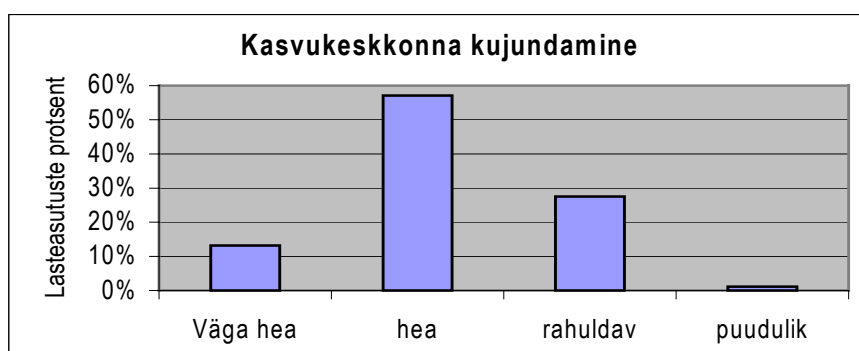
- Laste individuaalse eripära ja arenguga arvestamine.
- Laste aktiivsuse ärgitamine õppe- ja kasvatustegevustes (esines laste eest vastamist, otsustamist, äratagemist).
- Laste valikute juhendamine õppe- ja kasvatusprotsessis.
- Koostöö õpetajaabidega õppe- ja kasvatustegevuste läbiviimisel.

Puuduste põhjused lasteasutuste juhtkondade ja riikliku järelevalve läbiviijate vaatepunktist:

- Lasteasutuse õppekava ei rakendu – õppekavas deklareeritakse põhimõtteid, millest lähtutakse, kuid praktikas need ei toimi (nt õppimine mängu kaudu, individuaalne lähenemine, laste huvidest lähtuvate meetodite kasutamine).
- Õpetajad ei teadvusta õppe- ja kasvatustegevuse eesmärke.
- Õpetajate vähene koolitus lapsest lähtuva meetodika rakendamiseks ning koolituselt saadud teadmiste mittekasutamine.
- Õpetajate kvalifikatsiooni mittevastavus kehtestatud nõuetele.

Kasvukeskkonna kujundamine

Võtmeala *Kasvukeskkond* hindamiseks tutvuti riikliku järelevalve käigus lasteasutuste ruumide ja maa-ala ning õppevahenditega. Analüüsi, kuidas toetab kasvukeskkond lasteasutuse õppekava rakendumist. Hinnangud kajastuvad joonisel 3.

Joonis 3. Lapsest lähtuvate õppe- ja kasvatusmeetodite kasutamine.

Tugevused

- Lasteaiad asuvad laste elukoha läheduses.
- Lasteaia lahtiolekuaegade kehtestamisel on arvestatud lastevanemate soove ja vajadusi.
- Lasteaia täituvus ja laste kohalkäimine on head.
- Tervise tugevdamine ja karastamine on laste tervisele ning seeläbi ka kohalkäimisele hästi mõjunud.
- Vanemate osalustasu on piirkonna lastevanematele jõukohane.
- Õppevahendeid soetatatakse lasteasutuse arengukavast ja aasta tegevuskavast lähtudes ning materiaalseid võimalusi arvestades.
- Lasteasutuse juhtkond on eestvedaja rollis kasvukeskkonna parendamiseks lisavõimaluste otsimisel ja olemasolevate vahendite otstarbekal kasutamisel.
- Ruumid on turvalised ja esteetilised.
- Õppe- ja mänguvahendid on korrastatud ja lastele sobivad.

Puudused/parendamist vajav

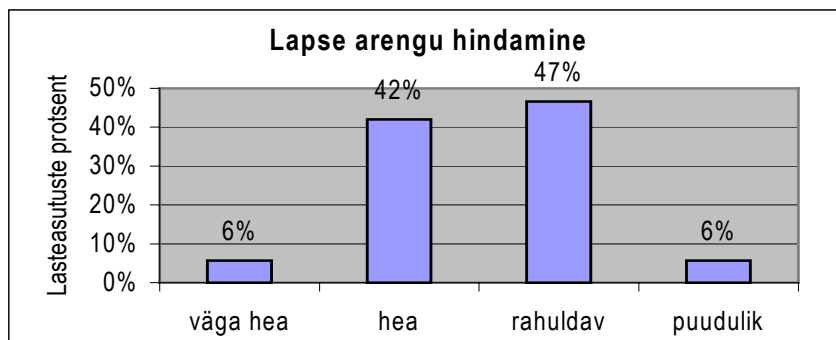
- Laste individuaalse tegutsemise ja valikute tegemise võimalused lasteasutuse ruumides ja maa-alal ei ole piisavad.
- Arenguliselt sobivaid kaasaegseid õppe- ja mänguvahendeid on vähe.
- Tingimused loovmängudeks ei soodusta mitmekesisust.
- Lasteasutuse maa-ala ei ole piisavalt ohutu ja turvaline.
- Lasteasutuse maa-alal asuvad mängu- ja spordivahendid on vanad.
- Lastekirjandus pole kaasaegne, raamatuvara on süstematiseerimata.
- Õpetaja metoodiline materjal on vananenud ja süstematiseerimata.
- Koopiamašinate ja arvutite kasutamiseks on vähe võimalusi.
- Vanad lasteiahooned vajavad remonti.
- Laste arv rühmades ei ole kooskõlas koolieelse lasteasutuse seadusega.
- Töötajate koosseisud ei ole kooskõlas haridusministri määrusega "Koolieelse lasteasutuse töötajate miinimumkoosseis".
- Kõikidel lastel ei võimalik lasteaiakohtade vähesuse tõttu alusharidust omandada.

Puuduste põhjused lasteasutuste juhtkondade ja riikliku järelevalve läbiviijate vaatepunktist:

- Lasteasutuste kasvukeskkonna kujundamiseks ette nähtud eelarvevahendid on piiratud.
- Omavalitsused on omavoliliselt suurendanud laste arvu rühmades, sest puuduvad rahalised ja ruumilised võimalused uute rühmade avamiseks.
- Lasteasutuse maa-ala vahendite uuendamiseks on taotletud ressursse erinevatest projektidest, mis ei ole leidnud rahastamist.
- Piiratud rahalised vahendid ei võimalda maa-ala vahendite väljavahetamist, sest kõik vajalikud õppe- ja mänguvahendid soetatakse peamiselt vanemate tasu eest.
- Omavalitsustel puuduvad ressursid lasteasutuse maa-alal turvalisuse tagamiseks.
- Lastele individuaalsete tegutsemisvõimaluste ja valikuvõimaluste loomist takistab rühmade ruumikitsikus ja laste huvidega mitteametav õppevahendite paigutus.
- Lasteasutuse pedagoogide ebapiisavad teadmised lapsest lähtuva kasvukeskkonna kujundamiseks.
- Kasvukeskkond ei toeta lasteasutuse õppekava realiseerumist, õppevahendite muretsemine ei ole süsteemne ning ei toimu lasteasutuse eesmärkidest lähtuvalt.

Lapse arengu hindamine

Võtmeala *Laste arengu hindamine* hindamiseks analüüsiti lasteasutuse hindamissüsteemi. Hinnangud kajastuvad joonisel 4.

Joonis 4. Lapsest lähtuvate õppe- ja kasvatusmeetodite kasutamine.

Tugevused

- Lasteasutustes kasutatakse mitmeid erinevaid laste arengu jälgimise ja hindamise meetodeid, mis annavad ülevaate lapse individuaalsest arengust (kasvumapid, arenguvestlused, laste küsitlused, intervjuud, arengutabelid).
- Lapsevanemad ja õpetajad vahetavad igapäevase suhtlemise ning individuaalsete vestluste kaudu pidevalt lapse arengu alast infot.
- Lasteasutustes korraldatakse laste arengu hindamise alaseid koolitusi.
- Laste arengu jälgimise ja analüüsimise põhimõtted ja korraldus on väljatöötamisel.
- Koolivalmiduse hindamisel lähtutakse alushariduse raamõppekavas esitatud laste arengu eeldatavatest tulemustest.
- Laste sujuvaks sisseelamiseks kooliellu korraldatakse tutvumispäevi kooli ja tulevase õpetajaga.
- Paremini toimib laste arengu hindamine koolieelikute, logopeedilistes ja erirühmades.

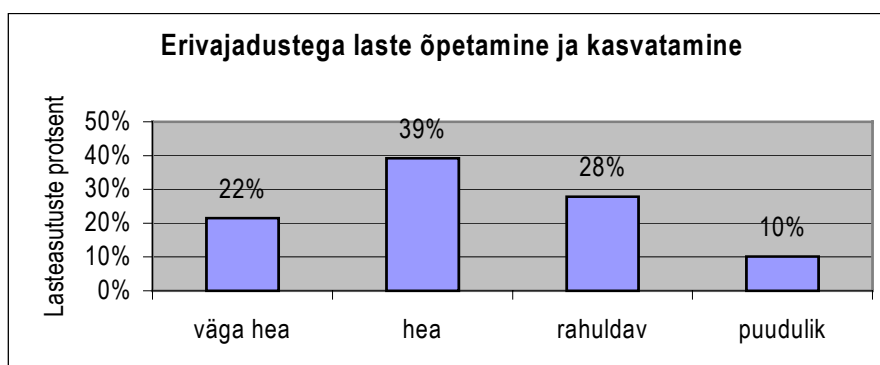
Puudused/parendamist vajav

- Laste arengu hindamise põhimõtete ja korralduse väljatöötamine ja fikseerimine lasteasutuse õppekavades.
- Laste arengu alase info vahetamine lastevanematega.
- Õpetajate töö laste arengu tulemuste analüüsimisel – individuaalselt, meeskondlikult ja lastevanematega.
- Arenguanalüüsi tulemuste kasutamine õppe- ja kasvatustegevuste kavandamise ning laste individuaalse õppekava koostamise alusena.
- Liialt tähtsustatakse lapse teistega võrdlemist ning kirjutamis- ja lugemisoskust lapse arengu ainunäitajana.
- Laste koolivalmiduse hindamise põhimõtete ühtlustamine teeninduspiirkonna koolidega.

Puuduste põhjused lasteasutuste juhtkondade ja riikliku järelevalve läbiviijate vaatepunktist:

- Puudub alushariduse raamõppekavast lähtuv lapse arengu hindamise alane käsiraamat lasteaiasõpetajale.
- Puudub juhend individuaalse õppekava väljatöötamiseks erivajadustega lastele.
- Lasteaiasõpetajate vähesed kogemused laste arengu hindamisel ja ebapiisav sellealane koolitus.
- Õpetajad ei oska laste arengu analüüsi tulemusi õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel kasutada.
- Sisehindamissüsteem lasteaedades on välja kujunemas.
- Õppekavaarendustöö lasteasutuses on passiivne.
- Koostöö lastevanemate ja kooliõpetajatega on ebapiisav.
- Laste arengu hindamine ei ole lasteasutuses tähtsustunud.

Erivajadustega laste õpetamine ja kasvatamine

Joonis 5. Erivajadustega laste õpetamine ja kasvatamine.

Võtmeala *Erivajadustega laste õpetamine ja kasvatamine* hindamisel lähtuti sellest, kuidas toimub erivajadustega ja logopeedilist abi vajavate laste väljaselgitamine ja toetamine ning koolikohustuse täitmise edasilükkamise võimaldamine. Hinnangud kajastuvad joonisel 5.

Tugevused

- Logopeed selgitab lasteaia õppeaasta alguses välja logopeedilist abi vajavad lapsed ning abi osutatakse alates 3. eluaastast.
- Logopeedilise abi osutamine toimub individuaalse arendusplaani alusel.
- Erivajaduste puhul suunatakse lapsevanem erispetsialisti juurde väljastpoolt lasteaeda.
- Lapsevanemaid nõustatakse koolikohustuse täitmise edasilükkamise küsimuses.
- Tervisehäiretega lapsed saavad perearsti suunamise alusel vajalikku toetusravi võimlemise, massaaži ja inhalatsiooni abil.

Puudused/parendamist vajav

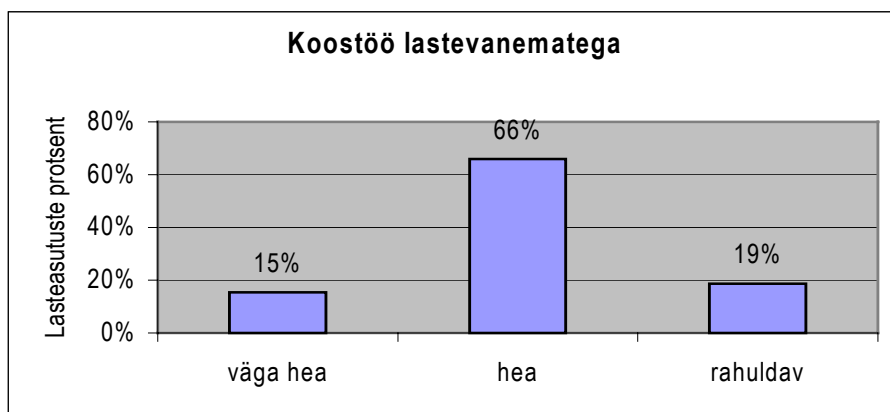
- Erivajadustega laste õpetamise ja kasvatamise põhimõtete ning korralduse väljatöötamine ja kajastamine lasteasutuse õppekavas.
- Kõneravi vajavate laste väljaselgitamine ja toetamine.
- Logopeedi koostöö lasteaiaõpetajate ja lastevanematega.
- Sidemete tihendamine 1. klassi õpetaja ja lasteaia vahel erivajadustega laste toetamiseks.
- Korrektsioonitöös kasutatavate ruumide olukord lasteasutuses (väiksed kõneravikabinetid ei võimalda rühmatöö läbiviimist).
- Eripedagoogika alaste täienduskoolituskursuste ja meetodiliste abimaterjalide kättesaadavus pedagoogidele (seni piiratud võimalused – sobitusrühmade õpetajad, vene õppekeelega lasteasutuse logopeedid).
- Laste kehalise ja vaimse arengu kompleksne arendamine (tähtsustada kehalise arendamise osakaalu lasteasutuses).
- Lastele, kelle puhul nõustamiskomisjon on otsustanud koolikohustuse täitmist edasi lükata, individuaalse õppe- ja kasvatusgevuse võimaldamine.

Puuduste põhjused lasteasutuste juhtkondade ja riikliku järelevalve läbiviijate vaatepunktist:

- Lasteaia puuduvad erispetsialistid (logopeedid, eripedagoogid), sest ametikoha koormus on liiga väike vastava inimese leidmiseks.
- Asutuse palgafond ei võimalda logopeedi ametikoha koormuse suurendamist (põhjus on tihti selles, et asutuse juhid on omanikele vähe selgitanud eripedagoogilise töö vajalikkust lasteasutuses).
- Kuni 2002/2003. õa alguseni puudusid 160-tunnised eripedagoogilised täienduskoolituskursused, mille läbimine on ette nähtud pedagoogide kvalifikatsiooninõuetes.
- Üha enam on lasteasutustesse hakanud tulema probleemseid lapsi (kaasasündinud tervisehäired, lampjalad, rühihäired jms), kes vajavad kehalisel arendamisel professionaalset abi. Vastava ettevalmistusega pedagooge tavalasteasutuses praegu ei ole ning vastavasisulisi koolitusi napib.
- Lapse kehalise arengu korrigeerimist takistab spetsialistide puudumine maapiirkondades (ravimassaaž ja võimlemine).

Koostöö lastevanematega

Võtmeala *Koostöö lastevanematega* hindamisel lähtuti aspektidest lasteasutuse ja lastevanemate vaheline infovahetus ning lastevanemate kaasamine ning nõustamine. Hinnangud kajastuvad joonisel 6.

Joonis 6. Koostöö lastevanematega.

Tugevused

- Koostöö lastevanematega on lasteaegade õppekavades planeeritud.
- Lasteaegades on koostöös lasteaia pedagoogidega välja töötatud lastevanemate nõustamise põhimõtted ja korraldus.
- Informatsioon õppe- ja kasvatustegevuse sisu ja korralduse kohta on lastevanematele kättesaadav (infostendid, lastevanemate koosolekud, lahtised tunnid, igapäevasuhtlemine, õppe- ja kasvatusalaste dokumentidega tutvumise võimalused jms).
- Planeeritud on erinevad koostöövormid (ühisüritused, koosolekud, lahtised tunnid jms).
- Lapsevanemad on kaasatud ühisürituste ettevalmistusse ja korraldamisse.
- Lastevanematele korraldatakse temaatilisi koolitusi.
- Komplekteeritud on nõuetekohased hoolekogud.
- Lastevanemate ootuste ja rahulolu väljaselgitamiseks kasutatakse erinevaid võimalusi: suuline küsitlus, anketeerimine, kirjalikud küsitlused.

Puudused/parendamist vajav

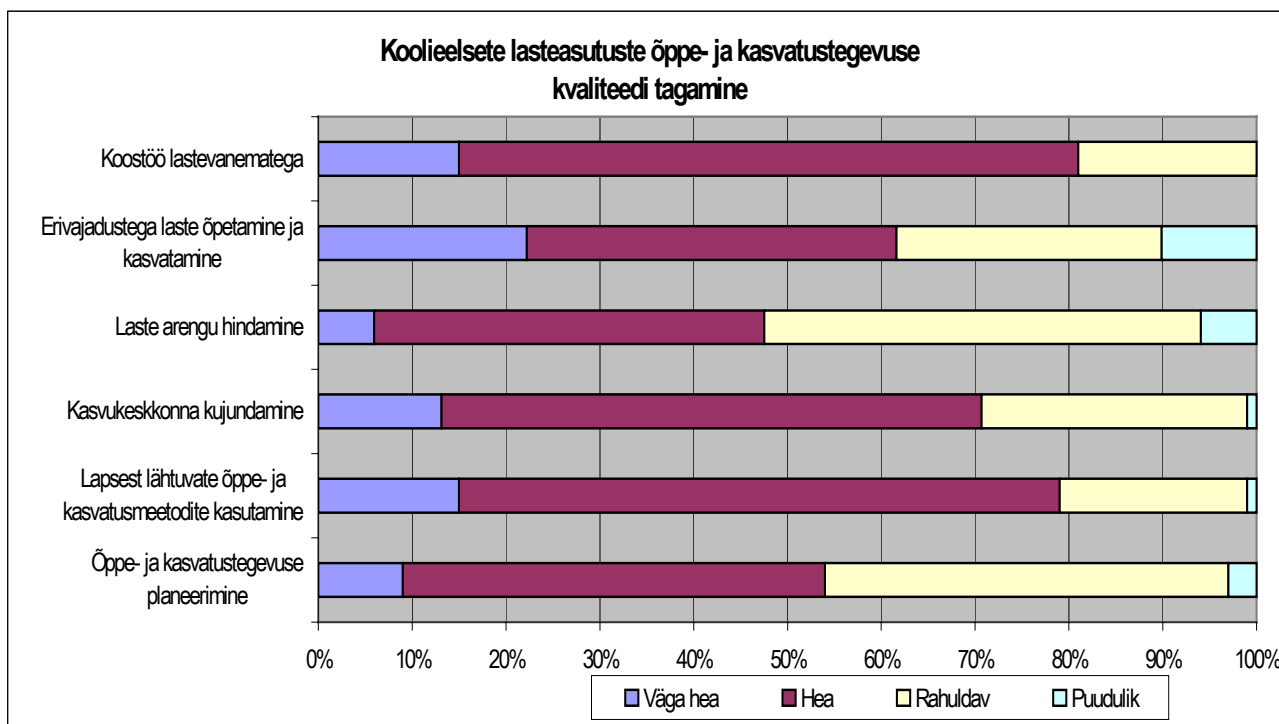
- Lastevanemaid ei ole lasteasutuse arendustegevusse piisavalt kaasatud.
- Lastevanemate ootusi ja rahulolu on vähe analüüsitud.
- Lasteasutusel ei ole veebilehte, avalikustamisele kuuluv teave on raskesti kättesaadav.
- Pedagoogide nõustamisoskused ei ole piisavad.
- Lastevanemate koosolekute efektiivsus on väike, lastevanemate koolitamist ja nõustamist koosolekutel tuleks suurendada.
- Teeninduspiirkonnas alaliselt elavate lasteasutuses mittekaivate lastevanemate nõustamise õppe- ja kasvatusküsimustes ei ole piisav.
- Hoolekogu roll edukaks õppe- ja kasvatustegevuseks eelduste loomisel ei ole tuntav.
- Lastevanemate ja hoolekogu koosolekute dokumenteerimine, vastuvõetud otsuste formuleerimine ja täitmise eest vastutajate määramine jätab soovida.

Puuduste põhjused lasteasutuste juhtkondade ja riikliku järelevalve läbiviijate vaatepunktist:

- Maapiirkondades, kus lasteasutus asub elukohast kaugel ja lapsi transporditakse lasteasutusse bussiga, on vanemate valmisolek koosolekust, koolitusest ja ühisüritustest osa võtta madal, lisanduvad sotsiaalsed probleemid; linnas on osalusprotsent üldjuhul kõrgem.
- Puuduvad erialaspetsialistidega nõustamiskeskused (eriti maapiirkondades), kust vanemal oleks kohapeal võimalik nõu saada.
- Mõnedes lasteaegades ei ole hoolekogu koosseisu õppeaastati uuendatud, nagu seda nõuab koolieelse lasteasutuse seaduse § 24 lõige 2.

- Hoolekogu liikmed pole saanud täienduskoolitust, puuduvad meetodilised abimaterjalid.
- Lasteaial puudub dokumentide korrektseks vormistamiseks, info hankimiseks ning lastevanematele avalikustamiseks vajalik arvuti.

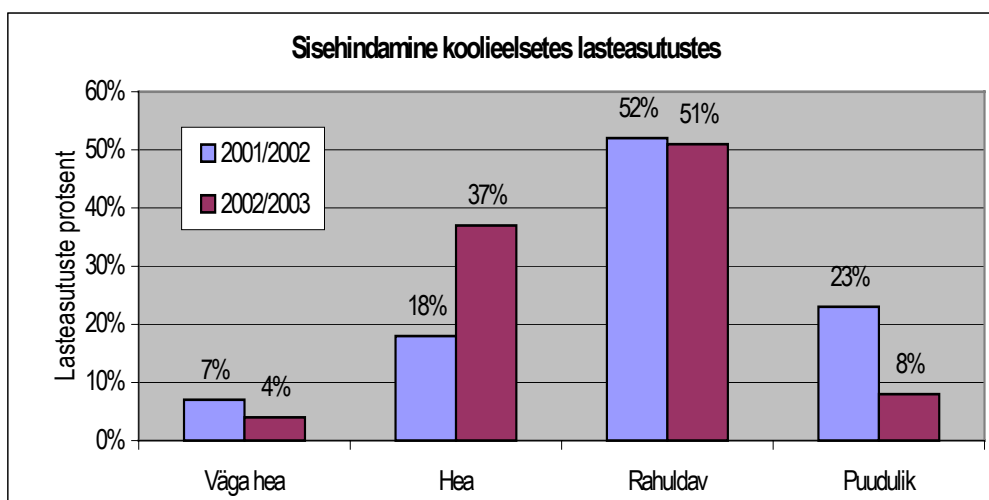
Kokkuvõte koolieelsete lasteasutuste õppe- ja kasvatustegevuse kvaliteedi tagamisest

Joonis 7. Hinnang prioriteedile koolieelsete lasteasutuste õppe- ja kasvatustegevuse kvaliteedi tagamine.

Lasteasutustes toimivad paremini valdkonnad koostöö lastevanematega, lapsest lähtuvate õppe- ja kasvatustegevuste kasutamine ning kasvukeskkonna kujundamine. Paranenud on erivajadustega laste õpetamine ja kasvatamine. Koolieelsete lasteasutuste nõrgemad valdkonnad on õppe- ja kasvatustegevuste planeerimine ja laste arengu hindamine (vt joonis 7).

2. Sisehindamine

Joonis 8. Sisehindamine koolieelsetes lasteasutustes.

Võtmeala *Sisehindamine* analüüsimisel lähtuti aspektidest sisehindamise planeerimine, sisehindamise mõju asutuse töö tulemuslikkusele ning sidusgruppide ootuste ja rahulolu väljaselgitamine enesehindamise kaudu. Joonisel 8 on toodud 2001/2002. ja 2002/2003. õa riikliku järelevalve käigus lasteasutustele antud hinnangute võrdlused.

Tugevused

- Paranenud on sisehindamise alase koolituse võimalused, eelmisel õppeaastal oli vastava koolituse saajaid minimaalselt.
- Sisehindamine on muutumas pelgalt juhtkonna ülesandest (eelmisel õppeaastal) kogu asutusele laienevaks, pedagoogid on hakanud mõistma enda osa asutuse sisehindamises.
- Sisekontroll on kalendaarselt ja temaatiliselt aasta tegevuskavas planeeritud ning määratud on vastutajad.
- Sisehindamisel vaadeldakse planeeritud õppe- ja kasvatustegevusi, rühmade tegevust päeva jooksul, õppe- ja kasvatustegevusi, õppe- ja kasvatustegevuse päevikute täitmist.
- Rahulolu väljaselgitamiseks viiakse läbi küsitlusi erinevatele sidusgruppidele.

Puudused/parendamist vajav:

- Sisehindamise süsteemi loomine, mis hõlmab asutuse tegevust tervikuna.
- Hindamiseesmärkide, korralduse, ajakava ja läbiviijate määramine.
- Sisehindamise regulaarsuse, analüüsi ja tagasisidestamise tagamine.
- Sisehindamistulemuste dokumenteerimine ja nendest lähtuvalt arendusstrateegia kavandamine.
- Enesehindamise vajaduse mõistmine lasteasutuses.
- Sidusgruppide (lapsed, lapsevanemad, juhtkond, lasteasutuse ning kooli õpetajad, hoolekogu) kaasamine enesehindamise kaudu asutuse arendamisse, nende ootuste väljaselgitamine.

Puuduste põhjused lasteasutuste juhtkondade ja riikliku järelevalve läbiviijate vaatepunktist:

- Seadused ei nõua kohustuslikku sisehindamist.
- Sisehindamise alane meetodiline abimaterjal on ebapiisav.
- Juhatajad ja personal ei osale vajalikul määral asutuse sisehindamist puudutavas koolituses.
- Õpetajatel puuduvad eneseanalüüsi oskused.
- Juhid on siiani kinni vanades hindamisstandardites ning ei näe terviklikus süsteemses hindamises asutuse edukuse võtit.
- Hindamisprotsessi pole haaratud kogu personal.
- Ebapiisav planeerimine kuhjab kogutud hindamismaterjalid ega võimalda ajapuudusel saadud informatsiooni töödelda.

Õigusaktid, mille vastu esines rohkem eksimusi

- Ülemnõukogu 23.03.1992. a vastu võetud Eesti Vabariigi haridusseaduse § 7 lõike 2 punkt 9 ja lõige 3: koostöö haridusasutuse juhi, pedagoogide ja kohalike omavalitsusametnike vahel hariduskorraldusliku nõustamise ja eelarve kasutamise osas – 12% lasteasutustes.
- Riigikogu 18.02.1999. a vastu võetud Koolieelse lasteasutuse seaduse (RT I 1999, 27, 387; 2000, 54, 349; 95, 611; 2001, 75, 454; 2002, 61, 375; 90, 521; 2003, 18, 99) § 7: laste arv rühmades 15,7% lasteasutustes; § 16 lõiked 1 ja 3: Alushariduse raamõppekavale vastava lasteasutuse õppekava koostamine ja kinnitamine 44,5% lasteasutustes.
- Haridusministri 26.08.2002. a määruse nr 65 "Pedagoogide kvalifikatsiooninõuded" (RTL 2002, 96, 1486; 2002, 129, 1874; 2003, 4, 39) § 3, § 11, § 12, § 18, § 19: lasteaija pedagoogide kvalifikatsiooni vastavus kehtestatud nõuetele 36,2% lasteasutustes.
- Vabariigi Valitsuse 15.10.1999. a määruse nr 315 "Alushariduse raamõppekava" (RT I 1999, 80, 737) ptk 3 punkt 22: planeeritud õppe- ja kasvatustegevused rühmade nädala tegevuskavas; ptk 4 punkt 27: lasteasutuse õppekava struktuur; ptk 7 punkt 98: lapse arengu hindamise põhimõtted.

- haridusministri 06.12.1999. a määruse nr 58 "Koolieelse lasteasutuse personali miinimumkoosseisu kinnitamine" punkt 4: õpetaja ametikohtade loomine; punkt 5: liikumisõpetaja ja muusikaõpetaja ametikoha loomine 13,3% lasteasutustes; punkt 7: logopeedi ametikoha loomine 22,9% lasteasutustes.

Põhiprobleemid, mis takistavad koolieelsete lasteasutuste õppe- ja kasvatustegevuse kvaliteedi parendamist

- Pedagoogidel ei ole piisavalt õppe- ja kasvatustegevuste eesmärgistamise ja planeerimise, eneseanalüüsi, lapse arengu hindamise, lapsest lähtuva meetodika rakendamise ja kasvukeskkonna kujundamise oskusi.
- Puuduvad lapse arengu hindamist ja sisehindamist käsitlevad meetodilised käsiraamatud lasteaiaõpetajale ning lapse individuaalse õppekava koostamise juhend.
- Alushariduse raamõppekava õppe- ja kasvatuskorralduse osa on pedagoogidele raskesti mõistetav.
- Puuduvad laste, lastevanemate ja pedagoogide pedagoogilistes, eripedagoogilistes, psühholoogilistes, tervise ja sotsiaalküsimustes nõustamise piirkondlikud keskused.
- Koolieelsete lasteasutuste juhtimine on nõrk – lasteasutuse juhtkond ei lähtu eestvedamise ja strateegilise juhtimise põhimõtetest, nõrk on õppekava arendustegevus ja koostöö sidusgruppidega.
- Koolieelse lasteasutuse seadus ei kehtesta kohustuslikku sisehindamist.
- Omavalitsuste haldussuutlikkus on nõrk – puuduvad hariduskorraldust tundvad haridusnõunikud, riikliku järelevalve käigus hinnatud koolieelsetest lasteasutustest on 2001/2002. õppeaastaga võrreldes 21,7%-s vähenenud palgafond ning 38,5%-s majanduskulude eelarve; 36,2%-s ei vasta pedagoogide kvalifikatsioon kehtestatud nõuetele.
- Koolieelsete lasteasutuste ligipääs teabele on piiratud – arvu puuduvad 20,5%-s riikliku järelevalve käigus hinnatud koolieelsetest lasteasutustest, internetiühendus puudub 44,6%-s koolieelses lasteasutuses.

Ettepanekud

Eesmärgid õpetajakoolituse õppekavade arendamiseks:

- Õppe- ja kasvatustegevuste eesmärgistamise ja planeerimise oskuste kujundamine.
- Lapsest lähtuva meetodika rakendamise ja kasvukeskkonna kujundamise oskuste arendamine.
- Õpetajate eneseanalüüsioskuste kujundamine.
- Laste arengu analüüsimise oskuste kujundamine.

Ettepanekud täienduskoolitusasutustele:

- Korraldada omavalitsusametnikele kursusi hariduskorralduse ja teenistusliku järelevalve küsimustes.
- Korraldada kursusi hoolekogude liikmetele.
- Haridusasutuste juhtimise alastel koolitustel pöörata enam tähelepanu strateegilisele juhtimisele, eestvedamisele, õppekava arendustegevuse korraldamisele ja koostööle sidusgruppidega.
- Korraldada koolieelsete lasteasutuste sisehindamise alaseid koolitusi.

Ettepanekud omavalitsustele:

- Kindlustada pädeva ametniku olemasolu, kes nõustaks haridusasutuste juhte ja pedagooge hariduskorralduse küsimustes.
- Kindlustada koolieelsete lasteasutuste õppe- ja kasvatustegevuse kvaliteedi tagamiseks vajalik palgafond ja majandamiskulud.
- Tagada laste arvu rühmas ja töötajate arvu vastavus riiklikult kehtestatud normidele.
- Kindlustada koolieelsele lasteasutusele IT vahendite olemasolu.

Ettepanekud Haridus- ja Teadusministeeriumi üldharidusosakonnale:

- Sätendada sisehindamise nõue Koolieelse lasteasutuse seaduses.
- Taotleda riigieelarve vahendeid omavalitsuste pedagoogide palkade toetamiseks ja ühtlustamiseks.

- Analüüsida ning täiendada alushariduse raamõppekavas toodud õppe- ja kasvatustegevuse korraldust.
- Töötada välja piirkondlike nõustamiskeskuste mudel.

Ettepanekud Riiklikule Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusele:

- Töötada välja lapse arengu analüüsi käsitlev lasteaiaõpetaja käsiraamat.
- Töötada välja lapse individuaalse õppekava juhend.
- Töötada välja sisehindamist käsitlev käsiraamat koolieelsetele lasteasutustele.

3. 6–7-aastaste laste koolivalmiduse pilootuuring

Pilootuuringu üldandmed

6–7-aastaste laste koolivalmiduse pilootuuringu eesmärgid olid:

- 1) 6–7-aastaste laste koolivalmiduse selgitamine;
- 2) sobiva koolivalmiduse hindamise meetodika väljatöötamine lasteaia- ja klassiõpetajatele;
- 3) lasteaiaast kooli sujuva ülemineku toetamine;
- 4) alushariduse raamõppekava ning põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava arendamine;
- 5) esimese klassi õpilaste arengu jälgimine ja toetamine ning õpilaste arengu hindamine esimese õppeaasta lõpus.

Pilootuuringu materjalid 6–7-aastaste laste koolivalmiduse ning 1. klassi õpilaste arengu jälgimiseks koostas Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse õppekavade osakond koostöös üleriigilise alushariduse ning algõpetuse nõukogu, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Tartu Ülikooli Õppekava Arenduskeskusega. Uuringu läbiviimisel lasteaedades kasutati hindamisvahenditena psühholoogiadoktor Eve Kikase koostatud juhendatud joonistamise vaatlust ning lapse arengu hinnangu lehte, mis koostati alushariduse raamõppekavas toodud 7-aastaste laste eeldatavate arengutulemuste alusel. Pilootuuringu läbivijateks olid lasteaia- ja klassiõpetajad.

Sihtrühmaks olid 1. septembril 2003. a 1. klassis õpinguid alustanud lapsed. Pilootuuring viidi lasteaedades läbi 2003. a mais–juunis. Koolides viiakse 1. klassi õpilastega pilootuuring läbi kahes osas: septembris–oktoobris 2003 ja mais 2004.

Pilootuuringu valimi moodustasid 335 eri linnadest ja maakondadest pärit last vanuses 6–7 aastat (177 poissi ja 158 tüdrukut). Eesti õppekeelega koolieelsetest lasteasutustest osales 257 (77%) ja vene õppekeelega lasteasutustest 78 (23%) last.

Õpetajatel paluti märkida, kui kaua on laps koolieelse lasteasutuse töös osalenud. Sellele küsimusele saadi vastuseid 287 (86%) lapse kohta ning 48 lapse puhul (14%) jäeti sellele küsimusele vastamata.

Lasteaias käimise aeg aastati

Aastate arv	Laste arv	Laste %
Kuni 1 aasta	4	1 %
1 aasta	10	3 %
2 aastat	32	10 %
3 aastat	37	11 %
4 aastat	68	20 %
5 aastat	123	37 %
6 aastat	12	4 %
vastamata	48	14 %
KOKKU	335	100 %

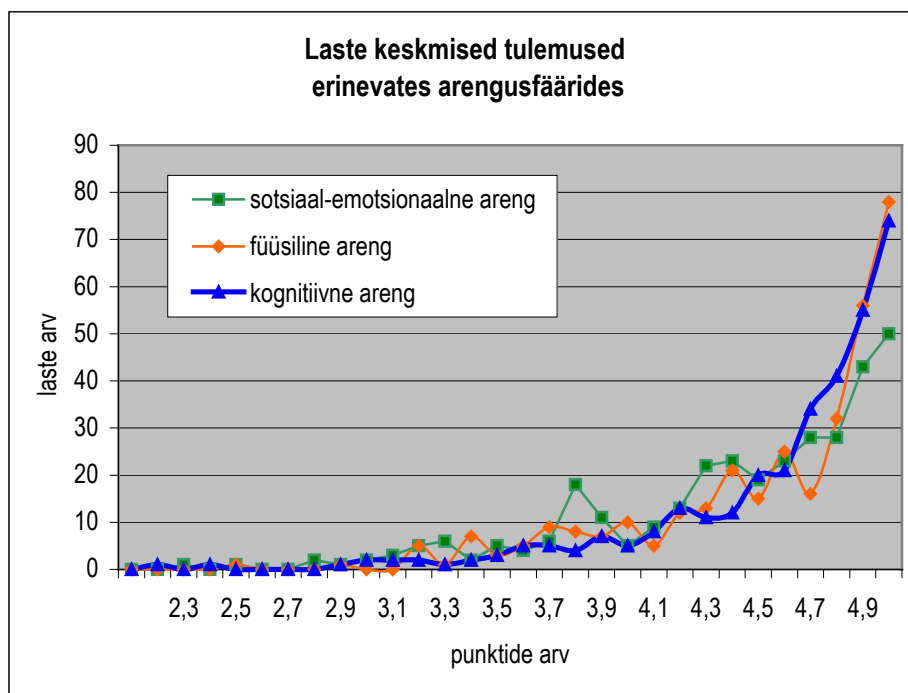
Tabeli 2 põhjal on näha, et ligi kolmveerand lastest (72%) on lasteaias käinud kolm aastat või enam, kaks kolmandikku lastest (61%) – 4 aastat või enam.

Uurimuses osalenud eesti õppekeelega lasteaedade lastest 239-l (93%) oli koduse keelena märgitud eesti keel, 11 (4%) puhul nii eesti kui ka mõni muu keel ja 7 (3%) puhul ainult mõni muu keel. Vene õppekeelega lasteaedade lastest 73-l (94%) oli koduse keelena märgitud vene keel, 4-l (5%) lapsel nii vene kui ka mõni muu keel ja ühel (1%) mõni muu keel.

Lasteaiaõpetajatel paluti hinnata, kas lastel on hariduslikke erivajadusi. 291 lapsel (87%) polnud õpetajate hinnangul erivajadusi, neid märgiti olevat 36 lapsel (11%) ja 8 lapse puhul oli jäetud vastamata (2%).

Laste arengu hindamise tulemused alushariduse raamõppekava 7-aastaste laste eeldatavate arengu tulemuste põhjal

Alushariduse raamõppekavas on toodud 3-, 5- ja 7-aastaste laste arengu eeldatavad tulemused kolmes valdkonnas: kehaline, vaimne ja sotsiaalne areng. Selle loendi põhjal koostas alushariduse nõukogu laste arengu eeldatavate tulemuste kirjeldused ja nende hindamise skaala. Raamõppekava arengutulemusi on sellel skaalal mõneti üldistatud ja koondatud ning alajaotustena kasutatakse liigendust sotsiaal-emotsionaalne, füüsiline ja kognitiivne areng. Lasteaiaõpetajad hindasid laste arengut 5 palli süsteemis. Skaala ulatust iseloomustati sõnaga “nõrk” (1 pall), “keskmise” (3 palli) ja “suurepärase” (5 palli). 2 ja 4 palli ei defineeritud, eeldades, et neid mõistetakse kui “alla keskmise” ja “üle keskmise”/“hea”. Tulemuste kajastamiseks arvutati välja iga lapse keskmine tulemus kõigis valdkondades ning vaadeldi, kui suur hulk lapsi saavutas mingi keskmise punktide arvu. Erineva keskmise tulemuse saanud laste arvust annab ülevaate joonis 9.

Joonis 9. Laste keskmised tulemused kolmes arenguvaldkonnas (sotsiaal-emotsionaalne, füüsiline ja kognitiivne areng).

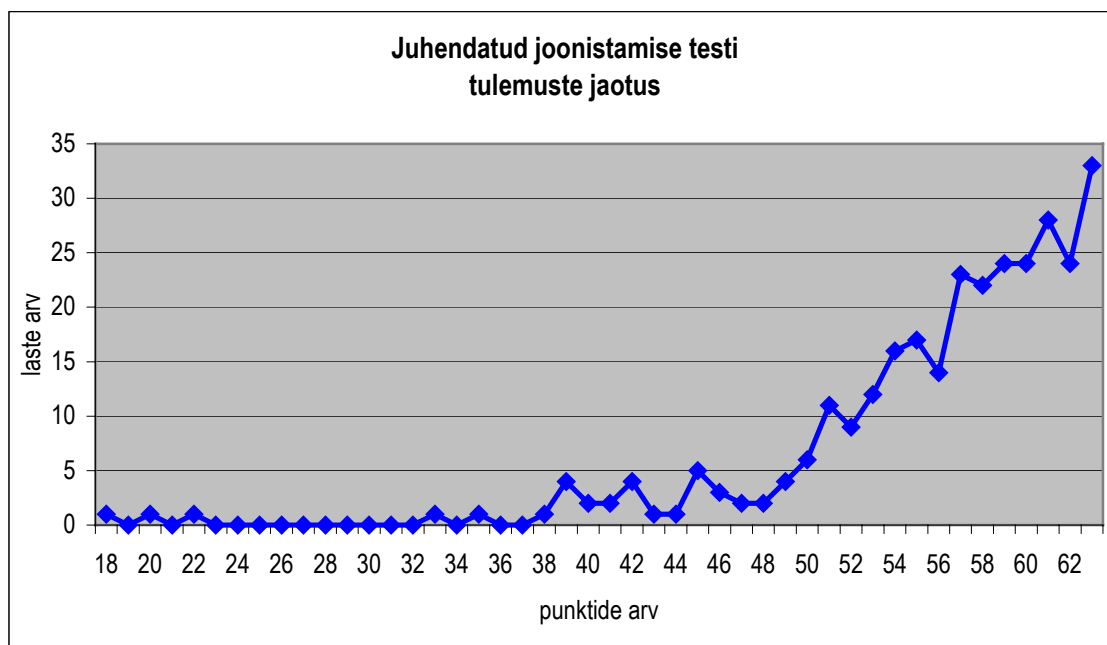
Nagu jooniselt selgub, ei vasta laste tulemused normaaljaotusele, vaid koonduvad skaala kõrgeimasse ossa. Põhjuseks võib olla, et raamõppekavas toodud esimest tüüpi (väga konkreetselt mõõdetavad) arengutulemused on keskmise 7-aastase jaoks pigem lihtsad (kajastavad miinimumi) ja nende põhjal on lasteaiatõpetajad loonud intuitiivse hindamiskaala ka teist tüüpi arengutulemuste jaoks. Nii osutubki võimalikuks, et paljud lasteaiatõpetajad määratlevad oma laste keskmise taseme “suurepäraseks”. Antud uuringu puhul ongi väga paljud lasteaiatõpetajad kasutanud suurema osa laste hindamisel vaid skaala ülemist osa.

Hinnang, mille skaalal on maksimum sisuliselt keskmise tähenduses, on oma puudused: see ei erista keskmisi, keskmisest tugevamaid ja mingis vallas eriti andekaid lapsi. Samas toob see siiski välja lapsed, kellel on mingis valdkonnas probleeme. Kuna skaala algusosa on suhteliselt “pikem”, siis eristuvad ka natuke probleeme omavad lapsed neist, kellel on probleeme enam.

Laste arengu hindamise tulemused juhendatud joonistamise põhjal

Teiseks laste arengu hindamine vahendiks oli psühholoogiadoktor Eve Kikase koostatud juhendatud joonistamise vaatlus, mis viidi läbi 8–10 lapsega rühmades. Tulemuste koondamiseks kasutasid lasteaiatõpetajad juhendit, milles oli üksikasjalikult märgitud, mitu punkti mingi joonise teatud osa eest lapsele tuleks anda. Siiski osutus juhend nii mõnegi lasteaiatõpetaja jaoks mitmeti tõlgendatavaks.

Käesolevas kokkuvõttes on ära toodud laste juhendatud joonistamise testi koondtulemused (punktisumma), mille õpetajad ise juhendi alusel välja arvutasid. Juhendatud joonistamise testi tulemuste jaotuvusest annab ülevaate joonis 10.

Joonis 10. Laste keskmised tulemused juhendatud joonistamise testis.

Nagu jooniselt näha, jaotuvad ka juhendatud joonistamise testi tulemused skaala ülemisse äärde. Maksimumpunkte on saanud 33 last, punkti alla maksimumi 24 last, kaks punkti alla maksimumi 28 last jne. Graafikul pole kujutatud neid 9 last, kes on arvutusvigade tõttu saanud kasvatajatelt punkte üle maksimumi. Skaalale ei ole kantud ka üht last, kellele selle testi tulemusena on märgitud 0 punkti, seletuseks: "Laps keeldus tööst".

Lisaks joonistuste hindamisele tuli lasteaiaõpetajatel kirjalikult kommenteerida iga lapse tegevust, käitumist ja meeleolu. Lasteaiaõpetajate kommentaaridest ilmneb, et nii mõnelgi lapsel tekkis juhendatud joonistamise testiga seoses üsna suur ärevus – mõni nuttis, üks laps isegi oksendas. Ent põhjusi pole täpsustatud, võib-olla oli laps hoopis haige. Ka ringivaatamist on mainitud päris palju, samuti segamist, vahelerääkimist jms. Praeguses analüüsis on kasutatud vaid 309 lapse tulemuste summasid, sest mõned õpetajad on arvutused tegemata jätnud.

Erinevate objektide joonistamise eest saadud punktid pole arengutaseme ja koolivalmiduse näitajana siiski üheselt tõlgendatavad, sest testis peituvad võimalused jäid kasutamata. Seetõttu on Tartu Ülikooli psühholoogiadoktorant Pille Häidkindil (juhendaja prof Eve Kikas) kavas joonistused ka osade kaupa ümber kodeerida. Täpsem analüüs koos koolis tehtud testide tulemustega valmib järgmise aasta alguses.

Õpetajate hinnang laste arengu hindamise meetoditele

Lasteaiaõpetajatel paluti ka kasutatud arengu ja koolivalmiduse hindamise meetoditele hinnang anda skaalal (olen väitega): nõus ("5"), pigem nõus ("4"), ei oska öelda ("3"), pigem vastu ("2"), vastu ("1").

Väitega "Vaatluse/juhendatud joonistamise abil saab hästi hinnata laste koolivalmidust" nõustus suuremal või vähemal määral enamus vastanud lasteaiaõpetajatest. Maksimumhinnanguid sai enam laste arengu hindamine raamõppekava alusel (45% võrreldes juhendatud joonistamise testi 34%-ga), ent samas pidas juhendatud joonistamise testi laste koolivalmiduse hindamisel heaks abivahendiks 54 % vastanutest.

Neutraalsete või negatiivsete vastuste osakaal on mõlema hindamisviisi puhul väike – 12% juhendatud joonistamise testi juures ja 10% arengu hindamisel raamõppekava alusel. Seega suhtuvad neisse testidesse kui laste arengu heasse või väga heasse hindamise vahendisse vastavalt 88% lasteaiaõpetajatest juhendatud joonistamise testi puhul ja 90% lasteaiaõpetajatest raamõppekava alusel hinnangu andmise puhul. Erinevate vastusevariantide pooldajate arvust ja osakaalust annab ülevaate järgnev tabel.

Tabel 3

Lasteaiaõpetajate hinnang väitele “vaatluse/ juhendatud joonistamise abil saab hästi hinnata laste koolivalmidust”

	Lasteaiaõpetajate hinnangud arvuliselt ja protsentides						
	vastu	pigem vastu	ei oska öelda	pigem nõus	nõus	vastamata	kokku
Juhendatud joonistamine	1	3	3	33	21	0	61
	2%	5%	5%	54%	34%	0%	100%
Hinnangu andmine alushariduse raamõppekava alusel	0	1	4	28	28	0	61
	0%	2%	8%	45%	45%	0%	100%

Meetodite varasem kasutamine

Õpetajatel paluti ka vastata küsimusele, kas nad on sellist meetodikat laste arengu ja koolivalmiduse hindamisel varem kasutanud. Juhendatud joonistamise vaatlus on populaarne üle kogu Eesti, seda meetodit on varem kasutanud 39 lasteaiaõpetajat (64%). Lapse arengu hindamiseks raamõppekava alusel on 22 lasteaiaõpetajat (36%) koostanud ise vaatluslehti.

14 lasteaiaõpetajat (23%) olid varem kasutanud mõlemat meetodit, 25 (40%) ainult juhendatud joonistamise testi ja 4 (7%) ainult arengu hindamist raamõppekava alusel. 18 lasteaiaõpetajat (30%) kasutasid mõlemat laste arengu hindamise meetodit esmakordselt.

Pilootuuring andis kinnitust sellele, et juhendatud joonistamise vaatlust kasutab ligi kaks kolmandikku lasteaedadest.

Meetodite kasutamine tulevikus

Tuleviku kohta arvab suurem osa kasvatajatest, et võiks kasutada nii üht kui ka teist meetodit. Juhendatud joonistamise vaatlust plaanib tulevikus kasutada 46 õpetajat (78%), selle kasutamist kaalub 11 õpetajat (19%) ja kaks õpetajat (3%) ei plaani seda meetodit tulevikus kasutada.

Alushariduse raamõppekava järgi laste arengule hinnangute andmist plaanib ka tulevikus kasutada 34 õpetajat (58%), selle kasutamist kaalub 23 õpetajat (39%) ja kaks õpetajat (3%) ei plaani seda meetodit tulevikus kasutada.

Kokkuvõte

Alushariduses on oluline laste arengu jälgimine ja hinnangute andmine. Selleks on koolieelsetes lasteasutustes kasutusel mitmesuguseid meetodeid, millest levinumate hulka kuuluvad juhendatud joonistamine ja laste arengu hindamine raamõppekavas toodud eeldatavate arengutulemuste alusel.

Lasteaiaõpetajatel on kohustus hinnata nii laste arengut kui ka koolivalmidust, kuid sobiva metoodika valimiseks jääb praegu vajaka nii abimaterjalidest kui ka koolitusest. Seetõttu on vajadus erinevate hindamisviisidega tutvumise järele suur, lasteaiaõpetajad võtavad erinevaid meetodeid hästi vastu ja need levivad lasteaia- ja lasteaeda ka siis, kui nende teoreetiline taust pole kuigivõrd läbi uuritud ja nende läbiviimiseks pole saadud vastavat koolitust.

Õpetajate üldhinnang mõlemale käesolevas pilootuuringus kasutatud meetodile on positiivne. Arvatakse, et nende abil saab laste koolivalmidust hästi hinnata, läbiviimine on lihtne ja tulemused üldjoontes objektiivsed. Osalenud lasteaiaõpetajatest on juhendatud joonistamise testi tulevikus valmis kasutama 78% ja raamõppekava alusel arengu hindamist 58%, ülejäänud lasteaiaõpetajatest kaalub suurem osa nendesamade meetodite kasutamist, vastu on neile vaid 3% vastanutest.

Meetoditele antud kõrge hinnang ja kavatsus neid ka tulevikus kasutada ei tähenda aga, et tegemist on tõepoolest parima võimaliku metoodikaga. Nii juhendatud joonistamise kui ka raamõppekava alusel arengu hindamisega seondub terve rida probleeme.

Juhendatud joonistamise vaatlus

Juhendatud joonistamise testi puhul on võimalikuks probleemiks testi põhinemine õpetaja suulistel instruktsioonidel. Lastel, kelle suuliste korralduste mõistmise võime on erinevatel põhjustel (tähelepanu, motiveeritus, verbaalne võimekus ja keeleoskus, teksti meeldejätmise võime jne) alla keskmise, saavad selles testis viletsaid tulemusi, ehkki võivad mõne teise testi kasutamisel demonstreerida eakohast arengut või keskmisest suuremat võimekust. Seetõttu tuleks lapse arengutaseme mitmekülgsemaks hindamiseks juhendatud joonistamise testi kindlasti teiste arengu hindamise meetoditega kombineerida.

Võib küll väita, et juhendatud joonistamise test on just koolivalmiduse mõõtmisel usaldusväärne, sest ka koolis toimub suurem osa õppest just õpetaja suuliste juhiste kuulamise, meeldejätmise ja neile reageerimise kaudu¹. Siiski ei peaks see reeglina nii olema.

Juhendatud joonistamise testi puhul on kaheldav ka selle tulemuste arvestamine ühe konkreetse numbrilise skaala alusel. Selline kogusumma pole laste arengu hindamisel kuigi informatiivne ja selle kasutamine tekitab mõnedes õpetajates ka segadust.

Antud skaala põhjal saadud tulemuste jaotus näitab, et test on jõukohane suuremale osale lastest. Võimalik on eristada lapsi, kellel testiga (antud hetkel) probleeme oli, kuid (vähemalt sellise tulemuste kokkuvõtmise abil) ei eristu keskmisest võimekamad lapsed.

Õpetajate kommentaaridest ilmneb, et paljudel lastel tekitas selline testimine ärevust (nutma puhkemine jms), mis omakorda võib mõjutada testi tulemusi.

¹ Koolivalmidusest selles kontekstis rääkides tuleb eelkõige esile kooli kui institutsiooni valmidus võtta vastu ja arendada ka neid lapsi, kes eelistavad õppida mitte suuliste instruktsioonide, vaid näiteks praktilise käelise tegevuse kaudu. Seda enam, et nende laste arengutase ja võimekus ei pruugi alla jääda nende laste omale, kes juhendatud joonistamises tublid olid, see võib osutada lihtsalt teisesuunaliseks.

Võimalik on oht, et vanemad hakkavad sedalaadi joonistamist spetsiaalselt õpetama ja treenima. Kui laps on juba joonistamist harjutanud ja teab näiteks, et tuleb joonistada “kuusepuu, kolm lindu istuvad puu otsas ja neli lindu lendavad”, siis võib selline teadmine segada tal kuulamast õpetaja tegelikke instruksioone. Laps võib koguni arvata (väita), et õpetaja ütles valesti ja joonistada nii, nagu asi tema arvates “tegelikult” käib.

Juhendatud joonistamise testi tulemustes võiks sisalduda õpetaja (numbriline) hinnang ka lapse tegevustele – kuivõrd keskendus, kuulas, kiirustas, muretses.

Lapse arengu hindamine raamõppekava alusel

Raamõppekava alusel laste arengu hindamine ei anna praegu kuigi objektiivseid tulemusi. Selles ei saa süüdistada lasteaiaõpetajaid, kes kõigisse lastesse positiivselt suhtuvad ja neid kõiki “suurepäraseks” näevad.

Raamõppekavas toodud arengu eeldatavad tulemused on enamasti mitmeti tõlgendatavad, seetõttu oli lasteaiaõpetajatel keeruline hinnata oma lapsi skaalal “nõrk” – “keskmine” – “suurepäraseks”. Mille põhjal see “keskmine” leida? Kui normipõhiselt, siis kuivõrd informatiivne on teadmine, et laps on oma rühma teiste lastega võrreldes füüsilises arengus veidi üle või alla keskmise? Kõik lasteaiaõpetajad teavad, et rühmad võivad olla väga erinevad. Kui veel lisada pererühmad, kus koos erineva vanusega lapsed, siis oleksid koolieelikud rühmakaaslastega võrreldes pea kõiges üle keskmise juba seetõttu, et nad on teistest vanemad. Kriteeriumipõhiseks hindamiseks tuleks aga esmalt luua kriteeriumid ja see eeldab ulatuslikumat uuringut. Käesoleva pilootuuringu tulemusi saab selle uuringu planeerimisel arvesse võtta, aga mingite vanuseastme kriteeriumide loomiseks tuleks esmalt üle vaadata eeldatavate arengutulemuste kirjeldused ja skaala.

Arengu hindamise informatiivsemaks ja objektiivsemaks muutmiseks, eriti juhul, kui arengut soovitakse kirjeldada numbrilisel skaalal, oleksid vajalikud erinevate tasemete täpsemad kirjeldused, soovitavalt koos konkreetsete näidetega. Sellised kirjeldused võiksid kuuluda lisamaterjalidena raamõppekava juurde. Tulevikus oleks mõistlik täpsustada ka raamõppekavas toodud arengu eeldatavaid tulemusi ja võib-olla eristada need mitmel tasemel, näiteks “minimaalne” ja “hea”.

II ÜLDHARIDUS

2002/2003. õppeaastal komplekselt hinnatud koolide arvuline ülevaade

Riiklikku järelevalvet teostati 2002/2003. õppeaastal 113 üldhariduskoolis (vt Tabel 4).

Tabel 4

Komplekselt hinnatud koolid 2002/2003. õppeaastal

Maakond	Gümnaasium	Põhikool	Algkool	Lasteaed- algkool	Kokku	%
Harju	18	9	0	2	29	25,7
Hiiu	1	0	0	0	1	0,9
Ida-Virumaa	8	0	0	0	8	7,1
Jõgeva	5	1	0	0	6	5,3
Järva	2	3	2	0	7	6,2
Läänemaa	0	4	0	2	6	5,3
Lääne-Virumaa	0	4	1	0	5	4,4
Põlva	1	4	0	1	6	5,3
Pärnu	4	3	3	1	11	9,7
Rapla	2	4	1	0	7	6,2
Saare	0	4	0	1	5	4,4
Tartu	3	2	0	0	5	4,4
Valga	0	3	0	1	4	3,6
Viljandi	3	4	0	0	7	6,2
Võru	2	3	1	0	6	5,3
Kokku	49	48	8	8	113	100
%-des	43,3	42,5	7,1	7,1	100	

1. Koolidele tehtud ettekirjutused ja ettepanekud 2002/2003. õppeaastal

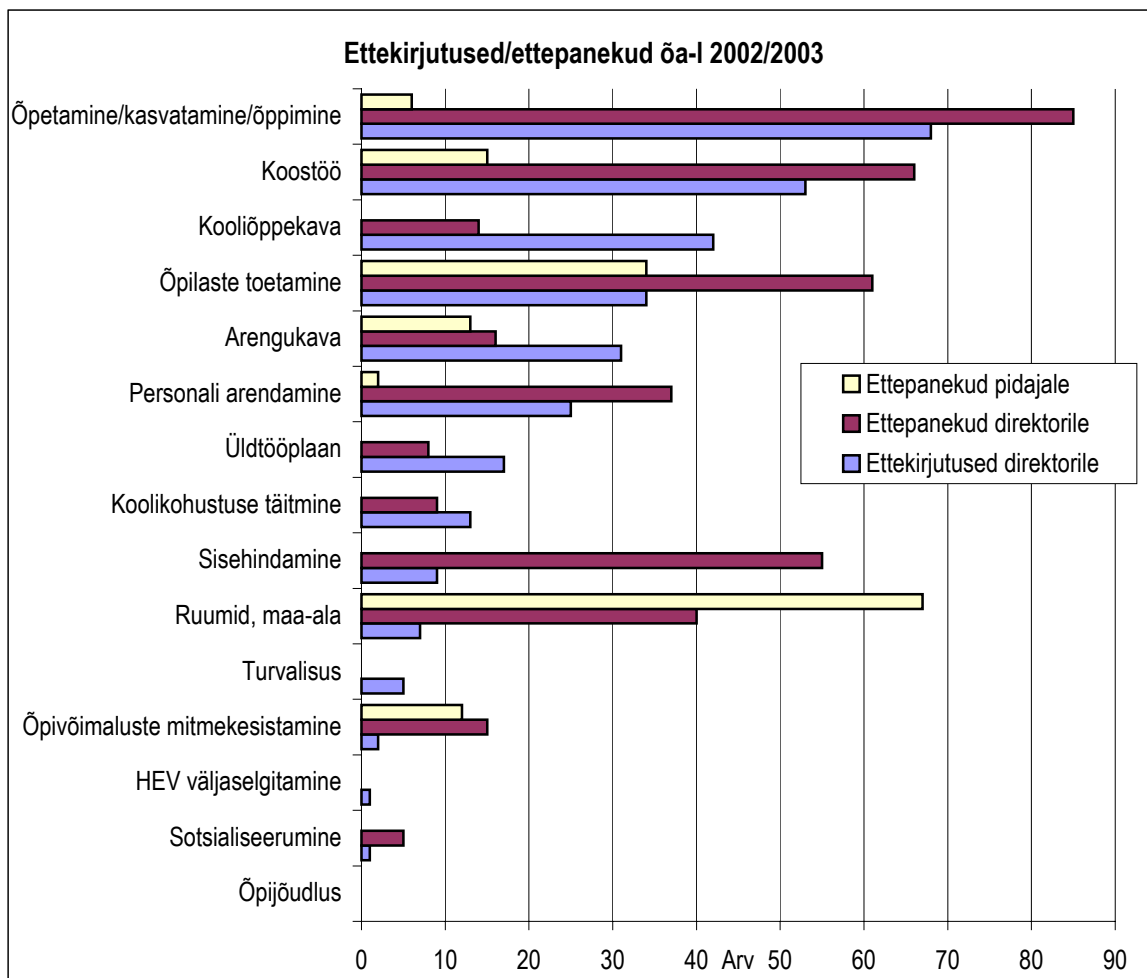
Koolitustegevus on riigi järelevalve all, riiklikku järelevalvet koolide üle teostavad maavanem ning Haridus- ja Teadusministeerium. Vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseadusele on riiklikul järelevalveorganil õigus teha direktorile ettepanekuid kooli tegevuse parandamiseks ja ettekirjutusi õppe- ja kasvatustegevuses esinevate puuduste kõrvaldamiseks; teha direktorile ja hoolekogule (nõukogule) ettekirjutusi nende antud ja seadusega vastuolus olevate õigusaktide kooskõlla viimiseks kehtivate seadustega; teha valla- või linnavalitsusele ettepanekuid õppe- ja kasvatustegevuse tingimuste parandamiseks või direktori distsiplinaarkorras karistamiseks. Riiklikku järelevalvet erakooli õppe- ja kasvatustegevuse üle teostatakse vastava riigi- või munitsipaalõppeasutuse tegevust reguleerivate õigusaktidega sätestatud korras. Kui riikliku järelevalve tulemusena selgub, et erakooli tegevus ei vasta seadusega kehtestatud nõuetele, on riiklikku järelevalvet teostaval organil õigus teha erakooli direktorile **ettekirjutus** puuduste kõrvaldamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse parandamiseks. Kui erakool ei täida ettekirjutust hoiatuses märgitud tähtaja jooksul, võib riiklik järelevalveorgan rakendada sunniraha asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras.

Alates 1. septembrist 2003 on kooli direktoril kohustus Haridus- ja Teadusministeeriumi ning maavanemat ettenähtud tähtaja jooksul kirjalikult ettekirjutuste täitmisest teavitada. Varem selline kohustus puudus. Nii põhikooli- ja gümnaasiumiseadus kui ka erakooliseadus näevad ette koolitusloa kehtetuks tunnistamise võimaluse, kui kool ei täida riikliku järelevalveorgani tehtud ettekirjutusi. Alates 21.03.1999 peavad kõik tegutsevad munitsipaalkoolid koolitusloa taotlema. Koolitusloa annab õppeasutusele õiguse viia läbi koolitustegevust riiklikule õppekavale vastava õppekava alusel koolitusloal märgitud kooliastmes.

Inspekteeritud koolides (113) tehti 2002/2003. õppeaastal kooli direktoritele 363 ettekirjutust ja 455 ettepanekut ning lisaks 216 ettepanekut kooli pidajatele.

Ülevaate koolidele tehtud ettekirjutustest ja ettepanekutest annab joonis 11.

Enim ettekirjutusi tehti kooli direktorile õpetamise, kasvatamise ja õppimise kohta, järgnesid koostöö ja kooliõppekava. Ettepanekuid tehti kooli direktorile samuti kõige rohkem õpetamise, kasvatamise ja õppimise kohta, järgnesid koostöö ja õpilaste toetamine. Kõige rohkem ettepanekuid pidajale tehti ruumide ja maa-ala osas, järgnesid õpilaste toetamine ja koostöö (vt joonis 11).

allikas: Maavalitsuste riikliku järelevalve aktid

Joonis 11. Riikliku järelevalve tehtud ettekirjutused ja ettepanekud 2002/2003. õppeaastal

Sagedasemad ettekirjutused/ettepanekud

	Ettekirjutus direktorile		Ettepanek direktorile		Ettepanek pidajale	
	Indikaator	Enim ettekirjutusi pälvinud valdkond	Indikaator	Enim ettepanekuid pälvinud valdkond	Indikaator	Enim ettepanekuid pälvinud valdkond
1.	Õpetamine, kasvatamine, õppimine	Hindamine	Õpetamine, kasvatamine, õppimine	Hindamine	Ruumid ja maa-ala	Koolimaja/ruumide remontimine/kaasajastamine
2.	Koostöö	Õppenõukogu tegevus	Koostöö	Eestvedamine	Õpilaste toetamine	Logopeedilise abi võimaldamine
3.	Kooliõppekava	Õppekava üldosa	Õpilaste toetamine	Töö HEV lastega	Koostöö	Hoolekogu tööle-rakendamine
4.	Õpilaste toetamine	Parandusõpe, individuaalne õppekava	Sisehindamine	Sisekontrolli tulemuste analüüsimine	Arengukava	Arengukava kinnitamine
5.	Arengukava	Arengukava kui tervikdokumendi koostamine	Ruumid ja maa-ala	Õpikeskkonna parandamine	Õpivõimaluste mitmekesistamine	Õppevahendite soetamine
6.	Personali arendamine	Täienduskoolitus	Personali arendamine	Täienduskoolitus	Õpetamine, kasvatamine, õppimine	Noorsootöö toetamine

allikas: Maavalitsuste riikliku järelevalve aktid

Õpetamine, kasvatamine, õppimine

Enim ettekirjutusi on riikliku järelevalve läbiviijad teinud õpetamise, kasvatamise ja õppimise kohta – 18,8% kõigist tehtud ettekirjutustest. Ka ettepanekuid õpetamise, kasvatamise ja õppimise parandamiseks/parendamiseks on tehtud arvukalt.

Põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava kohaselt on **õpitulemuste hindamine** õppe- ja kasvatusprotsessi oluline osa, ometi on peaaegu 1/10 ettekirjutuste sisuks puudujäägid hindamises. Vaadeldes hindamist puudutavaid ettekirjutusi/ettepanekuid teiste ettekirjutuste/ettepanekute taustal – tagada kvalifitseeritud personali olemasolu koolis, mitmekesistada/ kaasajastada õpetamismetoodikat, tõsta tunni efektiivsust, tõsta õpilaste töemotivatsiooni, analüüsida õpitulemusi ja kavandada meetmed nende parendamiseks, analüüsida pedagoogide koolitusvajadust jt –, võib nende suurt arvu viimaste tagajärjeks lugeda.

Vastavalt põhikooli ja gümnaasiumi riiklikule õppekavale on hindamise põhieesmärgiks motiveerida õpilasi sihikindlalt õppima, suunata nende enesehinnangu kujunemist, suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja arengu toetamisel ning anda tagasisidet õpilase õpiedukusest. Riikliku järelevalve läbiviijad töid välja, et tihti ei järgitud hindamise eesmärki – **suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja arengu toetamisel**. Kuigi klassis oli palju mitterahuldavaid hindeid, ei analüüsinud õpetaja oma tegevust ega oma osa konkreetsete tulemuste kujunemises. Tavaliselt tegeldi vaid õpilaste järeleaitamisega peale tunde või kindlatel nädalapäevadel.

Peamised põhjused ettekirjutusteks on järgnevad:

- õppekava üldosas fikseeritav hindamise korraldus ei kirjelda täpselt kooli hindamispehmohtteid;
- õpilasi ei teavitata hindamise pehmohttetest ja korrast;

- õpetajatel puudub ühtne arusaam hindamisest (nt nihutatakse hindamise aluseks olevat protsendiskaalat), hindamismeetodite valik pole põhjendatud;
- hindamisjuhendit ei järgi need õpetajad, kelle tundides puudub õpimotivatsiooni soodustav distsipliin, hinnet kasutatakse karistusvahendina, mitte teadmiste ja oskuste omandamise näitajana;
- oskusainete hindamisel ei arvestata õpilase individuaalset arengut, näiteks kehalise kasvatuse tulemuste hindamisel väärtustatakse liigselt normatiive.

Riikliku järelevalve läbiviijate andmetele tuginedes ongi haridusministri 20.09.2002. a määrus nr 33 "Õpilaste hindamise, järgmisse klassi üleviimise ning klassikursust kordama jätmise alused, tingimused ja kord" õigusakt, mille täitmine ja mille täitmise vajalikkuse mõistmine tekitab koolidele enim probleeme. Maavalitsuste andmetel tekitasid kõige enam probleeme:

- hindamise eesmärk § 3 lg 2 ja 3 (koolides ei mõisteta, et hindamine on aluseks õpetaja tegevusele õpilaste õppimise ja arengu toetamisel; et hindamine motiveerib õpilast sihikindlamalt õppima);
- kokkuvõttev hindamine § 12 lg 4 ja 5 (7-nädalase veerandi jooksul on teiste õigusaktidega vastuollu minemata raske kõigis õppeainetes 3 arvestuslikku tööd sooritada);
(Lõike 5 kohaselt arvestatakse veerandi-, poolaasta- või kursusehinde väljapanekul mitterahuldava arvestusliku hinde järele kaldkriipsuga märgitud vähemalt rahuldavat hinnet. Nimetatud sätte eesmärgiks on, et õpilane omandaks aineosa – sätte tulemustele orienteeritus jääb aga töö esimesel korral positiivsele hindele sooritanud õpilasele tihti mõistetamatuks. (Näide: 2/4, 2/4, 2/4 =4 ning 3, 3, 4= 3. Näites toodud hindamine ei täida õpetajate arvates hindamise ühte eesmärki – motiveerida kõiki õpilasi sihikindlalt õppima.)
- arvestuslik hindamine § 8 lg 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11 (koolid ei pea otstarbekaiks lõikeid 9, 10 ja 11, just "x" märkimise kohustuse, ettekirjutatud tähtaegade ja õpilase vastutuse vähendamise pärast, nt võib õpilane arvestusliku töö sooritamise päeval koolis olla, kuid seda mitte teha, sest tal on õppimata, ning asuda kohe järelevastamise aega kokku leppima).

Pärnu maavalitsuse haridus- ja kultuuriosakonna ametnike sõnul on kehtiva hindamisjuhendi tõlgendamisega koolidel palju probleeme, mistõttu õppeperioodi lõpul paluvad koolid haridusosakonnast telefonitsi pidevalt abi, et lahendada ühe või teise õpilase konkreetset hindamisprobleemi. Samuti pöörduvad sellealaste vaidlusküsimustega haridusosakonda paljud lapsevanemad või õpilased.

Riikliku järelevalve kokkuvõtetes (2000/2001. ja 2001/2002. õppeaastal) on juhitud **koolide direktorite** tähelepanu vajadusele muuta hindamine läbipaistvaks ja ühtsetel alustel toimuvaks.

Ettepanek koolide juhtidele: Selgitada kogu kooli pedagoogilisele personalile hindamise põhieesmärke ja tagada nende järgimine.

Ettepanek koolide pidajatele: Kindlustada, et koolis oleks õpilastele tagatud hindamisalastes õigusaktides sätestatud õigused.

Ettepanek Haridus- ja Teadusministeeriumi üldharidusosakonnale: Vaadata läbi haridusministri 20.09.2002. a määrus nr 33 "Õpilaste hindamise, järgmisse klassi üleviimise ning klassikursust kordama jätmise alused, tingimused, kord" ning otsustada, kas määruses sätestatu toetab riiklikus õppekavas ja nimetatud määruses sõnastatud hindamise põhieesmärke ega sisalda vastuolusid.

Koostöö

Koostöö on teine enim ettekirjutusi pälvunud valdkond (14,6% ettekirjutuste arvust). Ettekirjutuste tegemiseks annab põhjusi peamiselt õppenõukogu töö (70% valdkonna ettekirjutustest) ja need on järgnevad:

- õppenõukogu tegevus pole üldtööplaanis kavandatud ja määratud;
- õppenõukogu ei aruta läbi ega kiida heaks strateegilise juhtimise dokumente;
- õppenõukogu ei anna hinnangut kooli õppe- ja kasvatustegevuse tulemuslikkusele ega tee juhtkonnale kooli õppe- ja kasvatustegevuse parendamise ettepanekuid;
- õppenõukogu ei otsusta tema pädevuses olevaid hariduslike erivajadustega õpilaste õppe korraldamise küsimusi;
- õppenõukogu protokollides ei kajastu sõnavõtjate nimed, sõnavõtu lühike sisu ega vastuvõetud otsused;
- direktor ei korralda õppenõukogu otsuste täitmist ega elluviimist. Direktor ei teavita õppenõukogu otsuste elluviimisest.

Kui riikliku järelevalve läbiviijad küsisid koolijuhtidelt, miks ei täideta haridusministri 29.05.2000. a määrust nr 14 "Kooli õppenõukogu pädevus ja tegutsemise kord", ei osatud ammendavaid ja asjakohaseid selgitusi anda.

Kui võrrelda õppenõukogu töö vajakajäämisi 2000/2001. õppeaastal (õppenõukogu ei analüüsi kooli õppe- ja kasvatustööd, õppenõukogu koosolekud pole temaatiliselt planeeritud, vastuvõetud otsuste täitmise kohta puudub kontroll, käsitletakse vaid koolielu jooksvate küsimustega seotud probleeme, läbi arutamata on kooli arengukava ja üldtööplaan, õppenõukogu protokollid on vormistatud ebakorrektselt) vajakajäämistega 2002/2003. õppeaastal, pole midagi muutunud. Samad probleemid korduvad aastast aastasse ja ettekirjutuste suur arv näitab, et paljude koolide sisulises juhtimises ei täida õppenõukogu talle pandud funktsiooni.

Ettepanek koolide juhtidele: Koolidel kavandada meetmed õppenõukogu kui kollegiaalse juhtorgani tegevuse otstarbekuse ja efektiivsuse ning aja planeerimise oskuse analüüsimiseks ning tagada, et õppenõukogu täidaks õigusaktidest tulenevaid ülesandeid.

Ettepanek koolide pidajatele: Tagada, et õppenõukogud täidaksid oma ülesandeid vastavalt õigusaktides sätestatule.

Kooliõppekava

Kooliõppekava kohta tehtud ettekirjutused hõlmavad 11,6% kõikidest ettekirjutustest. Valdav osa kooliõppekava kohta tehtud ettekirjutustest puudutas õppekava üldosa. Kooliõppekava koostamisel tekitas koolijuhtidele probleeme "Põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava" § 26 lg 4 ning § 27 lg 2 p-d 3, 4 ja 10 – kooliõppekava koostamine eeldab sidusgruppide koostööd; kooliõppekava üldosa aluseks on järgmised kokkulepped: läbivad teemad, nende käsitlemise põhimõtted; traditsioonilise aineõppe, perioodiõppe või klassideta kursuseõppe rakendamine; nõuded õpetaja töökavale.

Maakondlikud järelevalve läbiviijad tõid välja, et õpetajad ei saa aru "Põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava" § 26 lg 8-st, mille kohaselt õpetaja koostab kooliõppekava üldosa ja ainekava alusel töökava kõikidele klassidele, kus ta õpetab. Klassi töökavas täpsustatakse kooli ainekavas esitatut, arvestades konkreetseid õpilasi, kasutatavat õppekirjandust ja -materjale ning õpetajatevahelist koostööd.

Kui koolis on ainekava koostamisel osalenud kõik aineõpetajad, kes on koos planeerinud oma töö ja valmistanud ette tunnikavad, ei näe nad töökaval kui täiendaval dokumendil otstarvet. Keerukaks muutub õpetajate sõnul taolise töökava koostamine juhul, kui sügisel alustatakse uue klassiga.

Riikliku järelevalve aktides toodi seoses õpetaja töökavaga välja arvukalt probleeme. Nt, töökavade koostamisel ei lähtuta konkreetse klassi eripärast ja võimekusest (Harju, Ida-Viru, Jõgeva, Järva, Põlva, Pärnu, Rapla, Tartu, Valga, Viljandi); osa töökavadest on formaalsed, neid ei kasutata õppeprotsessi planeerimisel ja arendamisel (Läänemaa,

Põlva); õpetajate töökavad on üldsõnalised, neid dubleerivad põhjalikud tunnikonspektid (Läänemaa); õpetajate töökavad on direktori asetäitja käes, õpetajad töötavad oma tunnikonspektide järgi (Ida- Virumaa) jt.

Ettepanek koolide juhtidele: teha koolikollektiivile ühemõtteliselt selgeks, mida tähendab "Põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava" § 26 lg 8. Vaja on välja töötada töökavade avatud ja paindlik vorm, mis arvestab ainespetsiifikat ja õpetajate kogemusi.

Järelevalve läbiviijad märkisid lisaks, et eespool nimetatud õigusaktide kõrval on koolidel raskusi ka haridusministri 25.01.2007. a määruse nr 7 "Kooli õppe- ja kasvatustegevuse alaste kohustuslike dokumentide loetelu, vormid ja nende täitmise kord" (üldtööplaani vormistamine, õpilasraamatu täitmine, klassipäeviku täitmine) ning Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 3¹ (arengukava koostamine) täitmisel. Koolid on tunnistanud, et õigusaktide täitmisel pole peetud igat sätet oluliseks, õigusakte pole loetud piisavalt hoolikalt, samuti ei olda kursis seadusandluse muudatustega.

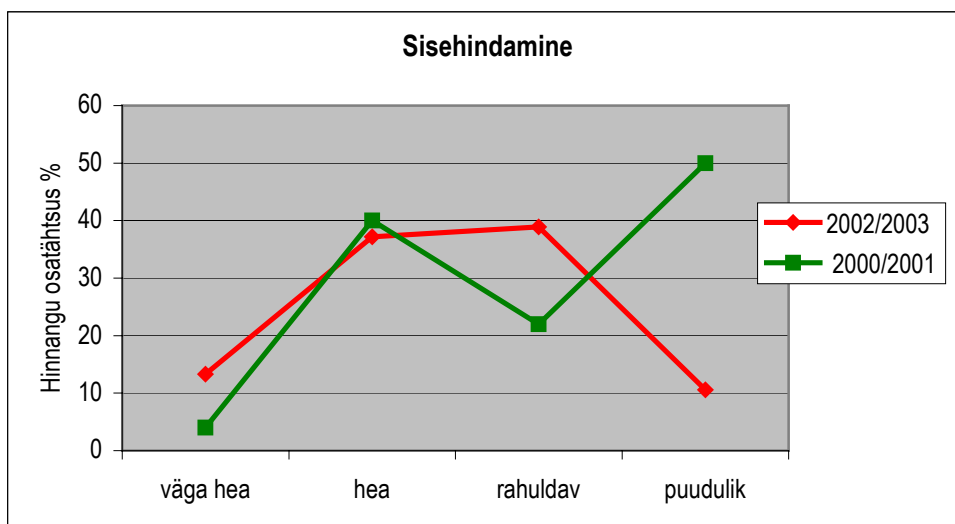
2. Sisehindamine

Sisehindamise kaudu jälgib kool eesmärkide täitmist, analüüsib põhitegevuste tulemuslikkust ning annab hinnangu õppeasutuse tegevusele tervikuna.

Sisehindamine on olnud kaks aastat riikliku järelevalve prioriteet, juhtimaks koolide tähelepanu sisehindamise vajalikkusele kooli arengu seisukohalt ja valmistamiseks koole ette olukorraks, kus sisehindamine on muutunud seadusandluse läbi kohustuslikuks. Hetkel kehtivates õigusaktides ei ole otseselt sätestatud kooli kohustust viia läbi õppe- ja kasvatustegevuse ning juhtimise sisehindamist. Õppenõukogu tegevust reguleerivas määruses on fikseeritud, et õppeaasta lõpul annab õppenõukogu hinnangu kooli õppe- ja kasvatustegevuse tulemustele ja teeb kooli juhtkonnale ettepanekuid kooli õppe- ja kasvatustegevuse täiustamiseks. Valminud *Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse* eelnõus on punkt, mis kohustab koole alates 1. septembrist 2004 kompleksset sisehindamist läbi viima vähemalt kord kolme aasta jooksul.

Esmakordselt kaardistati sisehindamise hetkeseis 2000/2001. õa järelevalve tulemuste põhjal. Möödunud õppeaastal riikliku järelevalve käigus koolidele antud hinnangud sisehindamise kohta on toodud joonisel 1, kus võrdlusena on näha ka 2000/2001. õa, st kahe aasta tagused hinnangud. Jooniselt nähtub, et kahe aastaga on oluliselt vähenenud nende koolide hulk, kus sisehindamisealane tegevus on hinnatud puudulikult. Samas on veidi suurenenud koolide osatähtsus, kus sisehindamine on saanud väga hea hinnangu. Kahe aasta tulemuste võrdlus näitab, et tendentsid on positiivsed.

Riikliku järelevalve käigus on möödunud õppeaastal koolidele tehtud sisehindamise paremaks korraldamiseks 54 ettepanekut. Kõige enam (38 korral) on tehtud ettepanek töötada välja (täiustada) kooli sisehindamise süsteem, mis sisaldaks sisekontrolli ja koolitöö kõiki valdkondi hõlmavat enesehindamist. Sisekontrolli paremaks toimimiseks on tehtud 8 ettekirjutust. Eelnenust selgub, et enamikes koolides tegeldakse sisehindamisega, kuid vajakajäämisi on süsteemsuses.

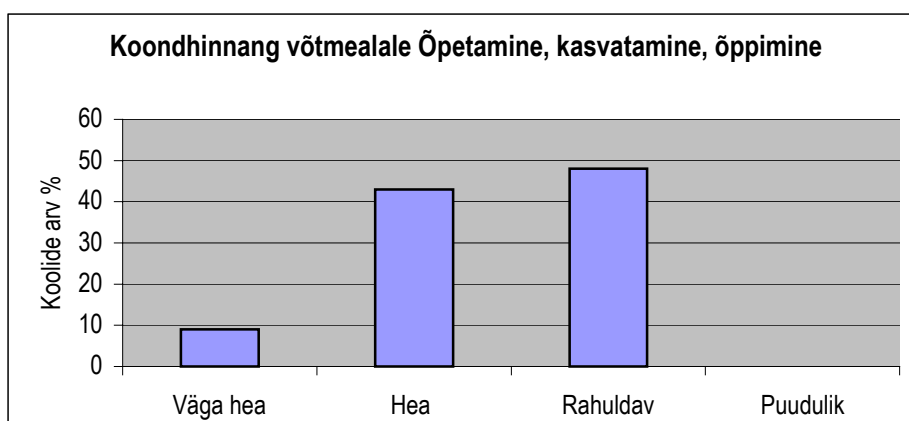

Joonis 12. Hinnangu muutumine võtmealale Sisehindamine.

3. Kooli põhitegevus

Kooli olulisim tegevus on laste igakülgne arendamine, seetõttu asetatakse riikliku järelevalve läbiviimisel põhirõhk kooli õppe- ja kasvatustegevuse hindamisele.

2002/2003. õppeaastal hindasid maakondlikud riikliku järelevalve läbiviijad koolide õppe- ja kasvatustegevuse väga heaks või heaks 52%-s hinnatud koolidest ning rahuldavaks 48%-s koolidest. Mitterahuldavaks ei hinnatud ühegi kooli õppe- ja kasvatustööd.

Joonis 13. Koondhinnang võtmealale Õpetamine, kasvatamine, õppimine 2002/2003. õppeaastal.

2002/2003. õppeaastal viidi kompleksne riiklik järelevalve läbi 113 koolis, mis tähendab, et järelevalve läbiviijatel oli võimalik 2 nädalat õppeasutuses viibida. Koolides vaadeldi õpetamist-kasvatamist ainetundides (peamiselt eesti keel, matemaatika ja ajalugu), tegevusi vahetundides, jälgiti noorsootööd. Kohapeal toimunud vaatluste, küsitluste, vestluste ning nende tulemuste analüüsi põhjal töid järelevalve läbiviijad välja kooli põhitegevuse tugevused ja parendust vajavad valdkonnad. Erinevates koolides on sama valdkond saanud erinevaid hinnanguid – mis ühes koolis on tugevus, võib teises nõuda parendamist. Ka valdkonna sees võis ühes koolis kujuneda 2 hinnangut (nt tugevuseks on valdavalt kvalifitseeritud personali olemasolu koolis, parendust vajab aga üksikute õpetajate kutsealane pädevus).

Järelevalve läbiviijad on aktides kriteeriumipõhiseid tugevusi välja toonud ülekaalukalt rohkem kui parendust vajavat. Parendust vajav on ülekaalus näiteks õpilaste hindamisel ja õpilaste omavaheliste suhete kujundamisel.

Sagedamini nimetatud tugevustest ja parendust vajavatest aspektidest annab ülevaate tabel 6.

Tabel 6

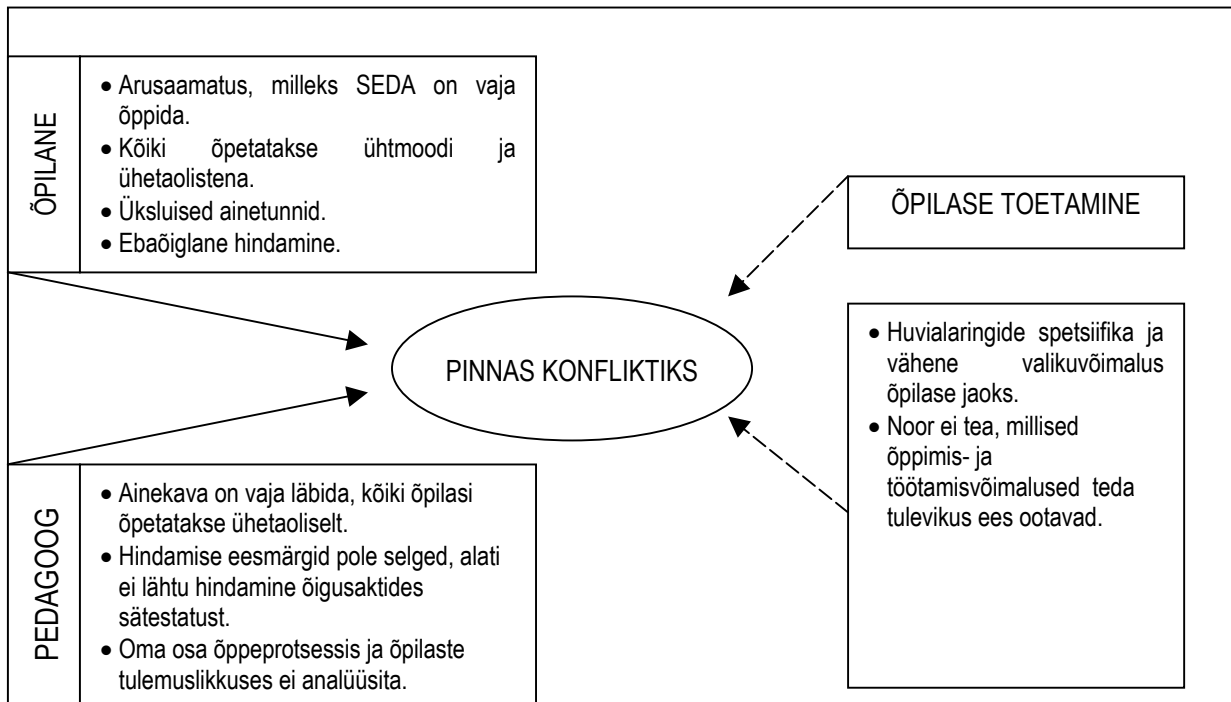
**Sagedamini nimetatud tugevused ja parendust vajavad aspektid õpetamisel, kasvatamisel ja õppimisel
2002/2003. õppeaastal**

	Sagedamini nimetatud tugevused	Sagedamini nimetatud parendust vajavad aspektid
1.	Pedagoogid oskavad luua õpimotivatsiooni.	Hindamine ei toimu eesmärgipäraselt. Hindamine ei põhine seadusandlusel.
2.	Õpetamisstrateegiate ja -meetodite valik on põhjendatud ja mitmekesine.	Vähene on õpetuse diferentseerimine ja individualiseerimine.
3.	Tundides on õppetöö õpilastele arusaadavalt eesmärgistatud.	Pedagoogide õpimotivatsiooni loomise oskused vajavad parendamist.
4.	Pedagoogid arvestavad õpilaste individuaalsuse ja eripäraga.	Õpetamisstrateegiad ja -meetodid vajavad mitmekesistamist.
5.	Õpilased osalevad mitmesugustes projektides.	Kutsesuunitlusalase töö efektiivsus vajab tõstmist.
6.	Pedagoogide ja õpilaste suhted põhinevad vastastikusel lugupidamisel ning on sõbralikud.	Pedagoogid ei analüüsi piisavalt, kas nende õpetamis- kasvatamistegevus on efektiivne.
7.	Noorsootöö toetab õpilaste mitmekülgset arengut.	Vähene on II ja eriti III kooliastme poiste (sh kasvatusraskustega poiste) huvialaringides osalemine.

Riikliku järelevalve läbiviijad on tugevusena välja toonud, et koolis töötavad valdavalt kvalifitseeritud pedagoogid (eeldus kvaliteetseks õpetamisteenuseks). Kvalifikatsiooni hinnatakse dokumendipõhiselt, st, jälgitud on pedagoogide kvalifikatsiooni vastavust kehtestatud nõuetele. Õpetajate kutsealast pädevust (vajalike teadmiste, oskuste, vilumuste ja väärtushinnangute kogum, mis saavutatakse õppides ja vastaval alal töötades) on järelevalve läbiviijate sõnul raskem hinnata. Õpilaste jaoks on aga olulisim iga päev koolis – õppetunnis, vahetunnis, tunnivälisel ajal – toimuv. Kooliskäimine on õpilastele kohustuslik ja seetõttu on noorele eriti tähtis, et kool pakuks kindlustunnet, mille tagab koolielu professionaalne pedagoogiline korraldamine.

Kui vaadelda domineerivat parendust vajavat valdkonda *õpilaste hindamine* (hindamine ei toimu eesmärgipäraselt ning hinnates ei järgita õigusakte) kasvatuse väärtustamise aspektist, siis võib tõdeda, et mõningate pedagoogide kutsealases pädevuses on puudujääke. Puudulik hinne on riikliku järelevalve läbiviijate hinnangul olnud nii karistusvahend kui ka konfliktide kajastaja. Käitumisnormidest arusaama kujunemine sõltub lastel suures osas õpetajate oskusest end arusaadavaks teha, õpetaja isikliku eeskuju najal. Kui õpetaja pole nõudmistes (sh hindamine) järjekindel, võib õpetaja kaotada õpilaste silmis lugupidamise. Sellisel juhul võib kaduda pedagoogi juhiroll õpilaste väärtushinnangute kujundajana.

Järgnev on mõtteskeem tabel 6 teises tulbas esitatud probleemide põhjal

Joonis 14. Õpetamisel, kasvatamisel, õppimisel sagedamini nimetatud parendust vajavad aspektid.

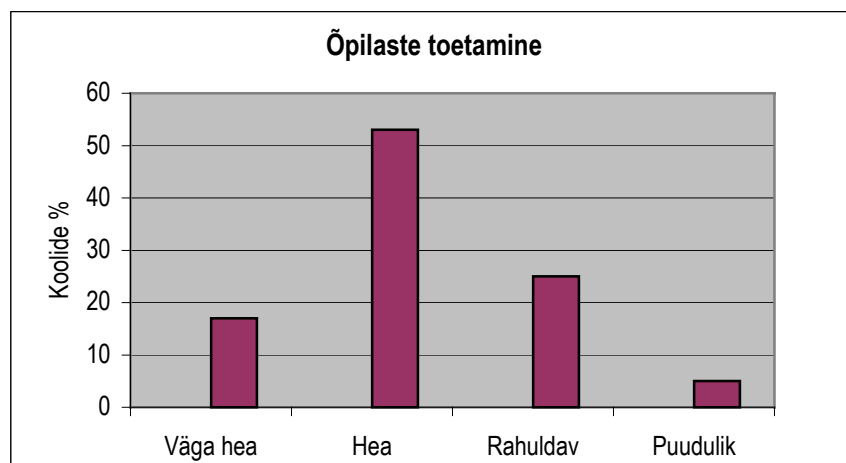
Iga õpilane on tähtis, samuti on tähtis iga õpetaja. Praeguste kiirete muutuste ajal peaksid õppeasutuse juhtkond ja pidaja õpetajaid tõhusalt toetama (näiteks kutsealaste koolituste kaudu), et nad ei tunneks end üksijäetutena ja järjekordsete nõudmiste objektidena. Kui tunnistame kooli rolli olulisust õpilase kasvatamisel ning ei näe kooli ainsat funktsiooni õppetöö läbiviimises, ei saa kogu vastustust koolis toimuva eest panna pelgalt aineõpetajale. Pedagoogi peavad vajadusel toetama ka koolipsühholoog ning sotsiaalpedagoog.

Ideaaliks on, et kõikides koolides toimiks järelevalve läbiviijate poolt enamnimetatud tugevustena välja toodu:

Õpilased võtavad osa õppetööst → koolis töötavad kvalifitseeritud pedagoogid → õpetamisstrateegiad ja -meetodid on mitmekesised → pedagoogid oskavad luua õpimotivatsiooni → tunnitöö on eesmärgistatud õpilastele arusaadavalt → pedagoogid arvestavad õpilaste eripära ja individuaalsusega → tasemetööde ja eksamite hinded on vastavuses aastahinnetega ← pedagoogide ja õpilaste suhted on vastastikku lugupidavad ← õpilased osalevad mitmesugustes projektides ← noorsootöö toetab õpilaste arengut.

4. Õpilaste toetamine

Võtmeala *Õpilaste toetamine* raames vaadeldi ja hinnati riikliku järelevalve käigus järgmisi indikaatoreid: õpilase hariduslike erivajaduste (*edaspidi HEV*) väljaselgitamine, õpilase individuaalsusega arvestamine õppetöös, sh õpilaste toetamine. Joonis 15 kajastab riikliku järelevalve käigus koolidele antud hinnanguid võtmealale *Õpilaste toetamine*.

Joonis 15. Hinnang võtmealale *Õpilaste toetamine*.

Möödunud õppeaastal teostati riiklikku järelevalvet kokku 113 koolis. Teemast kokkuvõtte koostamisel on aluseks võetud 111 kooli järelevalveaktid, välja on jäetud kahe täiskasvanute gümnaasiumi andmed.

Jooniselt 15 selgub, et väga heaks ja heaks on hinnatud 70% koolide tegevus õpilaste toetamisel ning puudulikuks 5% koolide tegevus.

HEV õpilaste väljaselgitamine

Tugevused:

- HEV õpilaste väljaselgitamine toimub koolis kindlate põhimõtete järgi (~42% vaadeldud koolidest).
- Õpetajad teavad õpilaste sotsiaalset tausta ja märkavad sellest tulenevaid erivajadusi ning arvestavad sellega õppe- ja kasvatus töös (~23% vaadeldud koolidest).
- Kooli ja lasteaia koostöös selgitatakse välja HEV õpilased (~14% vaadeldud koolidest).
- Hariduslike erivajaduste väljaselgitamiseks on loodud hästitoimiv koostöövõrgustik. Kool kasutab HEV laste väljaselgitamiseks spetsialiste (~11 % vaadeldud koolidest).

Puudused/parendamist vajav:

- HEV õpilaste (ka andekate) väljaselgitamise põhimõtete väljatöötamine, õpilaste nõustamise ja õpiabi osutamise fikseerimine kooli õppekavas.
- Õpilaste hariduslike erivajaduste õigeaegne väljaselgitamine ja vajadusel nõustamiskomisjoni suunamine, liiga sageli toimub see alles II või III kooliastmes.
- On koole, kus HEV õpilasi välja ei selgitata.

Õpilaste individuaalsusega arvestamine õppetöös, õpilaste toetamine

Tugevused:

- Koolides on loodud õpilaste toetamiseks õigusaktides fikseeritud tugistruktuure nt parandusõpe, koduõpe, individuaalne õppekava jne (~40% vaadeldud koolidest).
- Õpilastel on õpiprobleemide puhul võimalus saada konsultatsioone.

- Õppetöö läbiviimisel arvestatakse õpilase eripära ja individuaalsusega, õpetajad püüavad tööd diferentseerida; algklassiõpetajate valmisolek ja tahe on selles vallas suurem.
- Õpilastele ja vanematele on vajadusel kättesaadav spetsialisti abi.
- Toimub töö andekate õpilastega olümpiaadideks, konkurssideks, võistlusteks jms ettevalmistamisel.
- On mõistetud lastevanemate kaasamise ja koolitamise vajadust.
- Võimalusel tehakse koostööd nõustamiskeskustega.
- Koolides on erinevaid projekte õpiabi rakendamiseks ja õpilaste toetamiseks. Pärnu Koidula Gümnaasiumis toimus projekt *Suure sõbra tugi* suhtlemis- ja käitumisprobleemidega õpilaste abistamiseks. Valgamaa Alaealiste Komisjoni ja Valgamaa Koolijuhtide Ühenduse ühisprojekt *Käitumis- ja õpiraskustega laste õpitöö projekt*, mille eesmärgiks oli õpiabi pakkumine lastele. Projekti olid kaasatud pensionil olevad pedagoogid.
- Turvaline õpikeskkond ja väikesed klassid toetavad õpilase individuaalsusega arvestamist ainetundides ning soosivad erivajadustega õpilaste õpetamist ja arengut.

Puudused/parendamist vajav:

- Logopeedilise abi andmine kõikidele abivajajatele. Kuigi logopeedilise abi kättesaamine on paranenud, on kõneravirühmad sageli liiga suured, rühmale antakse vaid üks nädalatund ja III kooliastmele on logopeediline abi sageli kättesaamatu (~31% vaadeldud koolidest).
- Õpiabi andmise süsteemi väljatöötamine ja rakendamine kõikidele toetust vajavatele õpilastele. Õpiabi tõhustamine ja tugisüsteemide (nt parandusõpe, koduõpe, individuaalne õppekava) laialdasem kasutamine III kooliastmes.
- Lihtsustatud õppekava rakendamine tavakoolis ja liitklassi tingimustes.
- Individuaalsete õppekavade koostamine HEV õpilastele.
- Andekatele õpilastele mitmekülgsemate arenguvõimaluste leidmine õppetöö ja tunnivälise tegevuse kaudu.
- Koolide tegevuse orienteeritus õpilase arenguvajadustele.
- HEV õpilastega arvestamine ainetundides; õpetajate töökavades leiab vähe kajastamist õppetöö diferentseerimine.
- Kakskeelsete koolide vene õppekeelega õpilaste logopeediline abi.
- Vähese eesti keele oskusega õpilaste individuaalne õpetamine.
- HEV õpilastega töötavate õpetajate tunnustamine.

Puuduste põhjused koolide juhtkondade ja riikliku järelevalve läbiviijate vaatepunktist:

- Logopeedide, eripedagoogide puudumise või vähesuse tõttu on raskendatud HEV õpilaste õigeaegne väljaselgitamine.
- Koolid on loobunud logopeedi ja psühholoogi otsimisest kui lootusetust ettevõtmisest.
- Kooli juhtkond ei ole teadvustanud individuaalse õppekava koostamise vajalikkust, õpetajatel puuduvad individuaalse õppekava koostamiseks oskused ja sageli ka motivatsioon.
- Paljudel juhtudel teenindavad logopeedid mitut kooli, mistõttu pole alati võimalik täita Riigi Kooliameti peadirektori 09.05.1995. a käskkirjas nr 91 "Eeskirjad logopeediaalase töö korraldamise kohta" kehtestatud nõudeid (rühma suurus, tundide arv rühma kohta).
- Õpetajate oskused hariduslike erivajadustega õpilastega töötamiseks vajavad täiendamist.
- Paljud õpiraskustega õpilased on pärit sotsiaalsete probleemidega peredest, nende abistamiseks ja nõustamiseks on vaja luua koostöövõrgustik, kuhu on kaasatud spetsialiste ka väljastpoolt kooli.
- Nõustamiskomisjoni otsused on soovitusliku iseloomuga, seetõttu paljud koolid ei rakenda neid (nt individuaalse õppekava rakendamine) ning õpilased jäävad vajaliku õpiabita.
- Järeleaitamine piirdub sageli vaid järelevastamisega, mis võib olla tingitud sellest, et aineõpetajad töötavad sageli üle normkoormuse ja on seetõttu väga hõivatud.
- Suur õpilaste arv klassis teeb tunnis diferentseeritud töö korraldamise raskeks.
- Muukeelsetest peredest pärit õpilaste õpetamiseks puuduvad õpetajatel teadmised ja oskused, samuti puuduvad täiendavad õppematerjalid.

- Suur õpiraskustega õpilaste hulk II ja III kooliastmes võib olla põhjustatud sellest, et õpilaste erivajadused on küll välja selgitatud, kuid õpiabina rakendatakse vaid pärast tunde järeleaitamist (järelevastamist).
- Perearstide väljastatud tõenditel ei ole kirjas, milliseid harjutusi õpetaja võib/ei või kehalisest kasvatuses vabastatud õpilasel teha lasta, sellest tulenevalt on väga raske koostada individuaalset õppekava.

Ettepanek Haridus- ja Teadusministeeriumi järelevalveosakonnale: kooskõlastada Sotsiaalministeeriumiga, millist informatsiooni konkreetselt peavad kehalisest kasvatuses vabastavad arstitõendid sisaldama.

Positiivsena väärrib eraldi väljatoomist Pärnu Õppenõustamiskeskuse töö. Keskusest võivad konsultatsioone ja nõustamist saada nii õpetajad, õpilased kui ka lapsevanemad. Kuigi tegemist on Pärnu linna asutusega, saavad sealt abi ka maakonna koolid. Pärnu Õppenõustamiskeskus on end piirkondliku tugistruktuurina õigustanud.

Möödunud õppeaasta jooksul teostatud riikliku järelevalve käigus on koolidele õpilaste toetamise valdkonnas tehtud kokku 34 ettekirjutust. Kõige sagedamini on eksitud järgmiste õigusaktide vastu: haridusministri 02.06.1999. a määrus nr 34 "Parandusõpperühma töökorralduse alused" (viiel korral); haridusministri 12.09.1997. a määrus nr 17 "Individuaalsete õppekavade koostamise ja rakendamise korralduslikud alused" (neljal korral); haridusministri 18.07.2000. a määrus nr 24 "Koduõppe kord" (kolmel korral).

5. Kokkuvõtte nõustamiskomisjonide tegevusest 2002/2003. õppeaastal

Käesolev kokkuvõtte on esimene kõigi Eesti nõustamiskomisjonide tegevust käsitlev ülevaade. Sellest tulenevalt on kokkuvõtte eesmärgiks esitada statistiline ülevaade nõustamiskomisjonide otsustest, kaardistada nõustamiskomisjonide töös ilmnenuid probleeme ning esitada nõustamiskomisjonide tehtud õigusaktide muutmise ja täiendamise ettepanekud.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 lõike 3¹ alusel moodustatakse nõustamiskomisjon maakonnas maavanema korraldusega. Linnavalitsus võib kooskõlastatult maakonna nõustamiskomisjoniga moodustada linna nõustamiskomisjoni. Nii on lisaks igas maakonnas tegutsevale nõustamiskomisjonile need moodustatud ka Tallinnas, Narvas, Kohtla-Järvel, Sillamäel ja Tartus. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 lõike 3 järgi on nõustamiskomisjoni otsused soovituslikud. Sama paragrahvi lõike 3² kohaselt on nõustamiskomisjoni pädevuses määrata lapsele võimetekohane õppekava või õppevorm, suunata laps lapsevanema (hooldaja) nõusolekul sanatoorsesse kooli, hälvikute erikooli (*edaspidi erivajadustega laste kooli*) või eriklassi, otsustada lapsevanema taotlusel koolikohustuse edasilükkamine. Koolieelse lasteasutuse seaduse § 6 lõike 6 alusel võetakse hälviklaps sobitus- või erirühma vastu nõustamiskomisjoni otsuse alusel.

Õigusaktide järgi ei kuulu nõustamine nõustamiskomisjoni pädevusse, kuigi kõik komisjonid sellega tegelevad, sest nimest tingituna on pöördujaid palju ja nõudlus nõustamise järele väga suur. Komisjoni liikmed teevad nõustamiskomisjoni tööd oma põhitöö kõrvalt ning on enda sõnul tööga ülekoormatud. Üldiselt pole neil ka nõustamiseks vastavat ettevalmistust. Lapsevanemad vajavad aga ajamahukat selgitamist, veenmist, et soovitud õppekava ja kool on õiged ning vajalikud.

Tabelis 7 on toodud probleemid, millega vanemad ja koolid kõige sagedamini nõustamiskomisjonide poole pöörduvad.

Nõustamiskomisjoni poole pöördumise põhjused

Vanemate probleemid	Koolide/õpetajate probleemid
Laste õpiraskused, kuidas aidata õpiraskustega last kodus. Õpiabi vähesus tavakoolis.	Õpiraskustega õpilastele sobivate tugiteenuste leidmine ja rakendamine (parandusõpe, koduõpe).
Sobiva õppekava valik, õppimisvõimalused elukohajärgses koolis lapsele sobiva õppekava järgi. (Vanemad tunnevad lapse erivajadustega laste kooli suunamisel sageli valehäbi).	Meelepuudega lapse, lihtsustatud õppekavale ja toimetulekuõppekavale määratud õpilase õpetamine tavaklassis. Õpiraskustega õpilaste põhikooli lõpetamise võimalused.
Õppimisvõimalused erivajadustega laste koolides ja sanatoorsetes koolides, koolitüübi valik.	Erivajadustega laste koolide/lasteasutuste võrk üleriigiliselt.
Käitumisprobleemid (agressiivsus, apaatia kooli suhtes, valetamine, varastamine). Koolid ei võta vastu käitumishälvetega lapsi.	Õpilaste käitumishälbed, kuidas õpetada ja abistada hüperaktiivseid ning tahte- ja tähelepanuprobleemidega lapsi.
Lapsevanema osa individuaalse õppekava rakendamisel.	Individuaalsete õppekavade koostamine ja rakendamine.
Lapse logopeedilised probleemid.	Lugemis- ja kirjutamisraskustega lapse õpetamine, diferentseeritud hindamine.
Erivajadustega õpilaste kutseõppe võimalused.	Erivajadustega koolilõpetajate kutseõppe võimalused.
Koolikohustuse täitmisega seotud probleemid.	
Lapse eripärast tingitud koolikonfliktid, kuidas toimida koolis konflikti sattunud õpilasega.	
Suhtlemisraskused (koolis, kodus, kaaslastega). Emotsionaalsed probleemid (hirm kooli ja õpetaja ees, madal enesehinnang).	
Koolivalmiduse hindamine.	
	Kuhu suunata lapsevanemaid abi saamiseks.
	Kuidas suhelda erivajadustega laste vanematega. Kuidas toimida, kui lapsevanem hoolimatusest või teadlikult keeldub lapse eriarsti konsultatsioonile saatmisest.
	Dokumentide vormistamine nõustamiskomisjonile (õpilase vaatluse kaardi täitmine).

Tabelist on näha, et vanemate ja koolide probleemid on suure osas kokkulangevad, mis näitab nende tõsidust ning kinnitab vajadust nõustamisteenuse järele. Nõustamiskomisjonide hinnangul on nõustamise valdkonnas vaja teha järgmist:

- Luua riigieelarvest finantseeritud piirkondlikud nõustamiskeskused.
- Laiendada võimalusi lastepsühhiaatril ja psühholoogilt tasuta abi ning nõustamist saada (polikliinikutes on pikad järjekorrad).
- Kinnitada baaskoolid, kust saaks praktilist nõu ja abi, kuidas õpetada hariduslike erivajadustega õpilasi tavakoolis (õpetajate eripedagoogiline nõustamine), kuidas koostada individuaalset õppekava.
- Võimaldada erivajadustega lastele karjäärinõustamist.
- Luua käitumisnõustamise ja pereteraapia teenus.
- Nõustada varajase sekkumise huvides koolieelseid lasteasutusi korrektsioonitöös.
- Pakkuda õpiabi.

Statistiline koondülevaade maakondade ja linnade nõustamiskomisjonide otsustest 2002/2003. õa on esitatud tabelis 8. Tabelis on välja toodud otsused, mida nõustamiskomisjonid langetavad kõige sagedamini. See tähendab, et tegelikult on nõustamiskomisjonide otsuste arv suurem kui 2878.

Nõustamiskomisjonide otsused 2002/2003. õa

Otsus	Otsuste arv	Alus- haridus	Põhiharidus				Otsuseid kokku
			I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste	Kokku	
Lasteaia erirühma suunamine	618		X	X	X	X	618
Koolikohustuse edasilükkamine	333		X	X	X	X	333
Erivajadustega laste kooli suunamine	86		247	253	169	669	755
Erivajadustega laste koolist väljasuunamine	X		4	6	1	11	11
Tasandusklassi suunamine	60		151	170	109	430	490
Lihtsustatud õppekava määramine	92		168	204	91	463	555
Toimetulekuõppekava määramine	20		44	16	4	64+2*	86
Hooldusõppe määramine	16		12	1	-	13+1*	30
Kokku	1225		626	650	374	1653	2878

* Harju nõustamiskomisjon määras toimetulekuõppekava kahele ja hooldusõppe ühele koolikohustuslikus eas olevale, kuid seni koolikohustust mittetäitnud õpilasele.
allikas: 2002/2003. õa nõustamiskomisjonide aruanded

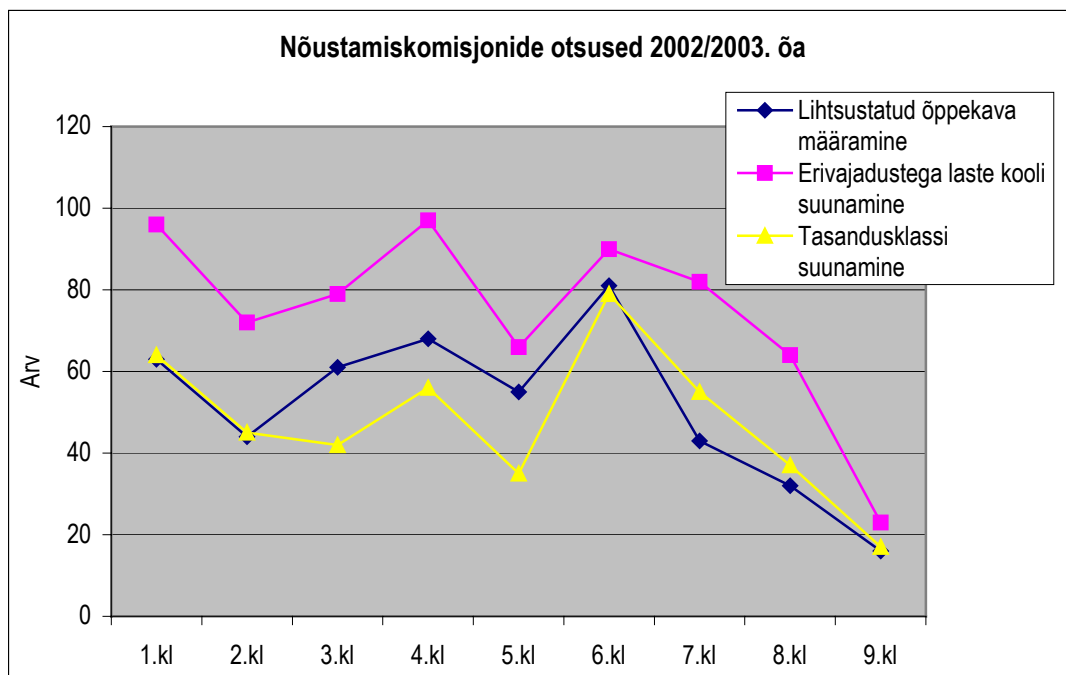
Möödunud õppeaastal suunati lasteaia erirühma 618 last. Samas on mitu komisjoni probleemina välja toonud lasteaia erirühmade vähesuse või puudumise, mistõttu pole võimalik lapsi kuhugi suunata (nt Läänemaal pole ühtegi erirühma). Ilmselt on mõnes maakonnas reaalsed vajadused erirühmade järele suuremad, kui neid praegu kasutada on, ning tõenäoliselt oleks ka erirühma suunatud laste arv senisest veelgi suurem, kui kohti enam oleks. Koolikohustus on edasi lükatud 333 lapsel. Nõustamiskomisjonidel puudub üldiselt tagasiside, mis toimub koolikohustuse edasilükkamise saanud lastega selle lisa-aasta jooksul, eriti koduste lastega.

Erivajadustega laste kooli suunati möödunud õppeaastal 755 last. Kõige rohkem on neisse koolidesse suunatud II kooliastme õpilasi (kokku 253), veidi vähem I kooliastme õpilasi (247). Erivajadustega laste koolidest on välja suunatud nõustamiskomisjoni otsusega vaid 11 õpilast. AS Andmevara õppurite registri andmetel on 2002/2003. õa jooksul lahkunud erivajadustega laste koolidest 270 alla 17-aastast last. Õigusaktide järgi võib õpilase erivajadustega laste koolist välja arvata lapsevanema või eestkostja kirjaliku avalduse ning nõustamiskomisjoni või eriarsti otsuse alusel. Eespool toodud arvude suur erinevus võib kinnitada nõustamiskomisjonide arvamust, et mõned erivajadustega laste koolid paluvad lapsevanemal kirjutada avalduse soovi kohta viia oma laps tagasi elukohajärgsesse tavakooli, mis on kooskõlas õigusaktidega. Nii talitatakse koolikohustust halvasti täitvate või käitumisprobleemidega õpilastega, kes on kooli jaoks "tülilad".

Tasandusklassidesse on nõustamiskomisjonid suunanud kokku 490 õpilast, kellest kõige suurema hulga moodustavad II kooliastme õpilased (170). Mitu nõustamiskomisjoni tõi probleemina välja, et õpiraskustega lapsi, kes on koolis hätta jäänud, ei ole võimalik vajalikul määral aidata, kuna klassid on suured ja õpetajad ei leia võimalust lastega eraldi tegeleda. Samas aga puuduvad näiteks tasandusklassid, kuhu oleks õpilasi võimalik suunata. Nõustamiskomisjonide aruannetest selgus, et tasandusklasse ei ole Ida-Virumaal, Saaremaal, Valgamaal, Võrumaal, Järvamaal, Raplamaal ja Põlvamaal.

Lihtsustatud õppekava on määratud 555 lapsele, neist ligikaudu 110 on asunud õppima tavakooli. Viimane arv ei pruugi olla absoluutselt õige, sest lõpliku otsuse lapsele sobiva kooli kohta teeb lapsevanem. Kõige rohkem õpilasi on määratud

lihtsustatud õppekavale II kooliastmes. Joonis 16 näitab erivajadustega laste kooli ja tasandusklassi suunatud ning lihtsustatud õppekavale määratud 1.–9. klassi õpilaste arvu. Jooniselt on näha, et 1. klassi õpilaste kohta tehtud otsuste arv on suhteliselt suur. Positiivsena saab välja tuua, et paljud erivajadustega õpilased selgitatakse välja esimese õppeaasta jooksul. Võrreldes 2. ja 3. klassiga, on 4. klassi õpilaste kohta tehtud otsuste arv suurem. 4. klass on II kooliastme algus, kus ainekvad muutuvad raskemaks, millest tulenevalt võivad õpilaste erivajadused ka selgemalt ilmned. Hüppeliselt kasvab nõustamiskomisjoni suunatud õpilaste arv aga 6. klassis. (Koolikohustuse täitmise analüüs näitas, et kõige rohkem puuduvad koolist 5. klassi õpilased, peamiseks põhjuseks haigestumine). Tabelist 8 on näha, et veel III kooliastmes on nõustamiskomisjon soovitanud 374 õpilasele võimetekohase õppekava või sobiva kooli. Eelnev tõestab nõustamiskomisjonide tõstatatud probleemi, et koolid ei pööra piisavalt tähelepanu erivajadustega õpilaste väljaselgitamisele ning neile vajaliku ja õigeaegse õpiabi pakkumisele.

allikas: 2002/2003. õa nõustamiskomisjonide aruanded

Joonis 16. Nõustamiskomisjonide otsused 2002/2003. õa.

Tabelites 9 ja 10 on toodud nõustamiskomisjonide poolt tehtud otsused maakondade kaupa. Nendest nähtub, et nõustamiskomisjoni suunatud laste arvud on maakondade lõikes vägagi erinevad.

Nõustamiskomisjonide otsused maakonniti 2002/2003. õa

Maakond/linn	Lihtsustatud õppekava määramine põhikooli klasside õpilastele									Kokku	Alusharidus				
	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl		Erirühma suunamine	Koolikohustuse edasilükkamine	Erivajadustega laste kooli suunamine	Tasandus-klassi suunamine	Lihtsustatud õppekava määramine
Harju	4	5	7	6	7	8	4	1	-	42	8	30	1	-	2
Tallinn	14	3	5	6	4	6	10	12	3	63	290	75	-	-	-
Hiiu	2	1	2	-	2	2	1	1	-	11	-	10	-	-	-
Ida-Viru	1	1	1	-	3	5	3	-	-	14	-	3	-	-	-
Kohtla-Järve	-	-	1	-	1	3	1	2	2	10	-	3	-	-	-
Sillamäe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36	2	-	-	-
Narva	1	2	1	-	-	-	-	-	-	4	33	-	-	-	-
Jõgeva	3	-	3	-	-	2	-	1	-	9	10	19	1	-	-
Järva	4	7	6	3	3	3	1	1	-	28	2	11	-	-	-
Lääne	-	1	-	1	-	1	-	-	-	3	-	12	6	-	3
Lääne-Viru	5	5	4	6	2	3	1	1	-	27	6	19	5	16	5
Põlva	-	3	2	2	-	2	-	-	1	10	5	10	-	-	-
Pärnu	9	6	9	4	5	14	5	3	2	57	36	40	29	42	57
Rapla	2	1	-	3	1	3	2	1	3	16	7	14	-	-	-
Saare	2	-	2	2	7	4	2	-	-	19	10	9	-	-	-
Tartumaa	3	1	1	1	3	4	1	-	-	14	-	16	3	-	3
Tartu linn	6	1	7	3	3	3	2	1	-	26	115	15	20	-	12
Viljandi	5	3	3	19	7	9	8	6	5	65	47	23	14	2	5
Võru	-	-	3	4	3	6	2	1	-	19	3	12	-	-	-
Valga	2	4	4	8	4	3	-	1	-	26	10	10	7	-	5
Kokku	63	44	61	68	55	81	43	32	16	463	618	333	86	60	92

Nõustamiskomisjonide otsused maakonniti 2002/2003. õa

Maakond/ linn	Erivajadustega laste kooli suunamine põhikooli klassides									Kokku	Tasandusklassi suunamine põhikooli klassides									Kokku
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
Harju	15	9	10	6	6	22	25	8	1	102	13	5	12	2	-	6	8	-	-	46
Tallinn	23	5	11	8	7	6	11	12	3	86	36	18	14	29	6	59	21	24	15	222
Hiiu	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	8	4	1	-	-	-	14
Ida-Viru	2	-	1	-	1	6	2	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kohtla-Järve	-	-	1	-	1	3	1	2	2	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sillamäe	2	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Narva	3	2	1	-	2	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jõgeva	6	2	3	4	-	2	4	2	1	24	-	-	-	-	-	-	4	6	-	10
Järva	12	8	7	4	4	4	1	2	-	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lääne	-	2	1	2	1	2	-	-	-	8	-	-	3	1	-	2	-	-	-	6
Lääne-Viru	5	7	5	9	5	4	2	2	-	39	14	-	4	2	7	1	1	-	-	29
Põlva	4	3	2	3	2	3	1	9	2	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pärnu	1	-	9	4	2	3	3	3	2	27	-	1	-	3	15	5	17	1	-	42
Rapla	-	-	-	-	1	-	1	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saare	1	1	1	1	2	1	1	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tartumaa		7	2	4	2	4	4	-	-	24	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Tartu linn	5	10	6	6	8	6	9	10	6	66	-	17	5	7	2	3	2	5	2	43
Viljandi	10	6	10	26	11	14	14	9	5	105	1	3	3	4	1	2	2	1	-	17
Võru	3	4	1	7	4	6	2	1	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Valga	3	6	8	13	7	3	-	3	1	44	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KOKKU	96	72	79	97	66	90	82	64	23	669	64	45	42	56	35	79	55	37	17	430

Nõustamiskomisjonid töid välja rea probleeme, mida nad on tööga seoses märganud, ning mõnel juhul on nad teinud probleemi lahendamiseks konkreetse ettepaneku. Alljärgnev on kokkuvõte probleemidest ning ettepanekutest:

- Lapsevanemad ja õpetajad on teadmatuses või suhtuvad ebaadekvaatselt laste erivajaduste väljaselgitamisse. Koolid teevad lapse probleemide õigeaegselt lahendamiseks lapsevanema ja kohaliku omavalitsusega vähe koostööd.
- Koolieelses eas lapsi ei suunata sageli eriarstide (neuroloog, ortopeed, LOR arst, silmaarst) konsultatsioonile. Selle üheks põhjuseks on, et perearst ei anna lapsevanemale vastavat soovitusi või saatekirja. Nii jõuavad kooli erivajadustega lapsed, kelle kohanemis-, käitumis- ja õpiraskusi jms oleks saanud ennetada, kui ravi ja korrigeerimistöö oleks alguse saanud juba koolieelses eas. Eriti puudub see lapsi, kes ei käi koolieelses lasteasutuses ja on perearsti või pedagoogi vaateväljast eemal.

Ettepanek kohalikele omavalitsustele: lähtudes sotsiaalministri 16. jaanuari 1995. a määrusest nr 4 "Kuni 7-aastaste laste arstlikud profülaktilised läbivaatused", tagada kõigi omavalitsuse haldusalas elavate kuni 7-aastaste laste kohustuslik profülaktiline läbivaatus vähemalt kahel korral (soovitatavalt 3.–4. eluaastal ja 6. eluaastal).

Ettepanek Haridus- ja Teadusministeeriumi järelevalveosakonnale: teavitada probleemist Sotsiaalministeeriumi.

- Nõustamiskomisjonile esitatud dokumendid on tihti puudulikud, eriti õpilase vaatluse kaart, mis peab kajastama õpilasele seni osutatud õpiabi ning spetsialistide koostööd. Õpilase vaatluse kaardi täitmine on õpetajatele keeruline. Perearstide tõendid, mis komisjonile esitatakse, ei vasta sageli kehtivale haridusseadustikule.
- Haridus- ja tervishoiusüsteemis puudub koordineeritud koostöö. Psühhiaatrite väljastatud tõenditel on sageli ainult soovituslik kirje koolitööbi või õppekava kohta, mille määramine ei kuulu nende pädevusse (nt kirjutatakse tõendile diagnoos õpivõime spetsiifilised häired; vajab õpetamist abikooli programmi alusel, mis tegelikult ei ole korrektne). Psühhiaatrilise uuringu tulemusi on nõustamiskomisjonil vaja teada vajaliku õpiabi soovitamiseks.

Ettepanek Haridus- ja Teadusministeeriumi järelevalveosakonnale: kooskõlastada Sotsiaalministeeriumiga, millist informatsiooni peavad psühhiaatrite tõendid sisaldama.

- Maakondades on puudu spetsialistidest (lastepsühhiaater, psühholoog, napib logopeede), mistõttu on raskendatud eeluuringute korraldamine. Raskusi on psühhiaatri kaasamisega lapse arengut toetavasse koostöövõrgustikku, sest nad on reeglina väga hõivatud. Näiteks Hiiumaal on maakonnas üks psühholoog, kes pakub nõustamisteenust põhitöö kõrvalt. Läänemaal puudub täielikult muukeelsete õpilaste logopeedilise nõustamise võimalus, lastepsühhiaater võtab vastu vaid üks kord nädalas. Valgemaal on üks psühhiaater, kes teenindab nii lapsi kui täiskasvanuid. Ida-Virumaal on probleeme eesti keelt kõnelevate laste logopeedilise nõustamisega.
- Üldhariduskoolis on raskendatud lihtsustatud õppekava rakendamine (õpetajal puudub enamasti vastav ettevalmistus; puuduvad õppevahendid; erinevused tunnijaotusplaanis, hindamises; õpetajatel puudub motivatsioon, sest seda tööd ei rahastata, on vajadus abiõpetaja järele). Paljudes koolides puuduvad logopeedid või eripedagoogid, kes nõustaksid õpetajaid.
- Puudub koordineeritud info liikumise süsteem erivajadustega laste riigikoolide ja nõustamiskomisjonide vahel. Nõustamiskomisjon ei oma tagasisidet, kas koolidesse suunatud õpilased on sinna ka vastu võetud, sest koolidel puudub kohustus komisjoni teavitada. Tagasiside on olemas oma maakonna koolide kohta.
Ettepanek Koolivõrgu Büroole: töötada välja koordineeritud info liikumise süsteem nõustamiskomisjonide ja erivajadustega laste riigikoolide vahel.
- Mitmetes erivajadustega laste riigikoolides töötavad nn vastuvõtukomisjonid, kelle otsused on olnud erinevad maakonna nõustamiskomisjoni otsustest, mille tõttu õpilased on jäänud vastu võtmata. Erikoolid nõuavad dokumente, mida tegelikult ühest koolist teise üleminekul ei ole vaja esitada, nt eriarsti tõendit.
Ettepanek Koolivõrgu Büroole: lõpetada erivajadustega laste riigikoolide seadusevastane tegevus või teha seadusemuudatus, sätestades riigikoolide vastuvõtukomisjonide pädevus.
- Sanatoorsetes koolides on kohtade arv piiratud ja seetõttu jääb osa õpilasi vastu võtmata (nt Vastseliina Sanatoorne Internaatkool, Haapsalu Sanatoorne Internaatkool).
- Suurenenud on sotsiaalsetest probleemidest tingitud koolikohustuse täitmise kõrvalajäävate õpi- ja käitumisraskustega õpilaste arv. Koostöös omavalitsustega on vaja välja selgitada selliste õpilaste arv ja leida lahendus nende õpilaste haridustee jätkamiseks. Praegu olemasolevates õpilaskodudes napib kohti (Pärnumaa, Läänemaa).
- Lastevanemate vähenenud teadlikkus erivajadustega laste koolides õppimise võimalustest.

Nõustamiskomisjonide ettepanekud õigusaktide muutmiseks või loomiseks

Haridus- ja Teadusministeeriumi üldharidusosakonnale

- Töötada välja tingimused, mille põhjal erivajadustega laps võiks jätkata oma õpinguid tavakoolis. (Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 kohaselt võimaldab valla/linna valitsus õppida hälvikutel elukohajärgses koolis haridusministri kehtestatud tingimustel.) Koolidel on raskusi selliste laste õpetamisega, sest koolis ei ole vastavaid spetsialiste, puudub vajalik finantseerimine ja seadusandlik baas.
- Eelmises punktis nimetatud määrusest tulenevalt täpsustada haridusministri 12.09.1997. a määruses nr 17 "Individaalse õppekava koostamise ja rakendamise korralduslikud alused" juhud, millal kool on kohustatud koostama õpilasele individaalse õppekava (nt nõustamiskomisjoni või arsti soovitus). Praegu ei rakenda koolid sageli individaalset õppekava ning laps ei saa vajalikku toetust ja abi. Individaalse õppekava koostamine, selle järgi õpetamine ja tulemuslikkuse saavutamine on töömahukas ja vajab seega eraldi tasustamist.
- Teha ettepanek sotsiaalministri 27.05.1999. a määruse nr 41 "Koolikohustuse täitmise edasilükkamise taotluse rahuldamise tingimuste ja korra kinnitamine" punkti 10 muutmiseks, sätestades, et nõustamiskomisjon peab koolikohustuse täitmise edasilükkamise otsustama hiljemalt 25. augustiks (seni 25. maiks) järgmistel põhjustel: maikuu komisjoni esitatud dokumendid olid puudulikud ja komisjon palub esitada täiendavaid dokumente, lapsele on määratud psühhiaatriliste uuringute aeg suvekuudeks, sest kevadel on raske vastuvõtule aega saada.
- Täiendada haridusministri 02.06.1999. a määruse nr 34 "Parandusõpperühma töökorralduse aluste kinnitamine" punkti 7, võimaldades määrata õpilane parandusõppele logopeedi/eripedagoogi või parandusõppe õpetaja soovitusel alusel.
- Lihtsustada õpilase vaatluse kaarti. Praegu rakendatav on liiga pikk, õpetajatel keeruline täita.
- Õpiraskustega õpilastele, kes ei tule toime põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava omandamisega, tuleks riiklikult välja töötada eraldi õppekavad ja hindamise kord. Samuti tuleb haridusministri 20.09.2000. a määruses nr 33 "Õpilaste hindamise, järgmise klassi üleviimise ning klassikursust kordama jätmise alused, tingimused ja kord" sätestada diferentseeritud hindamise võimalus õpilastele, kes on õppinud individaalse õppekava järgi.

- Lisada haridusministri 02.07.1999. a määruse nr 43 "Hälvikute nõustamiskomisjoni suunamise tingimuste ja korra kinnitamine" punkti 10 kohustus esitada lapse sünnitunnistuse koopia. Vastasel korral puudub komisjonil isikuandmete kontrollimise võimalus.
- Töötada välja koolieelses eas lapse nõustamiskomisjoni suunamise tingimused ja kord ning tema jälgimise kaart. Praegu kehtivad õigusaktid "Hälvikute nõustamiskomisjoni suunamise tingimused ja kord" ning "Õpilase vaatluse kaart" ei sobi koolieelses eas lapsele.
- Täiendada põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 lõiget 32 nõudega lülitada nõustamiskomisjoni liikmete koosseisu psühhiaater.
- Sätetada õigusaktides kerge vaimupuudega üle 17-aastaste põhihariduseta noortele põhihariduse omandamise võimalused.
- Muuta haridusministri 02.06.1999. a määruse nr 33 "Eriasteaada (erirühma), sanatoorsesse kooli, hälvikute erikooli (eriklassi) vastuvõtmise ning väljaarvamise kord" punkti 3 alapunkti 2, sõnastades see järgmiselt: "nõustamiskomisjoni otsuse ja nõustamiskomisjonile esitatud dokumendipaketi." Praegu peab lapsevanem esitama vaid nõustamiskomisjoni otsuse. Nõustamiskomisjonile tavakoolist esitatav dokumentatsioon peab sisaldama andmeid õpilasega tehtud senise korrektsioonitöö mahu ja tulemuste kohta, andma ülevaate tema õpijõudlusest, erivajadustest jne. Erivajadustega laste kooli pedagoog vajab kõiki neid andmeid seni tehtud töö tulemuslikuks jätkamiseks.
- Kaasava hariduse põhimõtete rakendumisel suureneb nõustamiskomisjonide roll pedagoogilisel nõustamisel eriõpetust puudutavates küsimustes. Selle rolli edukaks täitmiseks on vaja nõustamiskomisjoni töö riiklikult reguleerida, nagu on tehtud alaealiste komisjoni töökorra puhul, ning komisjonide liikmeid ühtsete põhimõtete järgi koolitada. Tuleks koostada nõustamiskomisjoni töö korraldamise alused (pädevused, õigused, kohustused, koosolekute toimumise kord, protokollide vormistamine, otsused, nende väljastamise kord ja iseloom) ning rahastamise süsteem (töötasu, majandamiskulud ja toetused komisjonile preventiivseks tööks koolide, laste ja lastevanematega).

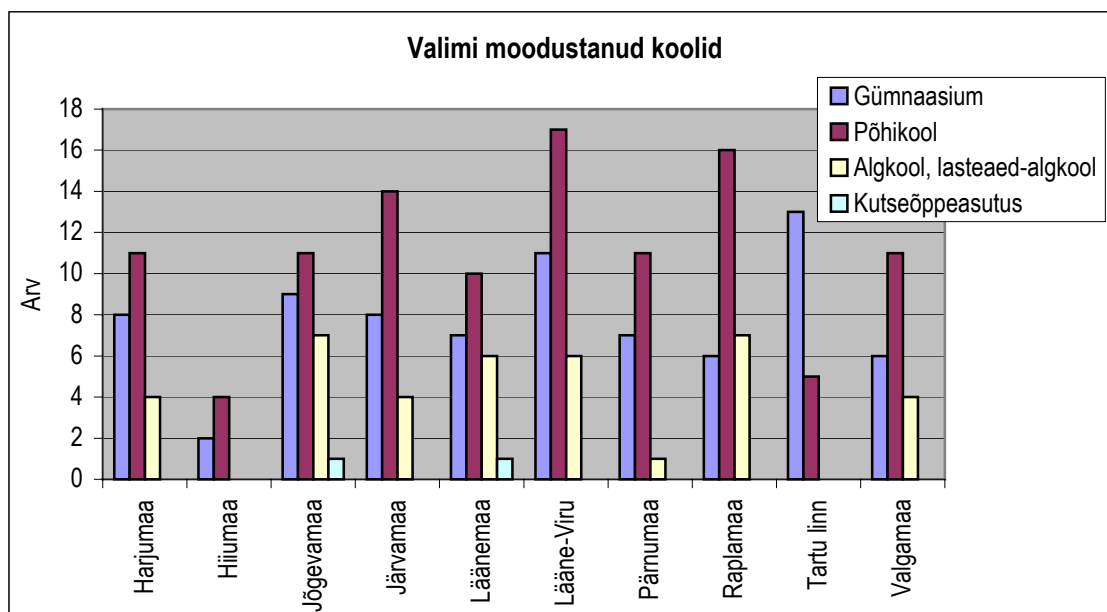
Haridus- ja Teadusministeeriumi järelevalveosakonnale

- Anda haridusministri 24.12.2001. a määruse nr 75 "Põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite korraldamise ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpetamise tingimused ja kord" § 8 lõike 21 alusel õigus hinnata tavaklassis õppivate psühhiaatri ja nõustamiskomisjoni soovitus omavate õpiraskustega õpilaste põhikooli lõpueksamitoid hindega "3", kui nad on saanud vähemalt 35% võimalike punktide arvust. Praegu kehtib selline kord ainult tasandusklassi ja kasvatusraskustega klassi õpilaste puhul.

6. Ülevaade kehalise kasvatusel olukorrast 2002/2003. õppeaastal

Haridus- ja Teadusministeerium kuulutas 2002/2003. õppeaastal kehalise kasvatusel üheks neljast õppeainest, mis võeti riikliku järelevalve käigus eelisvaatluse alla, et selgitada välja antud õppeaine tugevused ja kitsaskohad. Maakondades kehalise kasvatusel õppe- ja kasvatustegevuse üle riikliku järelevalve läbiviijate initsiatiivil kutsuti kokku töörühm, kelle töö väljundiks oli küsimustik kehalise kasvatusel olukorra kaardistamiseks. Küsimustikuga sooviti koguda informatsiooni koolide pedagoogilise personali, ainealase tunnivälise tegevuse, ainekava ja õppekorralduse ning materiaal-tehnilise olukorra kohta. Detailne kokkuvõttev analüüs on töörühmal ilmunud 2003. aasta lõpuks.

Käeoleva kokkuvõtte aluseks on 9 maakonnast ja 1 linnast laekunud koondid, kokku 228 kooli andmed, mille hulgas on 2 kutseõppeasutust (joonis 17).

Joonis 17. Valimi moodustanud koolid.

Pedagoogiline personal

Vaadeldud koolides oli kehalise kasvatus tunde andvate õpetajate hulgas erialaspetsialiste ~49%, klassiõpetajaid ~39%, ülejäänud olid kas üliskoolis õppijad või muu eriala/aine õpetajad. Kvalifikatsiooninõuetele ei vastanud ~5% kehalise kasvatus õpetajatest. Klassiõpetaja või algklassiõpetaja annab I kooliastmes kehalise kasvatus tunde ~49% s koolidest.

Kehalise kasvatus tunde andvatest õpetajatest on mehi ~25%, alla 30-aastaste ja üle 60-aastaste õpetajate arvuline suhe on ~2:1.

Täienduskoolituse andmetest selgus, et ~18% koolide erialaspetsialistidest ning ~47% koolide klassiõpetajatest ei ole viimase kolme aasta jooksul kehalise kasvatus alasel täienduskoolitusel osalenud ühtegi tundi. Erialaspetsialistid osalevad ainealasel koolitusel keskmiselt rohkem kui klassiõpetajad ja algklassiõpetajad, kutsealasel koolitusel osalemises on olukord vastupidine. Täienduskoolituse sisu poolelt märgitakse, et täienduskursusi on vähe vene õppekeelega koolide õpetajatele. Samuti soovitakse kursusi, kus õpetatakse ainekava ja töökava koostamist. Mõnede õpetajate arvates käsitletakse täienduskoolitustel vähe vähevõimekate laste õpetamisega seotud teemasid.

Aineõpetuse toetamine tunnivälisel ajal

Võimalused täiendavaks spordiharrastuseks pärast tunde on loodud ~91%-s küsitlusele vastanud koolidest. Enamasti osaletakse tunnivälises ringitegevuses kõige enam I kooliastmes ja kõige vähem gümnaasiumis. Ringitundide organiseerimist raskendavate asjaoludena on nimetatud spordibaaside puudumist või hõivatust, õppetöö toimumist kahes vahetuses, õpetajate suurt töökoormust, mis ei võimalda ringitööga tegelda, ringitundide arvu vähesust ning ringitundide eest makstavat madalat tasu. Maakoolides mõjutab tunnivälisest sporditegevust ka koolitransport. Kõige enam õpilasi käib üldkehalist ettevalmistust pakkuvates ringides, korvpalli-, rahvastepalli-, võrkpalli- ja kergejõustikuringides.

Tütarlaste hulgas on küllalt populaarsed ka võimlemine ja aeroobika. Üldiselt on koolide spordiringide loetelu suhteliselt ühekülgne.

Suurem osa koole (~85%) osaleb maakondlikel spordivõistlustel, oluliselt vähem (~45%) võtab osa üleriigilistest võistlustest. Koolivälistel võistlustel osalemine sõltub suuresti õpetaja entusiasmist ning ka kooli juhtkonna suhtumisest sporti tervikuna. Väga suureks takistavaks teguriks üleriigilistest võistlustest osavõtmisel on transpordi finantseerimise probleem.

Kehalise kasvatusa ainekava ja õppekorraldus

Ligikaudu 68% koolide arvates on olemasolev kehalise kasvatusa ainekava kaasaegne, rakendatav ja valikuid võimaldav. Leitakse, et ainekava sisu võimaldab õpilase mitmekülgset arengut, lubab arvestada individuaalseid iseärasusi ning et ainekava võimaldab saada ülevaadet erinevatest spordialadest.

Küsitlusele vastanud koolide kehalise kasvatusa tunde andvad õpetajad on teinud rea ainekava muutmise ja täiendamise ettepanekuid. Ettepanekute sisust võib järeldada, et mõnedel juhtudel on lähtunud oma kooli või piirkonna vajadustest/võimalustest. Sellest tulenevalt on allpool toodud sagedamini kordunud ettepanekud kohati vastuolulised:

- Ainekava võiks anda koolidele rohkem valikuvabadust sõltuvalt kooli materiaal-tehnilisest baasist.
- Jätta kohustuslik suusatamine ainekavast välja või vähendada selle mahtu, sest suusavarustuse vähesuse tõttu pole võimalik tunde korralikult läbi viia.
- Lisada ainekavasse uisutamine ja muud talialad kui alternatiiv suusatamisele.
- Ujumine teha kohustuslikuks kõikidele põhikooliklassidele või kõikidele I kooliastme klassidele.
- Noormeeste gümnaasiumi ainekava viia kooskõlla sõjaväes nõutavaga.
- Suurendada nädalatundide arvu.
- Ainekava mahtu tervikuna vähendada.
- Luua ühtsed hindamiskriteeriumid.
- Algklassides suurendada mängude osakaalu.
- Algklassides suurendada rütmika osatähtsust.
- Riistvõimlemise osa ainekavas tuleks kaasajastada.

Hindamiskriteeriumide ja normide kehtestamise soov oli ainekava täiendamise osas üks sagedasemaid. Siit järeldub, et koolijuhtidel ja täienduskoolituse korraldajatel on vaja õpetajatele põhjalikult selgitada, et hinnata tuleb õpitulemuse saavutamist, mitte pedagoogi kehtestatud normide täitmist. Riikliku järelevalve läbiviijate hinnangul pole harvad juhtumid, kui kehalise kasvatusa õpetaja hindab õpilasi ajalisi-arvuliste normide järgi, mis võib osutada õpilase hindega karistamiseks.

Ligikaudu 62%-s koolidest on olemas aineõpetajate koostööna välja töötatud süsteemne kehalise kasvatusa ainekava. Ankeetküsitluse vastustes toodi välja mitmeid ainealase töö planeerimist raskendavaid asjaolusid, mille hulgast selgelt eristusid järgmised: ilmastik, ruumikitsikus, inventari ja spordirajatiste puudus või mittevastavus kaasaja tingimustele ning õpilaste puudulik varustatus spordiriietusega. Koolide hinnangul on kehtiva ainekava täitmine raskendatud või kohati lausa võimatu. Näiteks selgus küsitlusest, et möödunud õppeaastal oli suusatamise ainekava nõudeid võimalik täielikult täita ~42%-s koolidest. Need koolid põhjendasid ainekava täitmise võimalikkust hea ja lumerohke talve,

suusabaasi olemasolu, varustuse laenutamise võimaluse ning traditsioonide olemasoluga. ~23% koolide hinnangul ei olnud võimalik suusatamise ainekava möödunud õppeaastal täita, sest ilmastikuolud olid rasked, õpilastel puudus varustus, suuskade transportimine oli raskendatud. Eespool nimetatust tuleneb, et kehalise kasvatuses ainespetsiifikast lähtuvalt on vajalik õppetöö paindlik planeerimine.

Ligikaudu 54% koolidest on seisukohal, et õppegrupi suurus kehalise kasvatuses tunnis peaks olema maksimaalselt 15 õpilast. Osa koolid pidas optimaalseks grupi suuruseks 20 õpilast. Põhjenduseks tuuakse, et väiksema õpilaste arvu juures jõuab õpetaja juhendada ja jälgida kõiki, ei teki ruumipuudust ning inventari jagub kõigile. Ühtlasi võimaldab see õpilaste individuaalset arendamist. Kehalise kasvatuses tunnis on traumade oht küllalt suur, väiksem grupp võimaldab luua tunni läbiviimiseks turvalisema keskkonna. Koolide seisukoht on, et õigusaktides peaks kindlasti olema sätestatud õppegrupi maksimaalne suurus kehalise kasvatuses tunnis.

Õpilaste puudumised ja vabastused kehalisest kasvatuses

Väga paljud õpilased on lühemaks või pikemaks perioodiks kehalisest kasvatuses vabastatud. Ka pikaajaliste vabastuste korral peab õpilane kehalise kasvatuses ainekava läbima, kokkuvõtva hindena on sel juhul võimalus kasutada hinnanguid *arvestatud*, *mittearvestatud*. Kuna arstide väljastatud tõendid ei ole piisavalt informatiivsed, on õpetajatel väga raske koostada sellistele õpilastele individuaalseid õppekavasid. Õpetajad arvavad, et kohati vabastavad arstid õpilasi kehalise kasvatuses tundidest liiga kergekäeliselt. Olukorra lahendamiseks soovivad kehalise kasvatuses õpetajad et, (pere)arsti väljastatud arstitõendil oleksid järgmised andmed:

- 1) vabastamise põhjus (diagnoos eesti keeles);
- 2) soovitusliku iseloomuga harjutused, mida antud haiguse puhul võib teha;
- 3) vastunäidustatud harjutused;
- 4) teave selle kohta, kas õpilasele on määratud taastusravi või ravivõimlemine;
- 5) konkreetne rehabilitatsiooniplaan, millega on võimalik arvestada.

Ligikaudu 19% koolidest on tõdenud, et neil on probleeme õpilaste kehalise kasvatuses tundidest puudumisega. Ankeetküsitlustes toodud puudumiste põhjuste hulgas domineerisid selgelt neli järgmist: tervislikud probleemid, riietuse ja varustuse puudumine, motivatsiooni puudumine ning negatiivne suhtumine kehalise kasvatuses tundi.

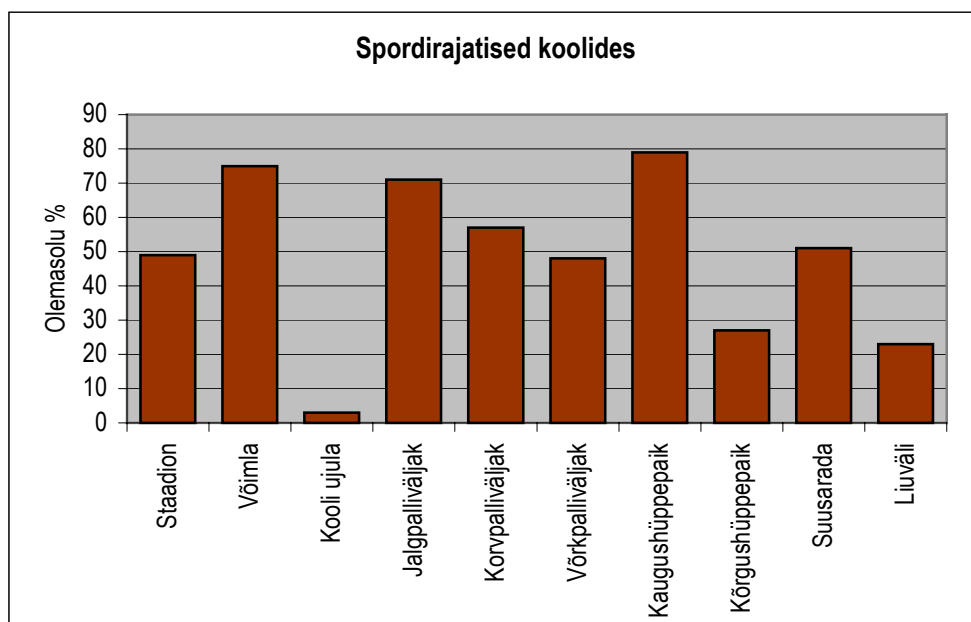
Ilmselt vajaks täpsemat väljaselgitamist, kas meie õpilaste tervislik seisund on tõesti nii halb ja perede materiaalsed võimalused nii piiratud, et õpilastel ei ole võimalik kehalise kasvatuses tunnist osa võtta. Või on suurem põhjus selles, et õpilased pole motiveeritud kehalise kasvatuses tunnis osalema.

Materiaal-tehniline baas

Kehalise kasvatuses ainekavast lähtuvalt on vaja tutvustada ning õpetada paljude erinevate spordialade tehnikaid. Sellest tulenevalt on äärmiselt oluline nii spordirajatiste kui ka inventari olemasolu ja vastavus kaasaja nõuetele.

Joonis 18 kajastab koolide varustatust spordirajatistega. Sellelt on näha, et küsitlusele vastanud koolidest vaid ~3%-l on endal ujula. Ankeetküsitluste vastustest ilmnis, et ujula kasutamise võimalus on ~46%-l koolidest. Läänemaal ja Tartu linnas on kõikidele koolidele loodud võimalus kohustuslikud ujumistunnid läbi viia kohalikus veekeskuses. Hiiumaal ei

olnud kuni septembrini 2003 terves maakonnas ühtegi ujulat. Küsitlusest selgus, et ~50%-l koolidest pole võimalik ujumistunde läbi viia. Kehalise kasvatuse ainekavast lähtuvalt peab aga 3. klassi lõpetaja ujuda oskama.

Joonis 18. Spordirajatised koolides.

Kergejõustikualade õpetamiseks on staadion olemas ~49%-l koolidest. ~75%-l küsitlusele vastanud koolidest on küll võimla, kuid tervisekaitseõuetele vastab neist vaid ~50%.

Maakondadest laekunud informatsiooni põhjal on kehalise kasvatuse ainekava täitmiseks vajalikku inventari koolides ~51% ulatuses. Spordialati on kõige halvem olukord talialade inventariga (vajaminevast on olemas keskmiselt 24%), järgnevad võimlemine ning kergejõustik, kus vajaminevast inventarist on olemas ~55%. Samas tuleb märkida, et vajamineva miinimuminventariga varustatus on ebaühtlane. Õpetajad on oma töökavad üles ehitanud olemasolevast materiaal-tehnilisest baasist ja inventarist lähtudes.

Väga keeruline on olukord nõuetekohaste pesemisvõimaluste ja riietusruumidega. Tagastatud ankeetidest selgus, et kahes maakonnas ja ühes linnas pole ühtegi kooli, mille pesemisvõimalused vastaksid kehtestatud nõuetele. ~67%-s ankeetküsitlusele vastanud koolidest ei vasta pesemistingimused kehtivatele nõuetele. Suur on nende koolide hulk (~25%), kus I kooliastme õpilased ei saa regulaarselt kasutada olemasolevaid riietusruume. Samas on põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava järgi kehalise kasvatuse üks õppe-eesmärke omandada eluks vajalikud oskused ja teadmised tervislikust eluviisist ning 3. klassi lõpetaja üks õpitulemusi kehalises kasvatuses on oskus täita hügieeninõudeid.

Kokkuvõtteks saab kooli kehalise kasvatusega seoses tuua välja järgmised kitsaskohad:

- Kehalise kasvatuse tundide läbiviimine I kooliastmes (õpilaste riietumis- ja pesemisvõimalused, tundide läbiviimise kohad, klassiõpetajate (algklassiõpetajate) ettevalmistus ja ainealasel täienduskoolitusel osalemine.
- Spordirajatiste puudumine või mittevastavus kaasaja nõuetele ja vajaliku miinimuminventari vähesus.
- Riietumis- ja pesemisvõimaluste mittevastavus kaasaja nõuetele.
- Õpilasi kehalisest kasvatusest vabastavate arstitõendite vähene informatiivsus.

- Õpilaste hindamine.

7. Koolikohustuse täitmine

Vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele ja Eesti Vabariigi haridusseadusele on õppimine kooliealistel lastel seadusega määratud ulatuses kohustuslik. Ka Eesti Vabariigi lastekaitse seaduse kohaselt on lapsel koolikohustus. Koolikohustuslik on laps, kes jooksva aasta 1. oktoobriks saab seitsmeaastaseks. Õpilane on koolikohustuslik põhihariduse omandamiseni või 17-aastaseks saamiseni.

2002/2003. õppeaastal oli Eestis Hariduse ja Tööhõive Seirekeskuse andmetel 638 üldhariduskooli. Andmeid koolikohustuse täitmise kaardistamiseks palus Haridus- ja Teadusministeeriumi järelevalveosakond 120 koolilt. Valimisse kuulusid nii munitsipaal- kui ka erakoolid, eesti ja vene õppekeelega koolid. Andmed, mida oli võimalik ühtsetelt alustelt tõlgendada, edastas Haridus- ja Teadusministeeriumile 84 kooli, mis moodustab 13,2% Eesti koolidest.

Tabel 11

Küsitlusele vastanud koolid maakonniti

Maakond	Algkoolide arv (kõik 6-klassilised)	Põhikoolide arv	Gümnaasiumide arv
Harju	2	5	9
Hiiu		2	
Ida-Viru		4	11
Jõgeva		2	1
Järva		2	2
Lääne	1	2	1
Lääne-Viru		3	4
Põlva		1	
Pärnu	1	2	3
Rapla	2	1	2
Tartu		1	4
Valga		2	3
Viljandi		4	3
Võru		3	2
KOKKU:	6	34	44

allikas: Maavalitsused

Antud kokkuvõtte eesmärgiks on kaardistada õpilaste koolikohustuse täitmine I – III kooliastmes, gümnaasiumis jälgitakse õpilaste õppetööst osavõttu koolis.

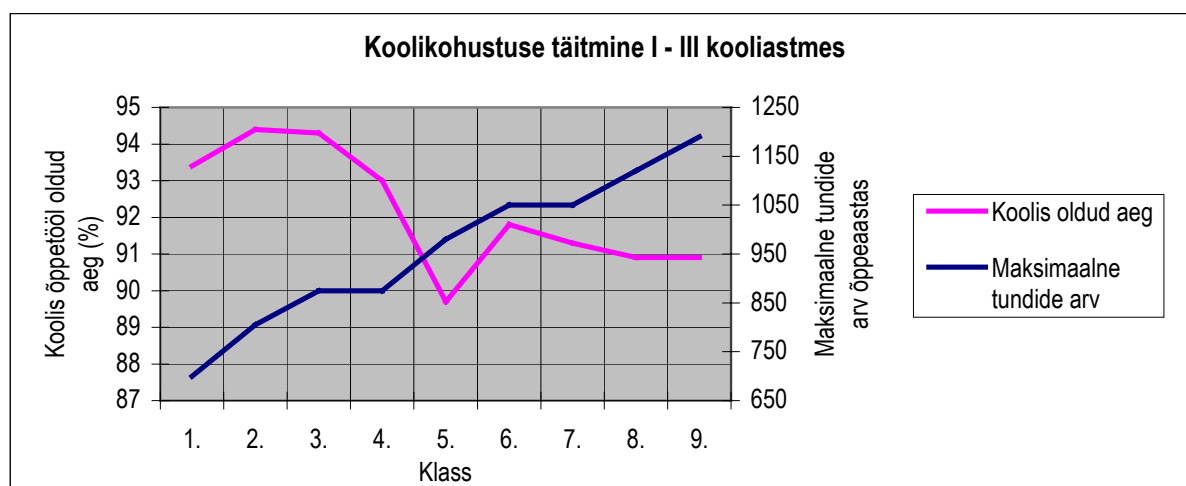
Koolidelt paluti järgmisi andmeid: õpilaste arv klassiti, puudunud tunde haiguse tõttu, puudunud tunde kodustel põhjustel, puudunud tunde mitmesugustel vabandatavatel põhjustel ja põhjuseta puudumiste arv. Selline struktuur on õpilaste puudumiste ja hilinemiste päevikul, mis pole küll koolile täitmiseks kohustuslik dokument, kuid mida kasutatakse laialdaselt.

Koolide esitatud andmetele tuginedes selgus, et koolikohustust täidetakse 89,7%–94,4% ulatuses õppetööks ettenähtud ajast.

Koolikohustuse täitmine I – III kooliastmes

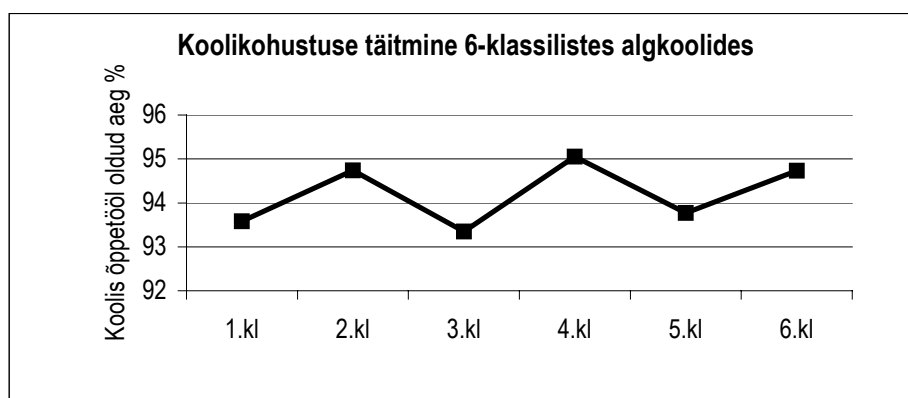
Klass	Koolikohustuse täitmine (% tundide arvust õppeaastas)	Maksimaalne tundide arv õppeaastas	Õpilaste töökoormuse tõus tundides, võrreldes eelmise klassiga
1.	93,4 %	700	
2.	94,4 %	805	105
3.	94,3 %	875	70
4.	93,0 %	875	0
5.	89,7 %	980	105
6.	91,8 %	1050	70
7.	91,3 %	1050	0
8.	90,9 %	1120	70
9.	90,9 %	1190	70

Kõige madalam õppetööst osavõtt oli 5. klassi õpilastel (89,7% õppetöös ettenähtud ajast). Valdavalt toimub sel ajal üleminek aineõpetusele – vahetub klassijuhataja ja aineid hakkavad õpetama erinevad õpetajad. Märkimisväärne on ka õpilaste töökoormuse tõus, võrreldes 4. klassiga. Kui 4. klassis on maksimaalne lubatud tundide arv õppeaastas 875, siis 5. klassis on vastav arv 980 – see tähendab, et õpilasel tuleb koolis õppetööl olla 105 tundi rohkem.

Joonis 19. Koolikohustuse täitmine I – III kooliastmes.

Kui joonis 19 kajastab kõigi küsitlusele vastanud koolide andmeid, siis joonis 20 on koostatud vaid 6-klassiliste algkoolide andmetele tuginedes. Jooniselt nähtub, et algkoolis õppivatel 5. klassi õpilastel ei toimu järsku langust koolikohustuse täitmisel.

Joonis 20. Koolikohustuse täitmine 6-klassilistes algkoolides.

Puudumised haiguse tõttu

Põhiline õppetööst eemalejäämise põhjus on haigestumine.

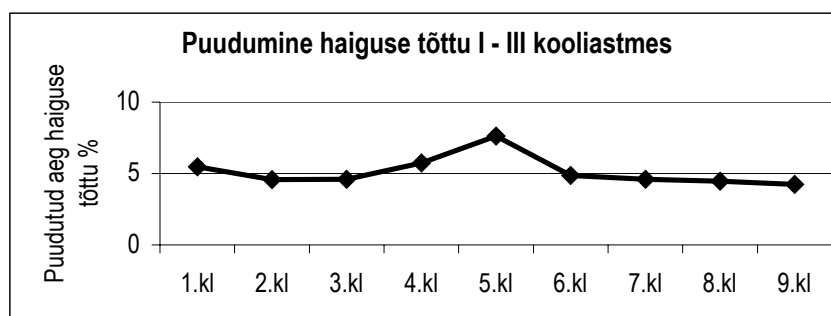
Enim õppetöök ettenähtud ajast puudusidki I – III kooliastme õpilased tervislikel põhjustel.

Tabel 13

Haiguse tõttu puudutud tunde õpilase kohta

Klass	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Tunnid	38,2	36,7	40,2	50,2	74,7	51,1	48,3	50,1	50,4

Kõige rohkem haiguse tõttu puudumisi oli 5. klassis (7,6 %), kõige vähem – 9. klassis (4,2 %); 5. klassi õpilased puudusid haiguse tõttu kõige rohkem õppetunde – ~75 tundi õpilase kohta õppeaastas.

Joonis 21. I – III kooliastmes õppivate õpilaste puudumised haiguse tõttu.

Puudumised kodustel põhjustel

Mõistet *puudumised kodustel põhjustel* on koolid/pedagoogid tõlgendanud erinevalt. On koole, kus mõnes klassis esineb sellist puudumist minimaalselt, teises klassis ulatub aga kodustel põhjustel puudutud tundide arv üle tuhande.

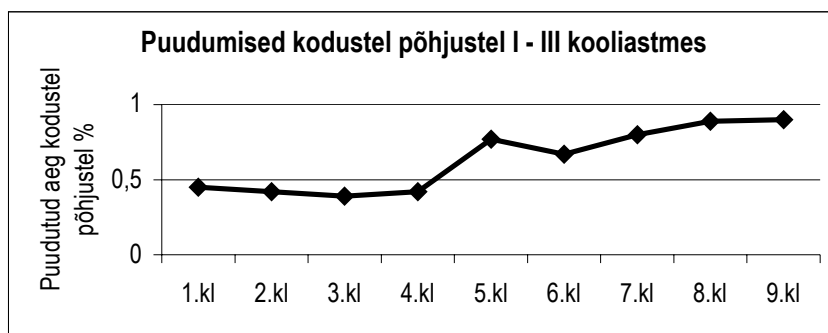
Näiteks ühe gümnaasiumi 9. A ja 9. B klassis õpib mõlemas 20 õpilast: A-klassi õpilased on puudunud kodustel põhjustel 600 tundi, B-klassi õpilased 204 tundi õppeaastas.

Tabel 14

Kodustel põhjustel puudutud tunde õpilase kohta

Klass	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Tunnid	3,2	3,4	3,4	3,7	7,6	7,0	8,4	10	10,7

Kodustel põhjustel puudutud tundide arv tõuseb hüppeliselt 5. klassis. Peaaegu võrdselt puudusid enim õppetunde kodustel põhjustel 8. ja 9. klassi õpilased (vastavalt keskmiselt ~10 ja ~11 tundi õpilase kohta õppeaastas), nad puudusid kodustel põhjustel kõige rohkem õppetöök ettenähtud ajast (0,89% ja 0,9%).

Joonis 22. I – III kooliastmes õppivate õpilaste puudumised kodustel põhjustel.

Puudumised mitmesugustel vabandatavatel põhjustel

Puudumisteks mitmesugustel vabandatavatel põhjustel on koolijuhid nimetanud näiteks “külmapühi”, õpilaste osavõttu õpilasvõistlustest, aineolümpiaadidest, ekskursioone, esinemisi kooride ja tantsurühmadega, külaskäike sõpruskoolidesse jm.

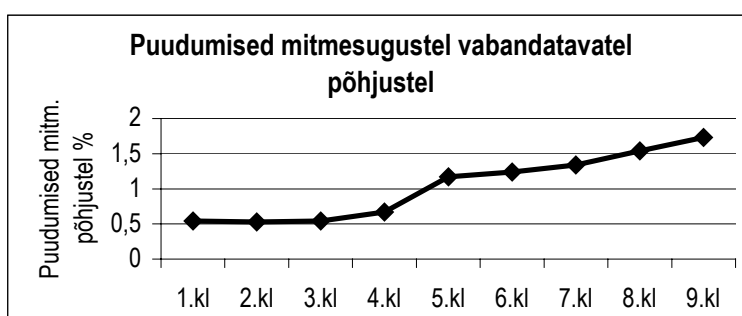
Puudumiste hulk vabandatavatel põhjustel suureneb esimesest klassist üheksandani tõusvas joones, ulatudes 9. klassi õpilasel keskmiselt peaaegu 21 tunnini õppeaastas.

Tabel 15

Mitmesugustel vabandatavatel põhjustel puudutud tunde õpilase kohta

Klass	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Tunnid	3,8	4,3	4,7	5,8	11,5	13	14	17,2	20,6

Õppetöök ettenähtud ajast puudusid vabandatavatel põhjustel kõige enam III kooliastme õpilased.

Joonis 23. I – III kooliastmes õppivate õpilaste puudumised mitmesugustel vabandatavatel põhjustel.

Põhjuseta puudumised

Kui lähtuda seisukohast, et igal puudumisel on lapse seisukohalt vaadatuna põhjus, siis põhjuseta puudumiseks võib lugeda puudumisi, mille kohta õpilasel pole esitada tõendit.

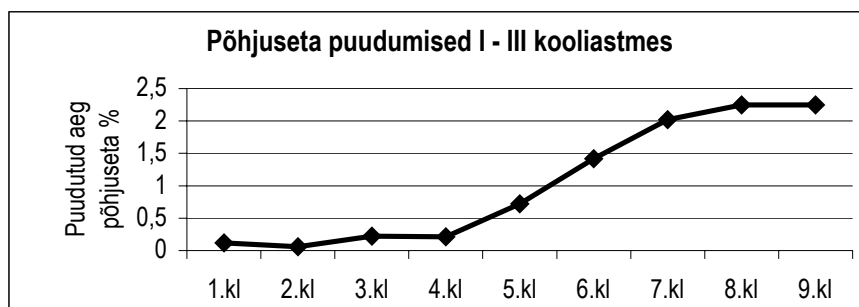
Tabel 16

Põhjuseta puudutud tunde õpilase kohta

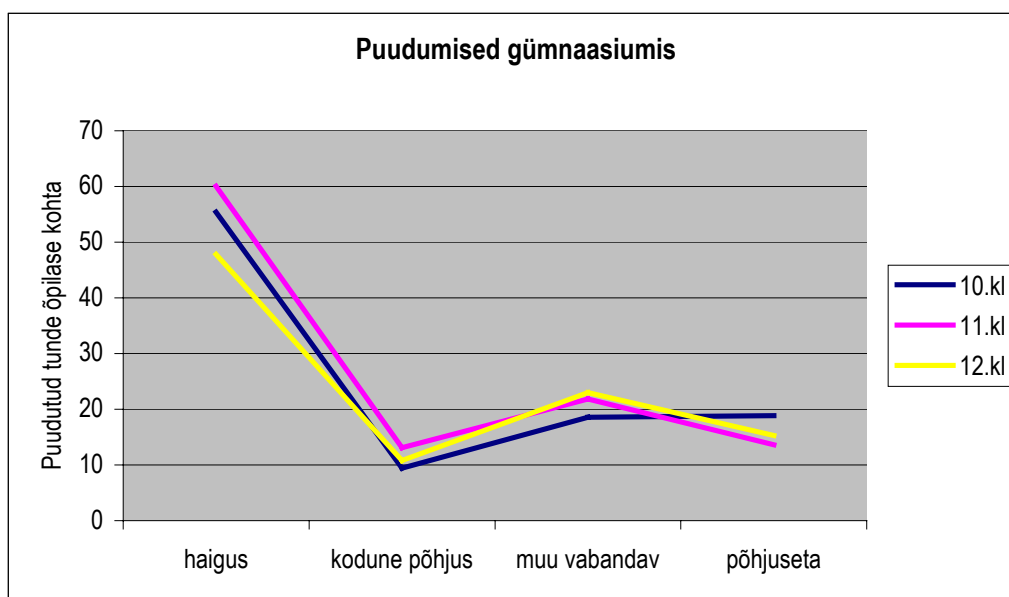
Klass	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Tunnid	0,8	0,5	1,9	1,9	7,0	14,9	21,2	25,2	26,8

Põhjusta puudujaid on enim III kooliastmes, kus õpilase kohta tuleb õppeaastas rohkem kui 20 põhjuseta puudunud tundi ning õppetöös ettenähtud ajast puudutakse rohkem kui 2%.

Põhjuseta puudumiste selge tõus on märgatav alates 5. klassist (tavaliselt üleminek aineõpetusele ja klassijuhataja vahetumine, aga ka õpilaste töökoormuse tõus) ning see kulmineerub 8. ja 9. klassis. Kuigi gümnaasistide maksimaalset nädalakoormust koolis pole määratletud (määratletud on miinimumkoormus 32 t), võib tõdeda, et gümnaasiumis langeb põhjuseta puudunud tundide arv õpilase kohta keskmiselt 15 tunnini õppeaastas.

Joonis 24. I – III kooliastmes õppivate õpilaste põhjuseta puudumised.

Joonis 25. Gümnaasiumis õppivate õpilaste puudumised.

Ka gümnaasistid puuduvad kõige rohkem haiguse tõttu, ~54 tundi õppeaastas õpilase kohta. Mitmesugustel vabandatavatel põhjustel puudutakse keskmiselt ~21 tundi õppeaastas, põhjuseta – ~15 ja kodustel põhjustel – ~11 tundi õppeaastas.

Põhikoolist väljalangenud koolikohustusliku ea ületanud õpilaste arv 1999/2000. – 2001/2002. õa

Alljärgnevas tabelis on esitatud andmed, mis koguti põhikoolist väljalangenud koolikohustusliku ea ületanud õpilaste kohta 2002/2003. õppeaastal läbiviidud riikliku järelevalve käigus.

Tabelis esitatakse andmed 101 kooli kohta (16% Eesti koolidest), kelle õpilaste väljalangevust vaadeldi 3 õppeaasta jooksul: 1999/2000, 2000/2001, 2001/2002.

Tabelist nähtub, et kolme aasta jooksul vaadeldud ca 1/6-s Eesti üldhariduskoolidest langeb põhikoolist põhiharidust omandamata välja aastas ~272 õpilast, kes on ületanud koolikohustusliku ea. Valdav osa väljalangejatest on noormehed: 1999/2000. õppeaastal oli neid 69,5%, 2000/2001. õppeaastal – 67,9% ja 2001/2002. õppeaastal – 76,8% väljalangenute arvust.

Tabel 17

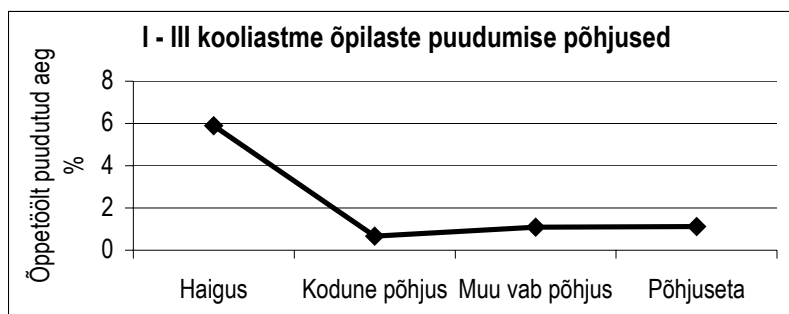
**Põhikoolist väljalangenud koolikohustusliku ea ületanud õpilaste arv
1999/2000. – 2001/2002. õa**

Maakond (koolide arv)	Õppeaasta								
	1999/2000			2000/2001			2001/2002		
	P	T	Kokku	P	T	Kokku	P	T	Kokku
Tallinn (17)	34	22	56	26	24	50	48	12	60
Harju (11)	15	6	21	16	6	22	21	2	23
Hiiu (1)	-	-	-	3	-	3	1	-	1
Ida-Viru (8)	18	11	29	31	10	41	33	12	45
Jõgeva (5)	20	2	22	14	4	18	10	4	14
Järva (6)	5	-	5	7	4	11	11	3	14
Läänemaa (5)	1	-	1	4	-	4	2	1	3
Lääne-Viru (6)	37	20	57	36	23	59	25	11	36
Põlva (6)	-	2	2	4	-	4	4	3	7
Pärnu (10)	15	4	19	28	10	38	35	13	48
Rapla (6)	4	1	5	3	-	3	5	-	5
Saare (5)	2	1	3	5	6	11	14	3	17
Tartu (4)	6	-	6	4	1	5	-	-	-
Valga (4)	3	2	5	3	-	3	3	-	3
Viljandi (7)	9	3	12	13	5	18	6	2	8
Võru									
Kokku (101)									
Väljalangejad	169	74	243	197	93	290	218	66	284

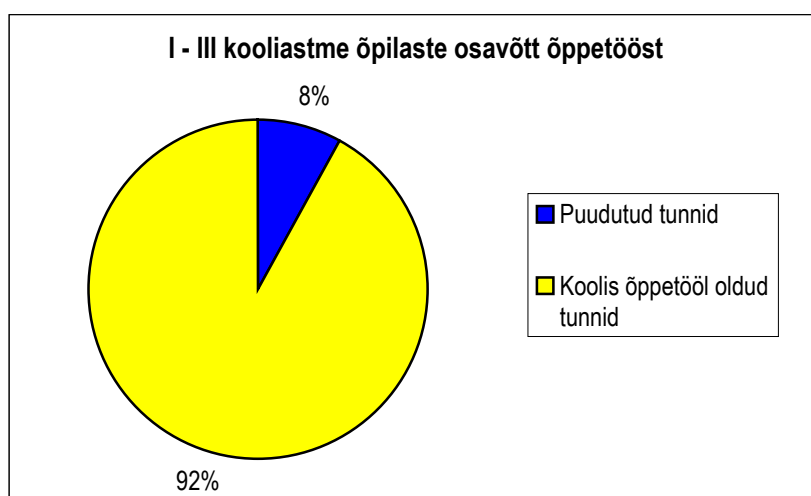
Kokkuvõte

- Koolide esitatud andmetele tuginedes selgus, et koolikohustust täideti I – III kooliastmes 89,7%–94,4% ulatuses õppetöök ettenähtud ajast (keskmiselt 92%, Inglismaa vastav näitaja õppeaastal 2001/2002 oli ~94%).
- Enim tunde puudutakse koolist haiguse tõttu (õpilase kohta keskmiselt 5,9% õppetöök ettenähtud ajast).
- Kõige madalam õppetööst osavõtt oli 5. klassi õpilastel, peamiseks põhjuseks õpilaste haigestumine.
- Mõistet *puudumised kodustel põhjustel* tõlgendatakse nii kooliti kui ka pedagoogiti erinevalt. Mõningate koolijuhtide hinnangul pole selge, mida ja millises ajamahas selle mõiste alla paigutada. Kodustel põhjustel puudus I – III kooliastme õpilane keskmiselt 0,66% õppetöök ettenähtud ajast.
- *Puudumised mitmesugustel vabandatavatel põhjustel* moodustavad keskmiselt 1,1% õppetöök ettenähtud ajast. Koolijuhtide põhjendustele tuginedes võib väita, et valdavalt tulenevad need puudumised õppetöölt vajadusest esindada kooli.
- Põhjuseeta puudus õpilane koolist I – III kooliastmes keskmiselt 1,1% õppetöök ettenähtud ajast (Inglismaa vastav näitaja õppeaastal 2001/2002 oli ~0,5%).

- 2002/2003. õppeaastal töid riikliku järelevalve läbiviijad seoses koolikohustuse täitmisega välja järgnevad põhiprobleemid: sageli ei analüüsita koolis õpilaste puudumiste põhjusi; kooli ennetav tegevus, mis vähendaks põhjuseta puudumisi ja korrarikkumisi, vajab süsteemset läbimõtet ja korraldamist; mõningad õpilased pole siiski mõistnud oma kohustusi õpilastena.

Joonis 26. I – III kooliastme õpilaste puudumiste põhjused.

Joonis 27. I – III kooliastme õpilaste osavõtt õppetööst.

Ettepanekud Haridus- ja Teadusministeeriumi üldharidusosakonnale:

Lisada kooli õppe- ja kasvatustegevuse alaste kohustuslike dokumentide loetellu puudujate märkimise päevik ning fikseerida päeviku täitmise juhendis, mida sisaldavad mõisted *puudumine kodustel põhjustel*, *puudumine vabandatavatel põhjustel*, *puudumine haiguse tõttu* ning *põhjuseta puudumine*.

8. Kokkuvõte 2003. aasta riigieksami tulemuste apellatsioonidest

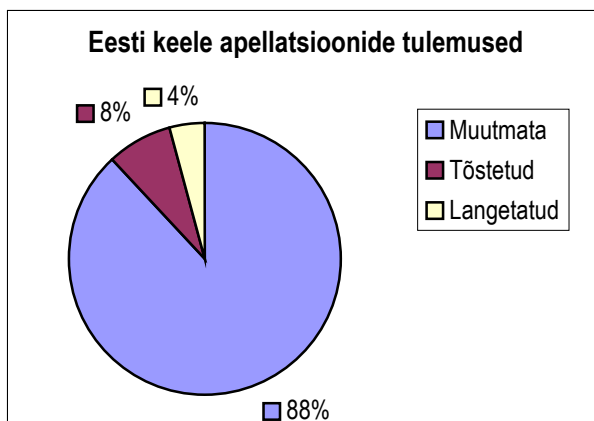
Vastavalt Põhikooli ja gümnaasiumiseaduse § 29 lõikele 8 on riigieksamit sooritanud eksaminandil juhul, kui ta ei ole rahul lõpueksami tulemusega, õigus kolme tööpäeva jooksul pärast põhikooli või gümnaasiumi lõputunnistuse väljastamist või kümne tööpäeva jooksul pärast riigieksamitunnistuse väljastamist esitada Haridus- ja Teadusministeeriumile vaie oma lõpueksami tulemuste läbivaatamiseks. Riigieksami tulemuste kohta esitatud vaiete läbivaatamiseks moodustab haridus- ja teadusminister apellatsioonikomisjoni, kinnitades selle töökorra vastava määrusega ja koosseisu käskkirjaga.

Eesti keele kirjand

Eesti keele kirjandit kirjutas **9585** eksaminandi. Nendest **311 (3,24%)** ei olnud oma tulemusega rahul ja esitasid vaide.

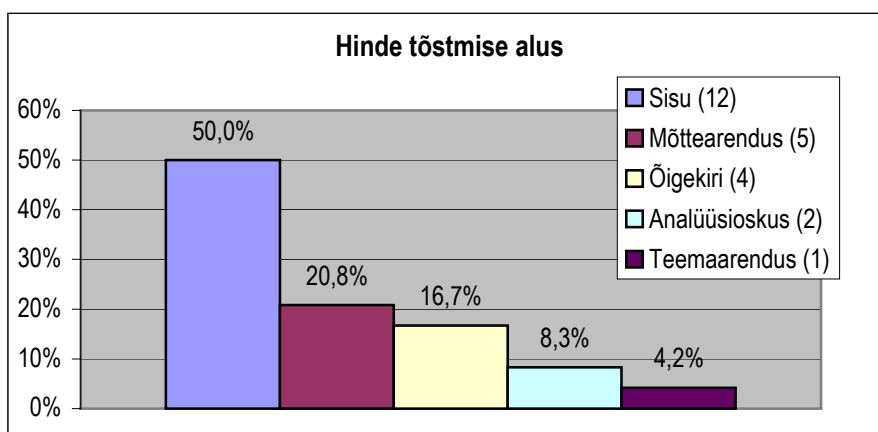
Vaidlustatud tulemusi muudeti kokku **37** juhul (**11,9%** apellatsioonidest). Ülejäänud tulemused otsustas komisjon jätta muutmata. **24** eksamitöö hinnet tõsteti ja **13** hinnet langetati.

Vaidlustamiste üldine väike protsentsarv ja muudetud tulemuste osakaal apellatsioonide arvu näitab hindamiskomisjoni head tööd.

Joonis 28. Eesti keele riigeksami apellatsioonide tulemused.

Kirjandi tulemust tõsteti **24** juhul ja valdavalt **5 (15 juhul)** või **10 (6 juhul)** punkti võrra. Kahel korral tõsteti tulemust **15** punkti võrra ja ühel korral **30** punkti võrra. Tulemuste tõstmisel domineerisid neli-viis põhjendust, mille arvelt hindamiskomisjoni otsust muudeti.

Joonis 29. Enimlevinud põhjused hinde tõstmisel.

Langetati riigeksamitulemust **13** korral – **10** punkti võrra **9** juhul ja ülejäänud **4** juhul **5** punkti võrra. Kuivõrd tulemuse langetamine on erakorralisem kui selle tõstmine, siis on põhjendused pikemad ja argumenteeritumad. Levinumatest põhjendustest tooks esile järgmised: “pinnapealne analüüs”, “pealiskaudne teemaarendus”, “nõrk sidusus teemaga”, stiilivääratused ja faktivead.

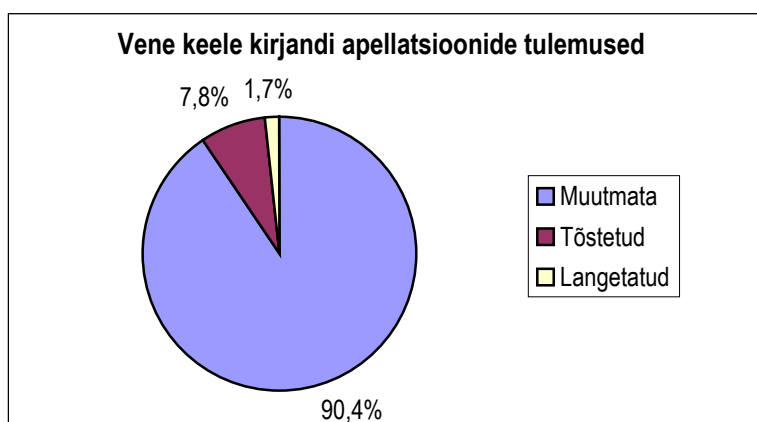
Ehkki apellatsioonide esitamist ei pidanud põhjendama, otsustasid mõned eksaminandid seda siiski teha. Valdavalt tuuakse selles välja oma pettumus eksamitulemuse suhtes ja põhjendused, miks viimane parem peaks olema. Nende hulka kuuluvad selgitused oma rahuldavatest, headest ja väga headest eesti keele hinnetest gümnaasiumis, suurest lugemusest, eruditsioonist jne. Samuti arvatakse oma kirjandit peale pisivigade praktiliselt laitmatu olevat, koos põhjendustega, miks see nii on. Eraldi tooks esile apellatsioonile lisatud arstitõendid, mis eksaminandi düsgraafiat tõestavad; õpilased, kes logopeedi abi vajavad või mingi õpihäire all kannatavad.

Siin on mõtlemisainet, mille üle on arutletud mitu aastat, kuid lahenduseni ei ole jõutud. Nimelt oli varasem seisukoht, et düsgraafia peab olema välja ravitud põhikooli lõpuks. Tegelikult asi nii ei ole, eelkõige seepärast, et probleemi õigeaegselt pole avastatud ja seega ei ole lapsega vastavalt tegeldud. Praegusaja avarama pilguga vaadates ei tohiks düsgraafia saada takistuseks gümnaasiumi astumisel ja selle lõpetamisel. Lahendus võiks olla kas diferentseeritud hindamine ka gümnaasiumi lõpus või lubada kirjandit kirjutada arvutis, mis võimaldaks eksaminandil õigekirja kontrollida.

Vene keele kirjand

Vene keele kirjandit kirjutas **3998** eksaminandi. Neist **112 (2,8%)** ei olnud saanud tulemusega rahul ja esitasid vaide.

Vaidlustatutest muudeti **11 (9,57%)** eksamitöö tulemust – **9** korral tulemust tõsteti ja **2** korral langetati. Ülejäänud tulemused jättis komisjon muutmata. Vaidlustamiste üldine väike protsentsarv ja muudetud tulemuste osakaal apellatsioonide arvu näitab hindamiskomisjoni head tööd.

Joonis 30. Vene keele kirjandi riigieksami apellatsioonide tulemused.

Seitsmel korral tõsteti tulemust **5** punkti võrra ja **2** korral **10** punkti võrra.

Eksamitulemuse tõstmist argumenteeriti ekspertide poolt vaid korra (sisu arvelt). Samas argumenteeriti mitmel korral tulemuse muutmata jätmist (valdavalt oli tegu rohkete õigekirjavigadega).

Eksamitulemust langetati vaid kahel korral, mõlemal juhul **5** punkti võrra. Ühel juhul oli hinde langetamist ka pikemalt põhjendatud ("Palju teisejärgulist materjali, millel ei ole teemaga midagi ühist. Töömaht 394 sõna; nõutav maht kuni 700 sõna.")

Avalduste hulgas oli palju (7) korduvaid avaldusi. Samuti oli üks vaie esitatud põhikooli lõpueksami tulemuse kohta, mida ei arvestatud teiste apellatsioonide hulka, kuid mis näitab, et koolis ei õpetata vastavasisulist infot leidma ning õpilane jäi eksamitulemuse vaidlustamisega hiljaks.

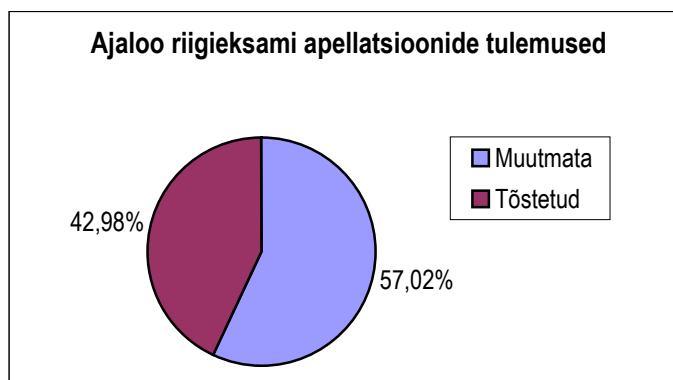
Kahe apelleeritud eksamitöö puhul tuvastati mahakirjutamist kirjandikogumikust. Nende eksamitööde tulemust ei muudetud (mõlemad tulemused jäid alla 20 punkti piiri).

Paljud apellandid olid otsustanud oma apellatsiooni ka kirjalikult põhjendada (ehkki sellesisulist nõuet ega soovitusi ei ole). Samuti oli mõnel juhul lisatud arstitõend düsgraafia või mõne muu haiguse kohta eksami eduka sooritamise takistuse tõestamiseks. Üks apelland oli apellatsiooni kaalukamaks muutmiseks lisanud diplomi "Euroopa koolis" võistlusest.

Ajaloo riigieksam

Ajaloo riigieksami sooritasid **3528** eksaminandi. **114 (3,23%)** ei olnud tulemusega rahul ja esitasid vaide.

Neljakümne üheksa (42,98%) eksamitöö puhul rahuldati vaie apellandi kasuks, st eksamitulemust tõsteti. Apelleeritud eksamitöödest **ei langetatud ühegi tulemust**. Apellatsioonikomisjon otsustas muutmata jätta **65** eksamitöö tulemuse.

Joonis 31. Ajaloo riigieksami apellatsioonide tulemused.

Neljakümne üheksa tõstetud tulemuse hulgas oli üks eksamitöö, mis esialgselt oli hinnatud 0 punktiga, tõstmise tulemusel sai eksaminand 72 p. Tõstetud tulemusega töödest oli **12** tööd, mille esialgne tulemus **oli alla 20 punkti** (17–19), tööde ümberhindamist loeti positiivseteks sooritusteks. Pärast apellatsioonikomisjoni ekspertide poolset tööde ümberhindamist oli **12** ajaloo riigieksami positiivselt sooritanut. Suurim tõstetud punktisumma (kui 72-punktiline eksamitöö välja arvata) oli **8 p**.

Tabel 18

Läbilõige lisatud punktidest

Punktilisa	1	2	3	4	5	8
Vaidlustajate arv	17	12	11	6	1	1

Hindamiskomisjoni poolt mahakirjutamise kahtluse tõttu 0 punktiga hinnatud **7** eksaminandist esitas vaide **6**, tulemus ennistati vaid **ühe** töö puhul, kus leidis tõendamist, et apellandi pealt oli tema teadmata maha kirjutatud.

Ajaloo riigeksamitööde kohta esitatud vaideid ei olnud palju põhjendatud (mis ei ole ka nõutud), kuid mõnel üksikul juhul siiski. Lisaks oli paaril korral soovitud punktisumma lahtikirjutamist ülesannete kaupa, mida apellatsioonikomisjoni suure töömahu tõttu ei tehtud.

Asjaolu, et tulemuse tõstmise protsent oli väga kõrge ning asjaolu, et neljandik punktide lisamistest olid sellised, mis võimaldasid eksamitulemuse lugeda positiivselt sooritatuks, viitab kolmele võimalikule puudusele:

- hindamisjuhend ei olnud piisavalt täpne ja võimaldas mitmeti tõlgendamist;
- enne hindama asumist ei viidud läbi hindamise standardiseerimist (haridusministri 23.01.2002 määruse nr 18 "Õpitulemuste välishindamise põhimõtted, riigeksamitööde, põhikooli lõpueksamitööde ja üleriigiliste tasemetööde koostamise, hindamise ja tulemuste analüüsi alused" § 15 lõige 4);
- lõpptulemuse väljapanekul ei arvestatud mõõtmisviga.

Eelpool nimetatud määruse § 16 lõike 4 punkt 4 nõuab seda eksamitulemuste analüüsimisel. Kuna tulemusi enne tunnistuste väljastamist ei analüüsita, oleks vajalik sisse viia määrusesse sellekohane muudatus.

Ühiskonnaõpetuse riigeksam

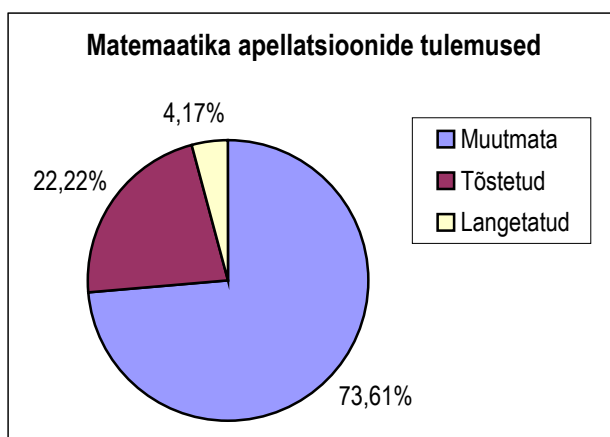
Ühiskonnaõpetuse riigeksamit sooritasid **2496** eksaminandi. Neist **19 (0,76%)** ei olnud tulemusega rahul ja esitasid vaide.

Üheksa eksamitöö puhul (**47%** apellatsioonidest) vaie rahuldati eksaminandi kasuks. Vaidlustatud eksamitöödest ei langetatud ühegi tulemust. Apellatsioonikomisjon otsustas ülejäänud **10** eksamitöö tulemused jätta muutmata.

Tõstetud tulemustest **8** juhul muudeti hinnet **1 p** võrra; **ühe** eksamitöö puhul tõsteti hinnet **5 p**. Märkimisväärne on ka asjaolu, et **9st** tõstetud hindest oli viiel esialgne hinne **19 p**, mis ekspertide ettepanekul tõsteti **20le**.

Matemaatika riigeksam

Matemaatika riigeksamit sooritasid **7242** eksaminandi. Neist **144 (1,99%)** ei rahuldunud oma tulemusega ja apelleerisid selle. Vaidlustatud tulemust muudeti **38** (26, 39%) juhul – **32** juhul tulemust tõsteti ja **6** juhul seda langetati. Ülejäänud tulemused jäeti muutmata.

Joonis 32. Matemaatika riigeksami apellatsioonide tulemused.

Matemaatika riigieksami tulemust tõsteti kokku **32** korral. **Viie** korral tõsteti seda nii eksami 1. kui ka 2. osas. **18** juhul tõsteti punktide arvu ainult eksamitöö esimeses osas ja **9** juhul ainult 2. osas. 1. osas oli suurim tõstetud punktide summa **4** ja 2. osas **5**.

Kaheksateistkümnest eksamitööst, milles tõsteti punkte vaid 1. osas, torkas silma asjaolu, et **13 (!)** juhul, oli eksaminandil 20 punkti piirist puudu 1-2 punkti. Kas jällegi jätab hindamisjuhend erinevaid tõlgendamisvõimalusi? Igal juhul kinnitab see juba eespool mainitud mõõtmisvea väljatoomise vajadust.

Tabel 19

Matemaatika riigieksami esimese osa apelleerimisel tulemusele lisatud punktid

Punktid	1	2	4	Kokku
Vaidlustajate arv	13	9	1	23

Tabel 20

Matemaatika riigieksami teise osa apelleerimisel tulemusele lisatud punktid

Punktid	1	2	3	4	5	Kokku
Vaidlustajate arv	5	6	1	1	1	14

Matemaatika riigieksamitulemust langetati **6** töö puhul. **1** töö puhul langetati punkte nii esimeses kui ka teises osas. **Kolme** töö puhul langetati punkte töö 1. osas ja **2** puhul 2. osas.

0 punktiga hinnatud töid vaidlustasid **7** eksaminandi (üldse oli neid 16). **Kuue** puhul jäeti hindamiskomisjoni otsus jõusse ja **ühe** eksamitöö puhul arvestati tegelikult saadud punktid (19) ning lisati veel 1 punkt, mis võimaldas eksaminandil gümnaasium lõpetada.

Apellatsioonide põhjendused olid erinevad. Küll aga tooks välja need eksaminandid, kes olid nõrдинud praeguse punktisüsteemi pärast ja soovisid nt oma esimese ja teise osa punktide kokkuliitmist, mis võimaldaks gümnaasiumi lõpetada. Selliseid eksamitöid, mille tulemus muutmata jäi, kuid esimese ja teise osa liitmisel oleks tulemus üle 20, oli märkimisväärselt – **31**.

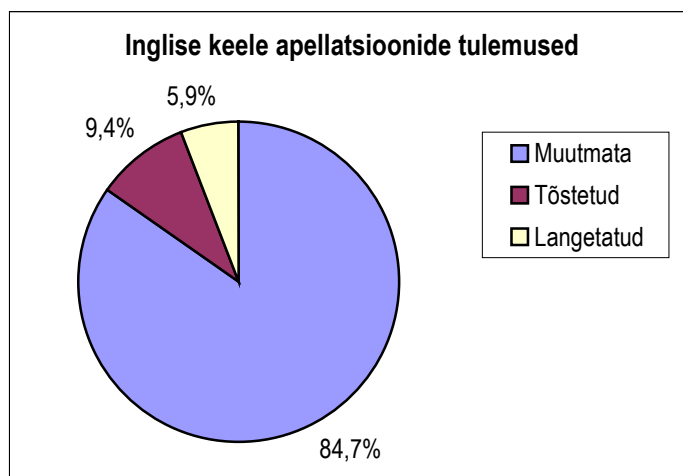
Inglise keele riigieksam

Inglise keele riigieksamit sooritasid **9384** eksaminandi. Oma tulemust soovisid vaidlustada neist **85 (0,91%)**. **Kolmeteistkümne** eksamitöö puhul muudeti tulemust – **8** juhul hinnet tõsteti ja **5** juhul langetati. **72** apelleeritud eksamitöötulemust jäeti muutmata.

Kaheksast tõstetud eksamitöö hindest oli **neljal** enne tulemuse tõstmist punkte alla 20. Pärast hinde tõstmist arvestati ka need **4** eksami edukalt sooritanute hulka. Kõigi **8** töö puhul oli hinnet tõstetud ainult ühes töö osas – **kuuel** korral eksami 1. osas ja **kahel** korral 2. osas. Ühel korral tõsteti punkte **2** võrra, ülejäänud vaid **1 p** võrra.

Eksamitulemust langetati viie töö puhul – **2** juhul töö 1. osas ja **3** juhul töö 2. osas. Suurim langetatud punktisumma oli samuti **2 p**, mida esines **1** korral. Ülejäänud tulemusi langetati **1 p** võrra.

Inglise keele eksami puhul torkas silma väga suur arv eksaminande, kelle töö esimene osa oli alla 20 punkti, kuid kahe osa liitmisel oleks olnud tulemus üle 20 p. Selliseid vaidlustatud eksamitöid, ja mille tulemus muutmata jäi, oli **42**. See on **50% (!)** apelleeritud töödest. Neist **5** töö puhul on eksami 2. osa punktid üle 20.

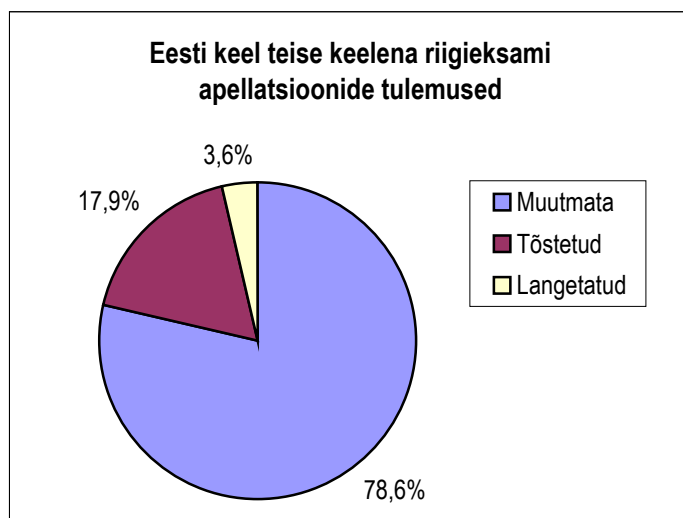
Joonis 33. Inglise keele riigieksami apellatsioonide tulemused.

Vaietes olid põhjendused nii ülaltoodut arvesse võttes kui ka muudel põhjustel. Kurdeti ka kuulamisosa kehvade kvaliteedi pärast. Eraldi mainiks veel arstitõendeid ja neid eksaminande, kes paluvad 1 lisapunkti, et saaks gümnaasiumi lõpetada.

Nii suure eksaminandide arvu juures tuleks taastada kuulamisosa esitus raadio kaudu, mis tagaks tunduvalt parema helikvaliteedi.

Eesti keel teise keelena riigieksam

Eesti keele teise keelena riigieksam on kohustuslik kõikidele vene õppekeelega gümnaasiumide lõpetajatele. Eksami sooritas **5005** eksaminandi. Nendest **28 (0,56%)** ei olnud oma tulemusega rahul ja vaidlustasid selle. Vaidlustatud tulemusi muudeti kokku **6** juhul (**21,4%** apellatsioonidest). Ülejäänud tulemused otsustas komisjon jätta muutmata. **Viie** eksamitöö hinnet tõsteti ja **1** töö hinnet langetati.

Joonis 34. Eesti keel teise keelena riigieksami apellatsioonide tulemused.

Eksamitulemust tõsteti **viiel** korral – **kolme** töö puhul **2 p** võrra ja **kahe** puhul **1 p** võrra. Eksamihinnet langetati ühel korral **59** punktilt **57**le e **2 p** võrra. **14** vaidlustatud tulemusega eksamitöö puhul, mille tulemus jäi muutmata, oli 60 punktist ehk kesktaseme positiivseks soorituseks vajalikust punktiarvust puudu 1-2 p. Ainult ühe töö puhul lisati päästev 1 punkt. See iseloomustab apellatsioonikomisjoni ekspertide täpsust oma töös. Vaidlustatud oli ka üks 0-punktiga hinnatud eksamitöö (üldse oli neid 15), kuid hindamiskomisjoni otsus jäeti muutmata.

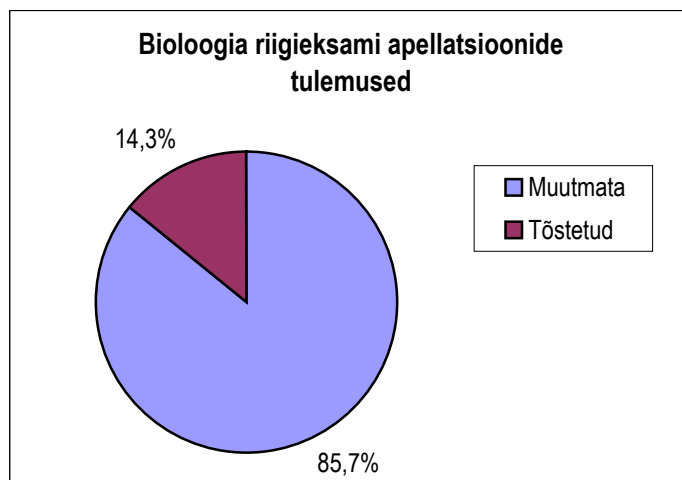
Apellatsioonide põhjendusi oli vähe. Kahel korral oli põhjuseks alla 60 punkti saamine, mis on oluline kodakondsuse taotlemisel.

Bioloogia riigieksam

Bioloogia riigieksami sooritasid **4246** eksaminandi. **28 (0,66%)** neist ei olnud tulemusega rahul ja esitasid vaide.

Nelja töö puhul rahuldati vaie apellandi kasuks. Apelleeritud töödest **ei langetatud ühegi eksamitöö hinnet**. Apellatsioonikomisjon otsustas muutmata jätta ülejäänud **24** eksamitöö tulemused. Neljast kahel juhul tõsteti hinnet 1 p ja kahe juhul 3 p võrra. Esitatud oli ka kolm valet eksamitööde 0-punktilise tulemuse kohta (üldse oli neid 6). Ühtegi neist ei rahuldatud.

Paarile vaidele oli lisatud ka põhjendav kiri, miks komisjon peaks tulemust tõstma. Ühel juhul toodi põhjuseks vene koolist eesti kooli siirdumine ning sellega kaasnev kohanemine ja keelebarjäär. Teises nentis apellant asjaolu, et tal oleks vähemalt 5 p veel vaja.

Joonis 35. Bioloogia riigieksami apellatsioonide tulemused.

Keemia riigieksam

Keemia riigieksami sooritasid **2494** eksaminandi. Neist **10 (0,4%)** ei olnud tulemusega rahul ja esitasid vaide. Ekspertid vaatasid vaidlustatud tulemusega eksamitööd läbi ja leidsid kõik tööd hinnatud olevat vastavalt hindamisjuhendile. Komisjon otsustas kõikide eksamitööde puhul jätta tulemuse muutmata.

Saksa keele riigieksam

Saksa keele riigieksami sooritasid **1326** eksaminandi. Neist **7 (0,53%)** ei olnud tulemusega rahul ja esitasid vaide. **Kahe** töö puhul rahuldati vaie apellandi kasuks.

Apelleeritud töödest ei langetatud ühegi eksamitöö hinnet. Apellatsioonikomisjon otsustas ülejäänud **5** eksamitöö tulemused jätta muutmata.

Tõstetud tulemusega eksamitöödest ühe puhul muutus tulemus **4** punkti võrra (koolis suulise osa protokollis tehtud vea tõttu) ja teise töö puhul **1** punkti võrra. Märkusena tuleb lisada, et teine suuliseksamiosa kohta esitatud vaie ei saanud vaidlustaja jaoks positiivset lahendust, sest puudusid hindaja märkmed.

Prantsuse keele riigieksam

Prantsuse keele riigieksami sooritasid **64** eksaminandi. Antud eksamitulemuste kohta laekus üks apellatsioon (**1,56%**) eksaminandilt, kes sooritab eksami kolmandat aastat järjest ja vaidlustab iga kord selle tulemuse. Apellatsioonikomisjon otsustas jätta riigieksamitulemuse (68 p) muutmata.

Geograafia riigieksam

Geograafia riigieksami katseeksami sooritasid **1927** eksaminandi. Antud eksamitulemuste kohta laekus üks vaie (**0,05%** eksaminandidest). Apellatsioonikomisjon otsustas jätta riigieksamitulemuse (4 p) muutmata.

Eksam oli koostajate hinnangul esimeseks korraks koostatud lihtsana.

Füüsika riigieksam

Füüsika riigieksami sooritasid **706** eksaminandi. Eksamitulemust ei vaidlustanud neist keegi.

Seega olid kõik eksaminandid eksamitööga, hindamiskomisjoni tööga ja oma tulemusega rahul.

Samas tundub rohkem kui kummaline asjaolu, et mitte ükski kõrgkool, ka mitte Tallinna Tehnikaülikool, ei nõua sisseastujatelt (isegi mitte tehnilistele erialadele) füüsika riigieksami tulemust. Kas kardetakse sisseastumiskonkurentsi vähenemist?

Vene keele riigieksam

Vene keele kui võõrkeele riigieksami sooritasid **417** eksaminandi. Antud eksami tulemuste kohta ei laekunud ühtegi apellatsiooni.

See näitab hindamiskomisjoni head tööd, kuid ka eksami keskmine tulemus on väga kõrge (73,23). Viimane asjaolu on kindlasti tingitud sellest, et eksami võivad sooritada ka gümnaasiumilõpetajad, kelle kodune keel on vene keel ja kes on eesti õppekeelega kooli tulnud vaid paar-kolm aastat enne gümnaasiumi lõpetamist.

Ettepanekud Riiklikule Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusele

- Asuda nii eksamitööde koostamisel kui ka hindamisel täitma haridusministri 23.01.2002 määruse nr 18 "Õpitulemuste välishindamise põhimõtted, riigeksamitööde, põhikooli lõpueksamitööde ja üleriigiliste tasemetööde koostamise, hindamise ja tulemuste analüüsi alused" ptk 4 sõnastatud nõudeid, et:
 - a) tagada riigeksamite raskusastme võrreldavus aastate lõikes;
 - b) vähendada miinimumini hindamisjuhendi mitmetimõistetavus, viies enne hindama asumist läbi hindamise standardiseerimine.
- Lõpptulemuse esitamisel arvestada mõõtmisviga.

Ettepanekud Haridus- ja Teadusministeeriumi üldharidusosakonnale

- Riigeksamite süsteemi arendustegevuseks sõlmitavate lepingute koostamisel välistada gümnaasiumilõpetajatele väljastatavatele riigeksamitunnistustele toortulemuste kandmise võimalus;
- Kaaluda võimalusi düsgraafiaprobleemi lahendamiseks gümnaasiumiastmes ja gümnaasiumi lõpetamisel.

III KUTSEHARIDUS

1. Ülevaade riikliku järelevalve tulemustest erakutseõppeasutustes

Sissejuhatus

2002/2003. õppeaastal viis Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi *HTM*) järelevalveosakond Erakooliseaduse § 23 lõike 1 alusel riikliku järelevalve läbi kolmes erakutseõppeasutuses – Pärnu Saksa Tehnoloogiakoolis, M.I. Massaažikoolis ning Konjunkturi ja Konsultatsiooni Rahvusvahelises Õppekeskuses EMONO-R. Järelkontrolli riikliku järelevalve käigus tehtud ettepanekute ja ettekirjutuste täitmise üle viidi läbi ühel korral – Pärnu Saksa Tehnoloogiakoolis.

Riikliku järelevalve teostamiseks kaasati eksperte. Järelevalve läbiviijate hulka kuulus Haridus- ja Teadusministeeriumi Koolivõrgu Büroo (edaspidi *KVB*) piirkonna peadirektor, ülejäänud järelevalve läbiviijad valiti vastavalt järelevalve eesmärgile. Õppekorraldust hinnates kaasati Haridus- ja Teadusministeeriumi Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse (edaspidi *REKK*) ekspert – ainespetsialist kutsehariduslike õppekavade talitusest; kui kontrolliti riigieelarveliste vahendite otstarbekat ja sihipärast kasutamist, kaasati *KVB* siseauditi osakonna ekspert ja ühel korral oli kaasatud *HTM*-i õigusosakonna jurist.

Tabel 21

Ülevaade järelevalve toimumise aja, teostaja ja kaasatavate kohta

Kutseõppeasutus	Aeg	Teostaja	Kaasatud
Pärnu Saksa Tehnoloogiakool	02. - 06.12.2002	Haridusministeerium	<i>KVB</i> piirkonna peadirektor, <i>KVB</i> siseauditi nõunik, <i>REKK</i> -i kutsehariduslike õppekavade talituse ekspert
M.I. Massaažikool	25. - 28.02.2003	Haridus- ja Teadusministeerium	<i>KVB</i> piirkonna peadirektor, <i>REKK</i> -i kutsehariduslike õppekavade talituse ekspert
Konjunkturi ja Konsultatsiooni Rahvusvaheline Õppekeskus EMONO-R	25. - 28.02.2003	Haridus- ja Teadusministeerium	<i>KVB</i> piirkonna peadirektor, <i>HTM</i> -i õigusosakonna jurist
Pärnu Saksa Tehnoloogiakool	10. - 11.02.2003	Haridus- ja Teadusministeerium	<i>KVB</i> piirkonna peadirektor, <i>KVB</i> siseauditi nõunik, <i>REKK</i> -i kutsehariduslike õppekavade talituse ekspert
Kokku		Haridus- ja Teadusministeerium (4)	

allikas: Järelevalve õiendid 2002/2003

Ülevaade järelevalve läbiviimisest 2001/2002. ja 2002/2003. õppeaastal

Erakutseõppeasutuste arv	Õppeaasta	Inspekteeritud õppeasutuste arv	%
26	2001/2002	1	3
31	2002/2003	4	12

allikas: Järelevalve õiendid 2001 - 2003

Kontrollitud valdkonnad

Järelevalve eesmärgist lähtudes kontrolliti järgmisi valdkondi:

- Juhtimine: kooli juhtkond, kooli nõukogu, põhikiri, arengukava, asjaajamine, dokumentatsioon, õpilasesindus (Pärnu Saksa Tehnoloogiakool, M.I.Massaažikool, EMONO-R).
- Õppekorraldus: õppekorralduse eeskiri, õppekavad, õppepraktika korraldus, õpilaste arvestus, õpilase ja erakooli vaheline leping, pedagoogide kvalifikatsioon ja täiendusõpe (Pärnu Saksa Tehnoloogiakool, M.I.Massaažikool, EMONO-R).
- Töökeskkond: õppetingimused, õppebaas (Pärnu Saksa Tehnoloogiakool, M.I.Massaažikool, EMONO-R).
- Täiskasvanute koolitus (M.I.Massaažikool).
- Riigieelarveliste vahendite kasutamine (Pärnu Saksa Tehnoloogiakool).

Positiivsed hinnangud

Järgnevalt on esitatud järelevalve õiendites välja toodud neutraalsed ja positiivsed hinnangud.

M.I. Massaažikool:

- Kool on käivitanud sisehindamise protsessi: on koostatud testid õpilastele ja õpetajate tundide külastuse küsimustik; filiaalide täiendkoolituse administraatoritega on läbi viidud arenguvestlused, mis järk-järgult jätkuvad ka Tallinnas põhikoolitajatega.
- Õpetajate täienduskoolituse planeerimisel on lähtutud vajadusest täita kutseõpetajatele kehtestatud kvalifikatsiooninõuded, on arvestatud kooli vajadusi.
- Õppekavad on 05.12.2001 saanud positiivse hinnangu REKK-i õppekavade eksperdi poolt, samuti on kavad kooskõlastatud Eesti Massööride Liidu ja Tallinna Haridusameti esindajatega.

Pärnu Saksa Tehnoloogiakool:

- Ollakse rahul õpilaskonna omavaheliste ja õpilase-õpetaja vaheliste suhetega.
- Õpilased on praktikaga väljaspool kooli rahul ja see vastas nende ootustele.
- Tagatud on tööohutuse nõuded õppetöök kasutatavates ruumides. Õpilasi instrueeritakse ohutusnõuetest esimese õppeaasta algul, mille kohta võetakse ka allkiri.
- Raamat "Õpilaste register" on direktori poolt kinnitatud ja seda on täidetud korrektselt. Eksamite, lõputööde ja praktikaaruannete kaitsmiste kohta on vormistatud nõuetekohased protokollid ja aruanded.
- Kooli õppebaas võimaldab rahuldaval tasemel kutsealase koolituse ja eelkoolituse läbiviimist vastavate õppekavade alusel.

Konjunkturi ja Konsultatsiooni Rahvusvaheline Õppekeskus EMONO-R:

- Koolil on nõukogus kinnitatud arengukava: kool arendab tegevust Eestis toimiva transiidisektori vajadustest lähtudes, toimub koostöö mitmete (suur)riikide äritegevust välismaal toetavate struktuuridega ning Eestis paiknevast ja toimivast transiidiarist huvitatud muude institutsioonidega.
- Raamatukogu sisaldab õppetöök piisaval hulgal õpikuid ja videokassette loengutega.

Parendusvaldkonnad ja eksimused

Järgnevad jaotised, mille aluseks on riikliku järelevalve õiendid, annavad eksimustest täpsema ülevaate.

Juhtimine

- Järelevalve käigus leiti, et kõigis kolmes koolis on kasutusel puudulik põhikirja, kus on märkimata mitu seadusega ette nähtud sätet. Sellega on täitmata Erakooliseaduse § 6 lõike 1 nõuded ning sõltuvalt puuduvast märkest kannatab kas kooli asjaajamine või õppekorralduse selgus, määratlemata on õppurite õigused ja kohustused või mõni muu õppetöö aspekt. Erakooli põhikirja kinnitatakse koolitusloa väljastamisel HTM-is, kuid kooli pidajal on kohustus edaspidiselt viia sisse põhikirja muudatused tulenevalt vahepeal toimunud seadusemuudatustest.
- Sageli "delegeeritakse" mõni põhikirjas kohustuslikuna olev säte mujale. Eksimus on, et kui põhikirjas peab olema fikseeritud õpilaste õppemaksust vabastamise alused ja kord, siis põhikirja kirjutatakse, et õppemaksust vabastamise otsustab kooli pidaja. Kooli põhikirjas on õppe- ja asjaajamisekeelena fikseeritud eesti keel, muude keelte kasutamise otsustamine on delegeeritud kooli nõukogule, mis ei ole kooskõlas Erakooliseaduse § 6 lõike 1 punktiga 12 (EMONO-R).
- Koolis on viidud läbi õpet ja väljastatud lõputunnistusi koolitusloa omamata, mis on vastuolus Erakooliseaduse § 5 lõikega 1, mille järgi annab vaid koolitusloa omamine õppeasutusele õiguse läbi viia õpet. Vabariigi Valitsuse 23. detsembri 1998. a määrusega nr 299 kinnitatud "Kutseõppeasutuse lõputunnistuse vormi, statuudi ja väljaandmise korra" punkti 1 alusel on lõputunnistuse väljaandmise õigus ja kohustus koolitusloa omavatel erakutseõppeasutustel. Eeltoodust tulenevalt ei olnud koolil (EMONO-R) õigust väljastada kutseõppeasutuse lõputunnistusi peale 30.11.2001, millest tulenevalt on peale nimetatud tähtaega väljaantud tunnistused õigustühised.
- Direktori käskkirjades puudus sageli viide alusdokumendile, millele tuginedes oli otsustus tehtud.

Õppekorraldus

- Järelevalve käigus selgus, et mitu kooli kasutavad HTM-iga kooskõlastamata õppekavu. Eksitud on Erakooliseaduse § 11 lõike 3 vastu, mille järgi tuleb muudetud õppekava HTM-is registreerida. HTM-i kinnitusega õppekavad on kehtetud.
- Kahel korral avastati puudusi õppekava järgimisel, tüüpiliselt osas, mis puudutab ettenähtud õppetundide arvu – õpet on antud ettenähtust vähem või rohkem tunde. Esimesel juhul, ja kuna tegu on märgatavate kõikumistega, kannatab õpilaste ettevalmistus eksamiteks ja hilisemaks iseseisvaks tööks. Teisel juhul tuleneb suurem tundide arv kas pedagoogi suutmatusest ainet kontsentreeritult edasi anda või viitab õppemahu valesti määratlemisele õppekavas.
- Õppetöö päevikusse kantud õppeainete nimetused ja õppeainete õpetamise järjekord peavad olema õppekavaga kooskõlas. Mitmel korral nenditi kooli õppekava eksitavust. Õppekavade nimetuste sarnasus või sarnasus kutsequalifikatsiooni standardite nimetustega on õigustatud siis, kui vastav koolitus tagab – mitte ei anna üksnes eeldusi – õpilastele kutsequalifikatsiooni omandamise.
- Koolis välja antud töö- ja õppekorraldust normivad dokumendid (nt õppekorralduse eeskirjad) on kinnitamata kooli nõukogus, seega arvestamata, et kinnitamata dokumendid on juriidiliselt õigustühised.
- Kahel korral olid praktikabaasid kooli nõukogu poolt kinnitamata. Valdavalt sõlmiti kooli, praktikanti ja praktikabaasi puudutavad lepingud õigusakte mitte arvestades.
- Esinesid probleemid õppepraktika korralduses, mis väljendusid kas koostöö puudumises või ebapiisavuses kooli ja praktikabaasi vahel; sõlmitud praktikalepingute mittevastavuses seadusega ette nähtud tingimustele või ka lepingute õigusliku aluse puudumises.

Õpilaste õigused ja kohustused

- Järelevalve käigus selgus, et õpilaste tegevused, mis puudutavad koolielu korraldamist, ei toimu sageli koostöös juhtkonnaga. Õpilaskond on valmis koolielu korraldamises osalema ja reaalsed tegevused ka toimuvad, kuid koostöö juhtkonnaga puudub.
- Koolides on eiratud õpilaste vastuvõtul kooli põhikirja ja on rikutud õpilaskandidaatide õigust võrdsele kohtamisele. Kooli vastuvõtt on toimunud suulise vestluse alusel, seega pole võimalik kontrollida, kas vastuvõtt toimus objektiivsete kriteeriumite alusel.

- Üksikprobleemina toodi välja kooli eksimine eetiliste normide vastu, kasutades õpilaste teadmatust oma õiguste ja kohustuste suhtes ära selleks, et sõlmida nendega ühepoolseid, koolile kasulikke lepinguid (Pärnu Saksa Tehnoloogiakool).
- Kooli põhikirjast ei tulene, et koolis õpivad kutsekõrghariduse õppekaval õppijad, kes on üliõpilased ja kellele laienevad Rakenduskõrgkooli seaduses sätestatud õigused ja kohustused. Seega ei ole kooli põhikirjas tagatud üliõpilaste õigused (EMONO-R).

Majandustegevus

Järelevalve käigus kontrolliti riigieelarveliste vahendite kasutamist ühes koolis (Pärnu Saksa Tehnoloogiakool). Selgus, et kool pole kinni pidanud kahepoolse lepingu tingimustest ministeeriumiga, on toimunud riigi raha mittesihipärane kasutamine ning pedagoogide tööandmete väärkajastamine. Töötasudeks makstud summad on aruannetes ülepaisutatud, mistõttu riik on maksnud koolile suuremat toetust kui pedagoogide tegeliku koormuse järgi vajalik.

Järelevalve tehtud ettepanekud/ettekirjutused on toodud lisas 3.

Järelevalve tulemuste kokkuvõte

Seaduses sätestatud nõudeid järgitakse üldistes punktides, kuid jäetakse järgimata või rikutakse nõuete detaile, põhjuseks kas vähene informeeritus või hoolimatus.

Enim probleeme seondub õppekavadega. Vaatlusalused koolid ei ole iga õppekava muudatust Haridus- ja Teadusministeeriumis registreerinud. Sagedaseks on põhjus, et õppeasutuse juht on ekslikult arvanud, et mingis ulatuses on õppekavasse võimalik teha muudatusi HTM-is muudatust registreerimata. Laiem probleem puudutab dokumenteerimist üldiselt – sageli on hätta jäänud isegi lihtsakoeliste formaalsete nõuete täitmisega. Seaduses sätestatud nõudeid punkt-punktilt järgides ei saaks tekkida olukorda, kus nt kooli põhikirjast puudub mõni vajalik lõige või punkt. Ühest küljest võib nimetatud eksimusi pidada tahtmatuteks, näiteks õppekorralduseeskirjade koostaja juriidilisest ebapädevusest tulenevalt või hooletusest tekkinuteks – mõne koolisisese dokumendi allkirjastamise unustamine. Teisest küljest esines eksimusi, mis ühe- või kahepoolset täidavad kooli huve ja mida on seetõttu alust pidada tahtlikeks, nt õpilase ja kooli vahelise lepingu sõlmimisel eelkõige kooli huvide silmaspidamine või õpilastele ettenähtust väiksema auditoorse koormuse andmine.

Tabel 23

Eksimused õigusaktide vastu

Õigusakt	Paragrahv	Säte	Rikkumisi
Erakooliseadus	6	Põhikiri	13
Erakooliseadus	11	Õppekava	5
Erakooliseadus	17	Õpilase ja erakooli vaheline leping	10
Kutseõppeasutuse seadus	17	Õppepraktika	4
Kutseõppeasutuse seadus	27	Kooli nõukogu	3
Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord			4
Õpilaste kutseõppeasutusse vastuvõtu kord			3
Kutseõppeasutuse õpilaspileti vorm ja väljaandmise kord			3

allikas: Järelevalve õiendid 2002/2003

Järelekontroll

M. I. Massaažikool teavitas Haridus- ja Teadusministeeriumi järelevalveosakonda ettepanekute ja ettekirjutuste täitmisest kirjalikult. Pärnu Saksa Tehnoloogiakoolis viidi järelekontroll läbi. EMONO-R-ile esitati järelepärimine ettekirjutuste täitmise kohta ning saadi vastus, mis ettepanekute/ettekirjutuste täitmist kinnitas. Hilisema kontrolli käigus osutus kooli direktori poolt HTM-ile esitatud vastus valeks.

Tabel 24

Järelekontrolli teostamine

Kool	Järelekontrolli teostaja	Tulemus
Pärnu Saksa Tehnoloogiakool	HTM	Kool teatas, et haridusministri ettekirjutused on täidetud.
M.I.Massaažikool	HTM	Kool teatas, et haridus- ja teadusministri ettepanekud ja ettekirjutused on täidetud.
Konjunktuuri ja Konsultatsiooni Rahvusvaheline Õppekeskus EMONO-R	REKK	Kool teatas, et haridus- ja teadusministri ettekirjutused on täidetud. Kontrollimisel selgus, et tegelikult olid ettekirjutused ettenähtud tähtjaks täitmata.

Ettepanekud Haridus- ja Teadusministeeriumi kutse- ja täiskasvanuhariduse osakonnale

- Kehtestada nõuded kutseõppeasutuse õppekavale. Erakooliseaduse § 10 lõike 1 alusel toimub õpe koolis kutse-, eri- ja ametiala riikliku õppekava alusel. Riiklik õppekava puudub. Järelevalvetalitus on teinud Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse (REKK) õppekavade osakonnale ettepaneku töötada välja nõuded kutseõppeasutuse õppekavale. REKK on vastava määruse eelnõu HTM-ile esitanud.
- Kehtestada nõuded kutseõppeasutuse dokumentatsioonile. Dokumentatsiooni pidamine on kutseõppeasutustes reguleeritud ministri käskkirjaga, millel puudub seadusest tulenev volitusnorm. Kuna puudub volitusnorm, ei pruugi õppeasutuse juht teada, et ministri käskkirjaga on nõuded kehtestatud. Probleemi lahendamiseks on Haridus- ja Teadusministeeriumi järelevalvetalituse ettepanekul esitatud õigusosakonnale ettepanek viia Kutseõppeasutuse seadusesse sisse vastav volitusnorm ning esitatud REKK-ile 2002. aastal ülesanne töötada välja kutseõppeasutustele dokumentatsiooni pidamise kord, mille REKK on ka täitnud.

Ettepanek Haridus- ja Teadusministeeriumi planeerimisosakonnale

- Lisada õppekavade registrisse täiendavad andmed koolitusloa väljaandmise ja kehtivusaja lõppemise kohta. Kontrollides lõputunnistuste väljastamist Konjunktuuri ja Konsultatsiooni Rahvusvahelises Õppekeskuses EMONO-R, selgus, et lõputunnistuste väljastamisel ei ole järgitud Vabariigi Valitsuse 23.12.1998. a määrusega nr 299 kinnitatud "Kutseõppeasutuse lõputunnistuse statuut ja väljaandmise kord" punkti 1, mille kohaselt on lõputunnistuse väljaandmise õigus koolitusluba omaval õppeasutusel.

Ettepanek Riiklikule Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusele

- Viia lõputunnistuste blanketid kooskõlla Vabariigi Valitsuse 23.12.1998. a määrusega nr 299 kinnitatud dokumendiga "Kutseõppeasutuse lõputunnistuse statuut ja väljaandmise kord".

2. Ülevaade riikliku ja teenistusliku järelevalve tulemustest Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatavates kutseõppeasutustes

Sissejuhatus

2002/2003. õppeaastal viis Haridus- ja Teadusministeerium Vabariigi Valitsuse seaduse § 95 lõike 1 alusel läbi teenistusliku järelevalve kolmes (Väike-Maarja Õppekeskus, Kohtla-Järve Polütehnikum, Tallinna Tööstushariduskeskus) ning maavalitsuse haridus- ja kultuuriosakond riikliku järelevalve Kutseõppeasutuse seaduse § 34 alusel kahes Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatavas kutseõppeasutuses (Rakvere Kutsekeskkool, Kuressaare Ametikool).

Haridus- ja Teadusministeeriumi järelevalveosakond viib õigusaktidest tulenevalt era- ja munitsipaalõppeasutustes läbi riiklikku järelevalvet ja hallatavates õppeasutustes juhtumipõhist teenistuslikku järelevalvet, mis tähendab, et puudub õppeaastaks kavandatud teenistusliku järelevalve tööplaani ning järelevalve läbiviimise vajadus, mis otsustatakse iga juhtumi puhul eraldi, tuginedes kõrgeimate juhtimisüksuste informatsioonivajadusele. Teenistusliku järelevalve läbiviimise protseduurid ministeeriumi hallatavates õppeasutustes on kinnitatud haridus- ja teadusministri 04.04.2003 käskkirjaga nr 291 "Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatavates õppeasutustes teenistusliku järelevalve läbiviimise standard".

Tabel 25

Järelevalve teostajad HTM hallatavates kutseõppeasutustes

Järelevalve liik	Kutseõppeasutus	Aeg	Teostaja	Kaasatud
Teenistuslik	Väike-Maarja Õppekeskus	21. - 25.10.2002	Haridusministeerium	HMi siseauditi talituse juhataja, HMi siseauditi talituse finantsaudiitor, KVB piirkonna peadirektor
Riiklik	Rakvere Kutsekeskkool	09.01.2003	Lääne-Viru Maavalitsuse Haridus- ja Kultuuriosakond	
Riiklik	Kuressaare Ametikool	17.02 – 03.03.2003	Saare Maavalitsuse Haridus- ja Kultuuriosakond	
Teenistuslik	Kohtla-Järve Polütehnikum	04.2003	Haridus- ja Teadusministeerium	KVB audiitor, RV HB spetsialist
Teenistuslik	Tallinna Tööstushariduskeskus	18. – 29.08.2003	Haridus- ja Teadusministeerium	KVB piirkonna peadirektor, KVB audiitorid
Kokku	5		Haridus- ja Teadusministeerium (3); Maavalitsus (2)	

allikas: Järelevalve õiendid/aktid 2002/2003

Tabel 26

Ülevaade järelevalve läbiviimisest 2001/2002. ja 2002/2003. õppeaastal

HTM-i hallatavate kutseõppeasutuste arv	Õppeaasta	Inspekteeritud õppeasutusi	%
51	2001/2002	4	8
51	2002/2003	5	10

allikas: Järelevalve õiendid/aktid 2001 – 2003

Kontrollitud valdkonnad

Järelevalve eesmärgist lähtudes kontrolliti järgmisi valdkondi:

- Juhtimine: kooli juhtkond, põhimäärus, õppenõukogu, kooli nõukogu, asjaajamine: asutuse asjaajamise kord, direktori asendamise kord, direktori käskkirjad (Kuressaare Ametikool, Väike-Maarja Õppekeskus, Tallinna Tööstushariduskeskus).
- Planeerimine: arengukava, õppeaasta tegevusplaan (Kuressaare Ametikool, Väike-Maarja Õppekeskus, Tallinna Tööstushariduskeskus).
- Personalitöö: täienduskoolitus, töölepingud, töötasustamine, töösisekorraeeskiri (Kuressaare Ametikool, Väike-Maarja Õppekeskus, Tallinna Tööstushariduskeskus).
- Õppekorraldus: õppekava, õppekorralduse eeskiri, praktikalepingud, õpilasmavalitsus, õpilaste õigused ja kohustused, õpilaste arvestus (Rakvere Kutsekeskkool, Kuressaare Ametikool, Väike-Maarja Õppekeskus).
- Riigivara ja riigielarveliste vahendite kasutamine: eelarve täitmine, lepingud, omatulu, raamatupidamise arvestuse korraldus, rahavoogude juhtimine, riigihanked ja materiaalse vastutuse lepingud, majandustegevus (Kuressaare Ametikool, Väike-Maarja Õppekeskus, Tallinna Tööstushariduskeskus, Kohtla-Järve Polütehnikum).

Positiivsed hinnangud

Järgnevalt on esitatud järelevalve käigus leitud positiivsed või neutraalsed aspektid:

Väike-Maarja Õppekeskus

- Õpilaskond otsustab ja korraldab iseseisvalt õpilaselu küsimusi, kooskõlas seaduse ja seaduse alusel antud õigusaktidega ning lähtudes õpilaste huvidest, vajadustest, õigustest ja kohustustest.
- Õpilastel on võimalik kasutada õppevälises tegevuses tasuta oma kooli ruume, raamatukogu, õppe-, spordi-, tehnilisi ja muid vahendeid kooli poolt kehtestatud korras.

Kuressaare Ametikool

- Juhtkond eesotsas direktoriga on teinud tõhusat tööd kooli kaasajastamisel ja õppetöö kvaliteedi tõstmisel. Juhtimine on töötajate hulgas tunnetatav.
- Direktsiooni aktiivse arendustegevuse tulemusena on Kuressaare Ametikool üks PHARE pilootkoolidest Eestis, mis omakorda on oluliselt kaasa aidanud õppeasutuse õppebaaside uuendamisele ja moderniseerimisele. Juhtkonna liikmete täienduskoolitust peetakse oluliseks. Aktiivselt tehakse koostööd teiste koolidega nii Eestis kui ka välismaal. Osaletakse paljudes erinevates rahvusvahelistes kui ka kodumaistes projektides.
- Kooli õppenõukogu töötab vastavalt kooli põhimääruses sätestatud töökorrale. Õppenõukogu koosolekud on toimunud regulaarselt.
- Iganädalasel korraldatakse õpilasmavalitsuse avatud koosolekuid, kus antakse ülevaade eelmisel nädalal toimunud ja koostatakse järgmise nädala tegevusplaan; koosolekuid protokollitakse järjepidevalt alates 1998. aastast.
- Kooli arengukava olemasolu, kus on fikseeritud eesmärgid ja strateegiad, on positiivne ning selle töö võib hinnata heaks.
- Õppetöö päevikud on sisse seatud ja nummerdatud. Õppealajuhataja poolt on teostatud kontrolli päevikute täitmiste kohta ja puuduste esinemisel tehtud konkreetseid ettepanekuid.
- Lõputunnistuste vastuvõtmise ja väljaandmise raamatud on täpselt täidetud.
- Kutseõppeasutuste õpilaste registreerimise raamat on sisse seatud nõuetekohaselt ja täitmisel järgitakse kehtivat korda.
- Tegevusstrateegiate fikseerimisel on eelnevalt läbi viidud SWOT-analüüs, mis käsitleb põhilisi koolitöö valdkondi.

Kohtla-Järve Polütehnikum

- Kool osaleb alates 1995. aastast PHARE projektides. Eraldatud vahendid on võimaldanud oluliselt uuendada tehnikumi materiaalselt baasi, sisustada arvutiklassid kaasaegsete arvutitega, avada uusi õppeklasse ja sisustada kaasaegsete seadmetega laboratooriumi.

- Varade inventeerimisnimekirjad on koostatud korrektset. Varade inventuur on füüsiliselt läbi viidud. Varade olemasolu pistelisel kontrollil puudusi ei avastatud.

Tallinna Tööstushariduskeskus

- Kooli õppenõukogu töötab vastavalt kooli põhimääruses sätestatud töökorrale. Õppenõukogu koosolekud on toimunud regulaarselt.
- Koolis on direktori käskkirjaga kinnitatud asjaajamiskord, käskkirjad on registreeritud eraldi valdkondade järgi, töölepingud ja tööraamatud on registreeritud.
- Personali täiendusõpe on planeeritud.

Parendusvaldkonnad ja eksimused

Järgnevad jaotised, mille aluseks on riikliku ja teenistusliku järelevalve õiendid/aktid, annavad probleemidest täpsema ülevaate.

Juhtimine

- Seadusest tulenevalt peab kooli direktor tagama õppenõukogu otsuste täitmise. Õppenõukogu tegevus on üldjuhul dokumenteeritud üldsõnaliselt, liiga lakooniliselt, puudulik on õppekasvatustöö analüüs, otsused puuduvad või ei ole määratud otsuse täitmise tähtaega ja vastutajat (Väike-Maarja Õppekeskus, Kuressaare Ametikool).
- Järelevalve käigus leiti mitmel korral, et kutseõppeasutuse nõukogu ei täida talle pandud kohustusi, millega eiratakse kooli põhimäärust ja haridusministri 05.10.1998 määrusega nr 18 kinnitatud "Kutseõppeasutuse nõukogu tegutsemise korda". Nõukogu ei näita üles initsiatiivi õppeküsimumuste arutamiseks ja probleemide lahendamiseks, tegevus ei toimi koordineeritult, millest tulenevalt on häiritud kooli töökorraldus.

Dokumentatsioon ja asjaajamine

- Asjaajamiskord puudub või on koostatud puudulikult, mistõttu asutuse asjaajamine ei vasta Vabariigi Valitsuse 26.02.2001 määruse nr 80 "Asjaajamiskorra ühtsed alused" § 2 esitatud üldistele nõuetele. Järelikult kannatab asjaajamise läbipaistvus ning asutuse efektiivne töö.
- Rakendustrükiste ebakorrektnete täitmine raskendab arvepidamist ning ei võimalda saada adekvaatset ülevaadet õppurite liikumisest või õppetöö korraldusest.
- Direktori käskkirjades puudub sageli viide alusdokumendile, mistõttu ei ole võimalik jälgida, mille alusel on otsustus tehtud. Kooli tegevusi ja protseduure on dokumenteeritud puudulikult.

Personal

- Töösisekorraeeskirjade puudumine või fakt, et töötajatelt ei nõuta eeskirjade aktsepteerimist, toob kaasa reguleerimata õhkkonna, kus töötajatel puudub vastutus oma tegude või tööviisi eest. Seetõttu puuduvad distsiplinaarsed meetmed töötaja korralekutsumiseks, kui nt töiseid ressursse on kasutatud selleks mitte ette nähtud eesmärkidel. Juhul, kui töötajaid ei informeerita töösisekorraeeskirjadest, ei saa töötajailt nõuda eeskirjades kehtestatud nõuete täitmist. Samuti ei saa nõuda direktori poolt kinnitamata eeskirjade järgimist, kuna need on õigustühised.
- Sageli on töötajate ametijuhendid koostatud puudulikult, mis raskendab nende täitmist või võimaldab töötajatele panna ettenähtust erinevaid tööülesandeid. Tööandjal puudub juriidiline kontroll töötaja tegevuse üle, töötajal puudub juriidiline kaitse tööandja ees.
- Täienduskoolituse vajaduse ignoreerimine ei võimalda ära kasutada töötajate täit pedagoogilist potentsiaali, kahandab motivatsiooni arenguks ning suurendab töötajate rahulolematust ja viib sisepingeteni kollektiivis. Mõnel juhul on täiendusõpet küll võimaldatud, kuid töötajad on sellest loobunud, viidates liiga suurele töökoormusele, mis ei jäta koolitusel osalemiseks aega. Üldjuhul ei lähtu täienduskoolituse planeerimine kooli arengukavast, koolitusraha kasutamine on juhuslik, ei ole seotud koolisiseste vajaduste ja üleriigiliste prioriteetidega.
- Järelevalve käigus leiti mitmel korral puudujääke atesteerimiskomisjoni töös. Seetõttu on rikutud nii pedagoogi õigust taotleda kõrgemat ametijärku kui kohustust tõendada enda jätkuvat vastavust kvalifikatsiooninõuetes kehtestatud tingimustele. Pedagoogide atesteerimine subjektiivsel või muul, edukuse hindamise kriteeriumidele mittevastaval alusel,

eirab võrreldavuse printsiipi ja rikub pedagoogide õigust õiglasele hindamisele. Õpetajate kvalifikatsioon ei vasta mitmetel juhtudel nõuetele. Palju on pedagooge, kellel puudub kutsepedagoogiline koolitus (Kuressaare Ametikool, Väike-Maarja Õppekeskus).

- Järelevalve käigus avastati juriidilises mõttes ebakorrektselt sõnastatud töölepinguid. Sellised lepingud on võimaldanud palgata kvalifikatsioonita töötajaid, maksta lisapalka, mis kuulub isiku ametikohustuste hulka, või töö eest, milleks töötajal puudub pädevus. Sellest tulenevalt on raskendatud töösoorituse hindamine ning läbimõtle matult kasutatud riigieelarvelisi vahendeid.
- Mõnikord on eiratud Eesti Vabariigi töölepingu seadust või Töö- ja puhkeaja seadust, võimaldades pedagoogil töötada lubatust suurema koormusega. Suurem töökoormus tähendab ohtu töötaja tervisele, või ka seda, et lisatöö arvelt kannatab põhitöö kvaliteet.
- Direktor on sõlminud tööettevõtu lepingu ja teenustööde lepingu oma perekonnaliikmega, mida seaduse järgi võib lugeda keelatud tehinguks ja huvide konfliktiks (Kohtla-Järve Polütehnikum).

Õppekorraldus

- Kooli õppekavas tehtavad muudatused jäetakse sageli Haridus- ja Teadusministeeriumis registreerimata, kehtestamata on kooli õppekorralduseeskirjad.
- Kool ei ole täitnud talle Kutseõppeasutuse seadusega pandud kohustust reguleerida õppepraktikat vastava lepinguga, lepingus puuduvad kohustuslikud tingimused. Õppepraktika osapoolte õiguste ja kohustuste fikseerimata jätmise jätab nii kooli kui praktikakoha probleemide korral juriidilise kaitseta.

Õpilaste õigused ja kohustused

- Mitmel korral nenditi juhtkonna suutmatust või soovimatust teha õpilastega koostööd, mis väljendub nt õpilasomavalitsuse loomata jätmises või selle (põhjendatud) ettepanekute ignoreerimises, millest tulenevalt tunnevad õppurid end kõrvalejäetult ja tekivad kahtlused, kas kool arvestab õpilaskonna vajadustega.
- Mitmes koolis puuduvad õppekorraldust reguleerivad aktid, mistõttu õppurid ei saa seaduses ette nähtud infot oma õiguste, kohustuste ja võimaluste kohta.
- Sagedase probleemina ilmnes, et õpilaste vastuvõtu komisjon rikub kehtestatud vastuvõtukorda, mis väljendub tähtaegade ignoreerimises, kohustuste eiramises ja pädevuse ületamises ning eksides protokollimise nõuete vastu.

Majandustegevus

- Teenistusliku järelevalve käigus ilmnes, et direktor oli määranud iseendale preemiat, lisatasu või sõlminud iseendaga täiendavaid töölepinguid - seega on tegu korruptsiooniga (Kohtla-Järve Polütehnikum).
- Välja on töötamata asutusesisene palgasüsteem, mille kehtestamine on nõutav tulenevalt Palgaseaduse § 11. Lisatasu ja preemia maksmine ei toimu valdavalt ühtsetel alustel. Tulemuseks on riigieelarveliste vahendite ebaotstarbekas kasutamine.
- Fikseerimata on kulumudel, mis määraks kindlaks proportsioonid eelarvest tehtavate ja omatulust kaetavate tulude vahel, koolis on fikseerimata need struktuuriüksused, kes teenivad omatulu (Kuressaare Ametikool).
- Raamatupidamisdokumentide ebasüsteemaatilise tõttu kannatab õppeasutuse aruandlus ja teiste osapoolte ülevaade asutuse raamatupidamise korraldamisest. Raamatupidamises ei jälgita läbipaistvuse ja objektiivsuse printsiipi, mistõttu on raskendatud olulise informatsiooni saamine asutuse majandustegevusest (Kohtla-Järve Polütehnikum, Kuressaare Ametikool).

Järelevalve tulemuste kokkuvõte

Paljud puudujäägid on seotud dokumentatsiooniga. Mõningaid eksimusi, näiteks asjaajamiskorra või õppekorralduseeskirjade koostamata jätmist, saab põhjendada vastava töötaja ebakompetentsuse või hooletusega.

Paraku leidub hulgaliselt ka sihilikke seaduserikkumisi, eriti mis puudutab riigieelarveliste vahendite kasutamist. Mõned juhid korraldavad koolielu peamiselt oma äranägemise järgi, mille eesmärk on koolile, sageli direktorile ainuisikuliselt,

kasu tuua. Selle alla käivad maksudest kõrvalehiilimine, iseenda premeerimine, riigihangete vältimine, kunstlikult paisutatud eelarvega remonttöölepingute sõlmimine jm.

Tabel 27 summeerib kutseõppeasutuse tööd reguleerivad õigusaktid, mille vastu esines kõige rohkem eksimusi. Alljärgnevast selgub, et enim probleeme on pedagoogide atesteerimise ning majandustegevusega.

Tabel 27

Eksimused õigusaktide vastu

Õigusakt	§	Säte	Rikkumisi
Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord			16
Kutseõppeasutuse õpilaste ja neile väljastatavate dokumentide arvestamise juhend			7
Eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskirjad			5
Kutseõppeasutuse nõukogu tegutsemise kord			5
Kutseõppeasutuse seadus	17	Õppepraktika	3
Kutseõppeasutuse seadus	24	Direktor	5
Kutseõppeasutuse seadus	27	Kooli nõukogu	5
Kutseõppeasutuse seadus	31	Õpilase õigused ja kohustused	5
Kutseõppeasutuse seadus	32	Õpilaskond ja õpilasesindus	3
Korruptsioonivastane seadus	24	Keelatud tehingud	3
Palgaseadus	11	Palgasüsteemide kehtestamine	3
Riigihangete seadus	2	Riigihangete mõiste ja objektid	3
VV 19.12.2001 määrus nr 430 "Valitsusasutuste hallatavate riigiasutuste, kellele on 2002. aasta riigieelarves määratud ülalpidamiskulud, töötajate töötasustamine 2002. aastal"	4	Lisatasude ja toetuste kehtestamine	3
Kutseõppeasutuse lõputunnistuse vormi, statuudi ja väljaandmise kord			3

allikas: Järelevalve õiendid/aktid 2002/2003.

Järelekontroll

Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatavates õppeasutustes teenistusliku järelevalve läbiviimise standardi punkti 8.13 kohaselt koostab Koolivõrgu Büroo kokkuvõtte teenistusliku järelevalve õiendite/aktide ettepanekute ja ettekirjutuste täitmise kohta Haridus- ja Teadusministeeriumi järelevalveosakonnale iga aasta 31. augustiks.

Tabel 28

Järelekontrolli teostamine

Kool	Järelekontrolli teostaja
Kuressaare Ametikool	Saare MV
Tallinna Tööstushariduskeskus	Koolivõrgu Büroo
Kohtla-Järve Polütehnikum	Koolivõrgu Büroo, Riigivara Haldusbüroo

allikas: Järelevalve õiendid/aktid 2002/2003

Üldjuhul on koolid järelevalve käigus tehtud ettepanekuid aktsepteerinud. Kuna enamik puudujääke seonduvad dokumentatsiooniga, on koolid viinud vajalikud parandused sisse ning kirja teel edastanud järelevalveosakonnale parandatud eksemplari (nt põhimäärusest, käskkirjadest, praktikalepingutest vm). Töötajaid puudutavatele märkustele on

koolid reageerinud adekvaatselt, viies läbi reorganiseerimisi, ametist vabastamisi või ametisse võtmisi vastavalt ettekirjutustele.

Ettepanekud

Eeltoodust lähtudes on Haridus- ja Teadusministeeriumi järelevalveosakond teinud ettepanekud **Riiklikule Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusele:**

- Töötada välja nõuded kutseõppeasutuste dokumentatsioonile (Esitatud HTMile 04.2003).
- Kehtestada nõuded kutseõppeasutuste õppekavadele. (Esitatud HTMile 04.2003).
- Viia kutseõppeasutuste lõpetajatele väljastatava lõputunnistuse blankett kooskõlla Vabariigi Valitsuse 23.12.1998 määrusega nr 299 kinnitatud "Kutseõppeasutuse lõputunnistuse vormi, statuudi ja väljaandmise kord".

Tulenevalt Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatavates õppeasutustes läbi viidud järelevalve tulemustest teeb järelevalveosakond alljärgnevad ettepanekud

Haridus- ja Teadusministeeriumi kutse- ja täiskasvanuhariduse osakonnale:

- Muuta sisehindamise läbiviimine õppeasutusele kohustuslikuks.
- Esitada nõuded kutseõppeasutuse arengukavale.
- Sätestada tähtajalise töölepingu nõue kõigile direktoritele.

Haridus- ja Teadusministeeriumi õigusosakonnale:

- Viia sisse Kutseõppeasutuse seadusesse volitusnorm kohustusliku dokumentatsiooni kehtestamiseks kutseõppeasutustele.

Haridus- ja Teadusministeeriumi Koolivõrgu Büroole:

- Hinnata ja analüüsida õppeasutuste tegevust ja juhtimist ning esitada õppeasutustele ettepanekuid nende tegevuse ja juhtimise paremaks korraldamiseks. Analüüside kokkuvõtte esitada HTM-i järelevalveosakonnale iga aasta 31. augustiks;
- Koostada koolijuhtidele juhised eelarvevahendite sihtotstarbeliseks ja säästlikuks kasutamiseks;
- Korraldada kutseõppeasutuste juhtidele regulaarselt õppepäevi (vähemalt üks kord aastas), teavitada neid kutseõppeasutuste tegevust reguleerivatest õigusaktidest ja aidata kaasa õppeasutuste juhtimise parendamisele. Selgitada ja põhjendada koolijuhtidele eelhindamise ja auditi eesmärgistust ja vajalikkust;
- Analüüsida võimalusi kooli nõukogu tegevuse paremaks korraldamiseks ja valmistada ette vastava määruse muudatuse eelnõu. Eesmärgiks tugevdada kooli nõukogu vastutust. Juhtida kooli nõukogude tähelepanu vajadusele viia läbi konkursid direktorite ametikohtadele, kus ametikohta täidab kohusetäitja;
- Töötada välja kutseõppeasutuste direktorite ametijuhendid;
- Töötada välja koolijuhtide töötasustamise ja premeerimise ühtsed alused.

IV KÕRGHARIDUS

1. Ülevaade kõrgkoolide järelevalve tulemustest

Riiklikku järelevalvet kõrghariduses viidi läbi ühel korral. Eraülikooli Estonian Business School riikliku järelevalve eesmärgiks oli kontrollida ülikooli rektori valimise õiguspärasust ja valitud rektori vastavust Ülikooliseaduse § 18 toodud nõuetele. Järelevalve tuvastas, et valitud rektor ei vasta Ülikooliseaduse § 18 nõudele, kuna tal puudub doktorikraad või sellele vastav kvalifikatsioon. Samuti ei ole eraülikooli Estonian Business School nõukogu liikmed rektorikandidaatide ülesseadmisel järginud seadust ning esitanud kandidaadi, kelle akadeemiline kvalifikatsioon ei vasta rektorikandidaadile esitatavatele nõuetele. Haridus- ja Teadusministeerium tegi kooli pidajale järgmise ettekirjutuse: tagada Ülikooliseaduse § 18 nõuetele vastava rektori valimine AS Estonian Business School Groupi eraülikoolile Estonian Business School. Ettekirjutus on täidetud.

2. Kõrghariduse reform

19. juunil 1999. aastal kirjutasid 29 Euroopa riigi (sh Eesti) haridusministrit alla Bologna deklaratsioonile, millega kehtestati ühised eesmärgid Euroopa kõrgharidusruumi arenguks. Üks nendest eesmärkidest oli kaheastmelisele spetsialisti õppekavade süsteemile üleminek.

Vastavalt Bologna deklaratsiooni eesmärkidele alustati 1999. a Eesti ülikoolides ulatuslikku õppekavade reformi ja üleminekut uuele õppeastmete süsteemile, mis käivitus 2002/2003. õa vastuvõttust. Uue kõrgharidussüsteemi akadeemiline haru on kaheastmeline, järgides anglosaksi *bachelor-master* mudelit. Esimene aste on bakalaureuseõpe, teine aste on magistriõpe. Üleminek kaheastmelisele õppekavade süsteemile suurendab eelkõige üliõpilaste mobiilsust, tehes eri riikide kvalifikatsioonid võrreldavaks.

Kõrgharidusreformiga kaasnes bakalaureusekraadi saamiseks vajaminevate ainepunktide vähenemine neljakümne ainepunkti (AP) võrra – endise 160 AP asemel 120 AP. Samuti toimusid muutused nii bakalaureuse- kui ka magistriõppe õppekavades, sest uue süsteemi järgi kestab spetsialistiõpe viis aastat ehk 3+2 aastat.

Et teada saada, millised olid õppekavade sisulised muutused, milliste ainete võrra on uus bakalaureuseõpe neljakümne ainepunkti võrra lühem ja mille arvelt on uus spetsialistiõpe (3+2 süsteemis) neljakümne ainepunkti võrra pikem, võrreldi nelja avalik-õigusliku ülikooli (Eesti Põllumajandusülikooli, Tallinna Pedagoogikaülikooli, Tallinna Tehnikaülikooli ja Tartu Ülikooli) erinevate õppevaldkondade õppekavasid enne ja pärast reformi.

Täpsemalt võrreldi kaheksa erineva õppevaldkonna (haridus, humanitaaria ja kunst, sotsiaalteadused, ärimajandus ja õigus, loodus- ja täppisteadused, tehnika, tootmine ja ehitus, põllumajandus, tervis ja heaolu ning teenindus) õppekavasid. Igast õppevaldkonnast uuriti paari eriala õppekava, kokku ligi kahekümne eriala õppekava.

Analüüsi uue ja vana õppekava erinevusi, vaadates üld-, eri-, vaba- ja kõrvalainete mahu muutusi ning praktika ja teadustöö mahukust õppekavade liigitusest lähtudes.

Neljas erinevas ülikoolis ligi kahekümne erineva eriala uue ja vana õppekava võrdlemisel võib välja tuua järgnevaid muutusi õppekavade struktuuris.

Kokkuvõte

Uue ja vana bakalaureuseõppe võrdlusel ilmneb, et neljakümne ainepunktine vahe tuleneb eelkõige väiksemast erialaainete mahust, samuti bakalaureusetöö ning vaba- ja kõrvalainete väiksemast mahust. Kõige märgatavamaks muutuseks uues spetsialistiõppes on erialaainete mahu suurenemine ja suurem lõputöö maht. Seega võib väita, et uus, neljakümne ainepunkti võrra mahukam spetsialistiõpe annab sügavamad ja laiemad erialased teadmised ja saadav haridus on paremini võrreldav Euroopa kõrghariduse süsteemiga.

Tabel 29

Õppekavade struktuuri muutused enne ja pärast kõrghariduse reformi

Aine liigitused	Uue (120 AP) ja vana (160 AP) bakalaureuseõppe õppekava võrdlus	Uue (120+80 AP) ja vana (160 AP) spetsialistiõppe õppekavade võrdlus
Üldained	Vaatluse all olnud õppekavadest lähtudes võib öelda, et Tallinna Pedagoogikaülikoolis (TPÜ) on üldainete maht ainepunktides ligikaudu samaks jäänud, Eesti Põllumajandusülikoolis (EPMÜ) ja Tallinna Tehnikaülikoolis (TTÜ) on üldainete maht kas sama või langenud ja Tartu Ülikoolis (TÜ) on üldainete maht suurenenud.	Võrreldes uut ja vana spetsialistiõpet, on osades vaadeldud kõrgkoolides üldainete maht suurenenud (TÜ ja TPÜ) ja osades vähenenud (TTÜ, EPMÜ).
Erialained	Uues bakalaureuseõppes on erialaainete maht ainepunktides kõigis vaadeldud õppekavades ligi paarikümne ainepunkti võrra vähenenud.	Erialaainete maht ainepunktides on kõigis vaadeldud kõrgkoolides suurenenud mitmekümne ainepunkti võrra, seda eelkõige tulenevalt uuest magistriõppe õppekavast, kus on palju ka uusi erialaseid aineid.
Lõputöö maht	Uues bakalaureuseõppes on bakalaureusetöö maht kõigis neljas ülikoolis vähenenud kuni kümne ainepunkti võrra, lõputöö on uues õppekavas vähemmahukas.	Lõputöö maht on kõigis ülikoolides suurenenud. Kui enne oli bakalaureusetöö maht sõltuvalt ülikoolist ja erialast neljast ainepunktist kuni viieteistkümneni, siis uues spetsialistiõppes on üliõpilasel enamasti vaja koostada 4-5 ainepunktine bakalaureusetöö ja 20- ainepunktine magistritöö.
Praktika	Praktika maht on üldiselt samaks jäänud.	TTÜs on praktika maht ainepunktides kahekordistunud, ka TÜs on praktika maht mitmetel erialadel suurenenud, teistes ülikoolides on aga see enam-vähem samaks jäänud.
Kõrvalained	TPÜs on kõrvalaine maht on vähenenud ligi poole võrra, TÜs aga on võimalik omandada kõrvaleriala peaaegu endises mahus, aga see pole kohustuslik. Üliõpilane võib selle asemel võtta enam erialaaineid.	Ülikoolides, kus oli kõrvaleriala (TÜ ja TPÜ), on selle maht kas sama või vähenenud.
Vabaained	Vabaainete maht on TÜs ja EPMÜs vähenenud, TTÜs ja TPÜs jäänud ligikaudu samaks.	TÜs ja EPMÜs on vabaainete maht veidi vähenenud, TTÜs ja TPÜs aga veidi suurenenud.

3. Erakõrgkoolide koolituslubade menetlus

Otsuseid õppekavale koolitusloa väljastamise kohta langetati perioodil 01.09.2002 – 30.08.2003 15 kooli 55 õppekavale. Kõrgharidusastmeti jagunesid koolitusload järgmiselt: 30 rakenduskõrgharidus-, 10 bakalaureuse-, 13 magistri- ja 2 doktoriõppes. Negatiivseid otsuseid langetati samal perioodil 10 kooli taotluse kohta. Keeldumise sai kokku 25 rakenduskõrgharidusõppe õppekava. Kolme kooli nelja õppekava puhul langetati negatiivne otsus kahel korral: 1) Erakool Laudare õppekava “Büroojuht”; 2) Konjunktuuri ja Konsultatsiooni Rahvusvahelise Õppekeskuse EMONO-R õppekava “Ärijuhtimine”; 3) Rahvusvahelise Sotsiaalteaduste Rakendusliku Erakõrgkooli LEX õppekavad “Majandusteadus” ja “Äriõigus”. Peale selle tunnistati üks kõrghariduse koolitusluba kehtetuks (EMONO-R) seoses riikliku järelevalve tulemustega ning neljal korral menetleti koolitusloa muutmist. Koolituslubade muutmise põhjusteks olid koolide ühinemised ning koolide ja õppekavade nimemuutused. Suurimaks koolituslubade saajaks kujunes Audentese Ülikool 14 õppekavaga seoses Concordia Rahvusvahelise Ülikooli Eestis üliõpilaste ülevõtmisega, milleks avati uued õppekavad.

Levinumad koolitusloast keeldumiste põhjused

- Põhikiri ei vasta õigusaktides kehtestatud nõuetele;
- Arengukavas puuduvad andmed finantsressursside olemasolu kohta;
- Õppejõudude kvalifikatsioon ei vasta Kõrgharidusstandardis kehtestatud nõuetele;
- Praktilise töö maht on väiksem Kõrgharidusstandardis sätestatust;
- Puudub õppemateriaalne baas (raamatukogu, arvutiklass);
- Ekspertiis andis negatiivse hinnangu õppekavale.

V TÄISKASVANUHARIDUS

1. Täiskasvanute tööalase koolituse korraldamine kutseõppeasutustes

Täiskasvanute tööalast koolitust kutseõppeasutuses korraldatakse vastavalt haridusministri 8. novembri 2001. a määrusele nr 61 "Täiskasvanute tööalase koolituse kutseõppeasutuses korraldamise tingimused ja kord", mille kohaselt kutseõppeasutus (edaspidi *kool*) korraldab täiskasvanute tööalast koolitust (edaspidi *koolitus*) koolis õpetatavates valdkondades.

Vastava nõudluse, õppemateriaalse baasi ja kvalifikatsiooninõuetele vastavate pedagoogide olemasolul võib kool korraldada koolitust ka teistes valdkondades.

Koolis korraldatav täiskasvanute tööalane koolitus toimub

- 1) esmase õppena eriala või kutset mitteomavatele isikutele kutse-, ameti- ja erialaste algteadmiste, oskuste ja vilumuste omandamiseks;
- 2) ümberõppena uute kutse-, ameti- ja erialaste teadmiste, oskuste ja vilumuste omandamiseks;
- 3) täiendõppena olemasolevate kutse-, ameti- ja erialaste teadmiste, oskuste ja vilumuste täiendamiseks.

Kursuseid viivad läbi erialase ja pedagoogilise ettevalmistusega õpetajad. Kui õppekava sisaldab seminare ja praktikume, siis võivad 40% kursuse mahust läbi viia erialase ettevalmistuse ning praktilise töö kogemusega isikud, aga mitte rohkem, kui on seminaride ja praktikumide maht.

Detsembris 2002 viis ministeeriumi järelevalveosakond kutseõppeasutustes läbi ankeetküsitluse "Täiskasvanute tööalase koolituse korraldamine kutseõppeasutuses".

Küsimustiku eesmärgiks oli selgitada välja kutseõppeasutuse poolt läbiviidava täiskasvanute tööalase koolituse prioriteetid, probleemistik, mõju õppeasutusele ning seos piirkonna tööturu vajadustega.

Alus: Haridusministri 8. novembri 2001. a määrus nr 61 "Täiskasvanute tööalase koolituse kutseõppeasutuses korraldamise tingimused ja kord".

Koolijuhtidel paluti vastata alljärgnevatele küsimustele:

1. Milliseid võimalusi olete kasutanud, teavitamaks potentsiaalseid osalejaid pakutavatest koolitustest?
2. Mille põhjal kujundate koolituspakkumisi (tööhõiveamet tellib vm)?
3. Milline on koolis läbiviidavate koolituste mõju Teie asutusele?
4. Kas Teie poolt korraldataval täiskasvanute tööalasel koolitusel kasutatakse oma kooli pedagoogilist kaadrit?
5. Mil viisil hindate kursuste tulemuslikkust?

6. Mil viisil olete arvestanud koolituste planeerimisel piirkonna tööturu vajadustega?
7. Kas olete planeerinud perspektiivis suurendada koolituspakkumisi?
8. Kas Teie kooli ruumides viiakse läbi tööalast koolitust teiste täiskasvanute koolitajate poolt? Täpsustage.
9. Milliseid takistusi ja probleeme näete täiskasvanute tööalase koolituse rakendamisel ja läbiviimisel oma koolis?

Andmed täiskasvanute tööalase koolituse korraldamise kohta esitasid 87-st kutseõppeasutusest 56. Täiskasvanute tööalast koolitust ei korraldata neist 5 õppeasutuses. Koolituskursuste arv jääb vahemikku 1 (Autotranspordiinstituut Raiment, Tallinna Majanduskool) kuni 92 (Tallinna Majaka Teeninduskool).

Kursuste kogumaksumus jääb vahemikku 800 (Tallinna Majanduskool) kuni 3 365 000 krooni (Juuksurite ja Kosmeetikute Erakool Jusven). Mitmed koolid ei esitanud andmeid kogumaksumuse kohta (Valgamaa Kutseõppekeskus, Rummu Erikutsekool, Norax Koolituskeskus).

Kutseõppeasutustes korraldatakse täiskasvanute tööalast koolitust valdavalt koolis õpetatavates valdkondades. 50% koolidest oli seos õpetatava valdkonna ja läbiviidava koolituse vahel täielik. Täiskasvanute tööalase koolituse seos koolis õpetatava valdkonnaga puudus andmed esitanud koolidest kolmel: Astangu Kutser rehabilitatsiooni Keskus, Eesti Mäehariduskeskus, Norax Koolituskeskus.

Teavitamiseks potentsiaalseid osalejaid pakutavatest koolitustest kasutatakse erinevaid reklaamivõimalusi: elektronpost, ajakirjandus, kooli koduleht internetis, otsepostitus, reklaam televisioonis, infomessidel, teavitatakse tööhõiveametit ja koostööpartnereid, koostatakse ja levitatakse reklaamvoldikuid.

Koolituspakkumised kujundatakse kõige enam Tööhõiveameti tellimusel, aga ka ettevõtete, asutuste, koostööpartnerite (kohalik omavalitsus, Taimekaitse Inspektsioon, Talupidajate Liit, Keskkonnateenistus) ja eraisikute tellimusel. Ühel korral on märgitud, et koolituspakkumiste kujundamisel lähtutakse piirkonna arengukavast (Kohtla-Järve Polütehnikum).

Kutseõppeasutustes läbiviidavate koolituste mõju õppeasutusele hinnatakse kõigis koolides positiivseks. Kõige enam tuuakse esile võimalust reklaamida kooli ja tõsta kooli mainet, sama oluliseks hinnatakse võimalust teenida koolile omatulu ning seeläbi arendada kooli õppe-materiaaltehnilist baasi. Vähemtähtsaks ei peeta ka võimalust, et kooli õpetajad saavad täiendavat töötasu. Positiivsena märgitakse ära, et kuna koolis korraldatavatel koolitustel, kus lektoriks on erialaspetsialist väljastpoolt kooli, saavad osaleda ka oma kooli õpetajad (Luua Metsanduskool, Narva Kutseõppekeskus, Tallinna Majaka Teeninduskool, Valgamaa Kutseõppekeskus), annab see pedagoogidele võimaluse end arendada ja täiendada, hoiab kursis kutsealade uuendustega (Narva Kutseõppekeskus, Viljandi Ühendatud Kutsekeskkool), sunnib koolitust läbi viivaid õpetajaid end pidevalt täiendama (Türi Tehnika- ja Maamajanduskool, Õisu Toiduainetööstuse Kool).

Kutseõppeasutuste poolt korraldataval täiskasvanute tööalasel koolitusel kasutatakse suures osas oma kooli pedagoogilist kaadrit, kuid kutsutakse külalislektoriteks ka erialaspetsialiste väljastpoolt kooli.

Koolituse tulemuslikkuse hindamiseks kasutatakse peamiselt tagasisideküsimustikku. Sõidukijuhtide kursuse puhul hinnatakse tulemuslikkust eksamil läbisaanute protsendi järgi (Autotranspordiinstituut Raiment, Kose Teeninduskool, Tallinna Transpordikool).

Läbimõeldud tagasisidestamine toimub Kuressaare Ametikoolis, kus on välja töötatud koolitusel osaleja enesehinnangu ankeet, mis on kasutusel pikematel kursustel ja mille osaleja täidab nii kursuse alguses, keskel kui lõpus. Tööhõiveametist saadakse tagasisidet selle kohta, kui palju töötuid on peale kursuse lõpetamist tööle rakendunud.

Koolituste planeerimisel on kutseõppeasutused lähtunud piirkonna tööturu vajadustest. Selleks teavitatakse Tööhõiveametit planeeritavatest koolitustest ja arvestatakse Tööhõiveameti soovidega (Juuksurite ja Kosmeetikute Erakool Jusven, Kohtla-Järve Kutsekool, Kuremaa Põllumajandustehnikum, Kuressaare Ametikool, Norax Koolituskeskus, Narva Kutseõppekeskus, Põltsamaa Kodu- ja Põllutöökool, Rakvere Kutsekeskkool jt).

Perspektiivis kavandab suurem osa kutseõppeasutustest suurendada koolituste mahtu. On koole, mis planeerivad luua täiendkoolituse osakonna (Kehtna Majandus- ja Tehnoloogiakool), mitmed koolid on aga loobunud täiendkoolituse pakkumisest ning asunud suurendama vastuvõttu tasulisele tasemeõppele (Tallinna Majanduskool).

Peamise takistuse ja probleemina nähakse täiskasvanute tööalase koolituse rakendamisel ja läbiviimisel oma koolis õppe-materiaalse baasi nõrkust, terav on ruumiprobleem. Probleemiks on asjaolu, et ettevõtted ei väärtusta oma töötajate koolitusvajadust ega ole huvitatud kursuste finantseerimisest, koolituste potentsiaalsetel osalejatel aga napib rahalisi vahendeid.

2. Kutseõppeasutuste osa täiskasvanute tööalase koolituse korraldamisel.

Üheks võimalikuks kutseõppeasutuste poolt korraldatava täiskasvanukoolituse finantseerijaks võib olla Tööhõiveamet. Vastavalt Tööturuteenuse seadusele (RT I 2000, 57, 370, 2001, 59, 359; 2002, 61, 375) on töötutel, tööotsijatel ja töölepingu lõpetamise teate kätte saanud isikul õigus tööturukoolitusele. Tööturukoolitus on õpe, milles osalev töötaja omandab või täiendab kutse-, eri- ja ametialaseid teadmisi, oskusi ja vilumusi või kohaneb tööturu nõuetega (§ 17 lg 1).

Sama seaduse § 17 lg 4 ja 5 sätestavad tööturukoolituse tellimise tingimused: Tööturuteenuse osutaja sõlmib koolituse tellimiseks koolitajaga halduslepingu, milles määratakse kindlaks:

- 1) koolitusest osavõtjate arv;
- 2) koolituse aeg ja kestus õppetundides ning õppekava;
- 3) õpetatavad oskused ja nende kavandatud tase ning õppetulemuse hindamise viis;
- 4) koolituse kogumaksumus ja ühe osavõtja ühe õppetunni hind;
- 5) koolituse eest maksmise tingimused.

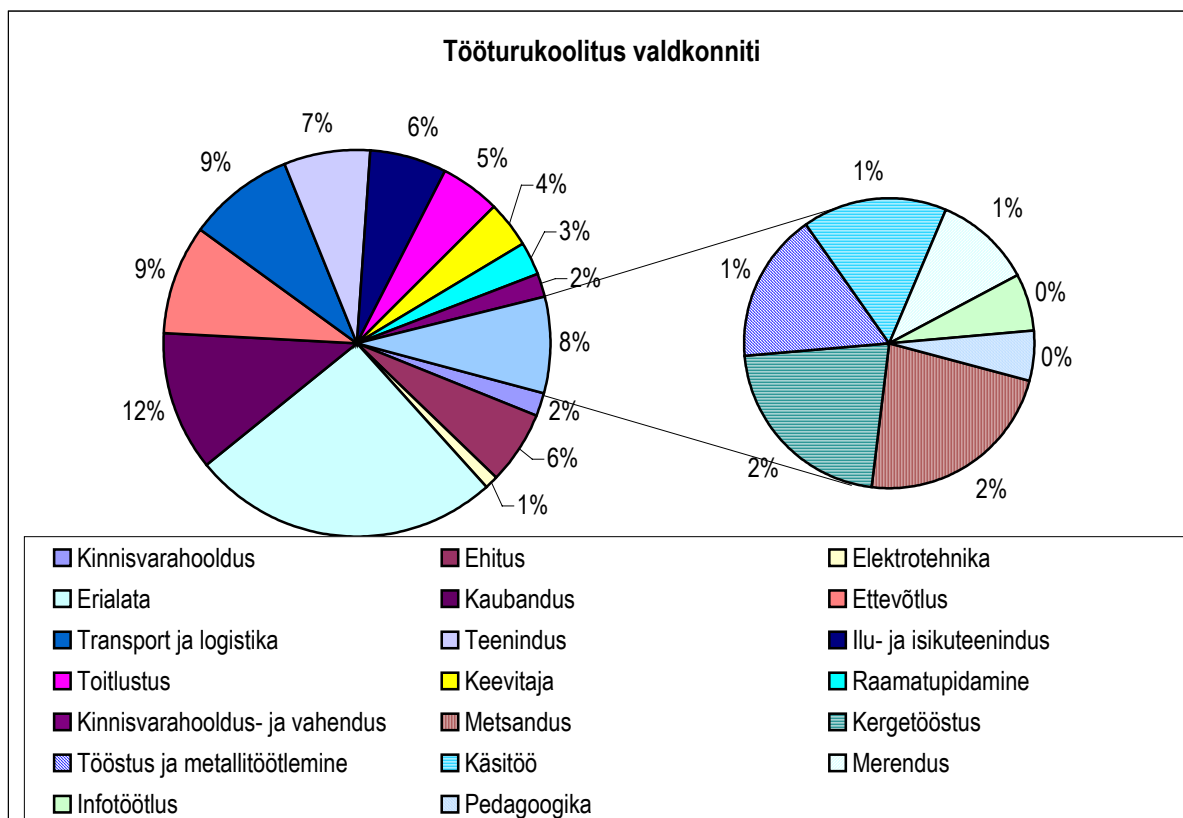
Koolitaja on kohustatud:

- 1) pidama individuaalset arvestust koolitusest osavõtu ja õppetöö tulemuste kohta;
- 2) kinni pidama õppekavast;
- 3) andma koolituse läbimise kohta tõendi või tunnistuse.

Lõike 6 alusel tellib Tööhõiveamet tööturukoolitust, mille kestus on kuni kuus kuud. Pikema kestusega koolituse võib tellida, kui töötule on tagatud töökoht ning kuut kuud ületava koolitusosa eest tasub tulevane tööandja sellekohase halduslepingu alusel.

Tööturukoolituse korraldamisel tuleb lähtuda Riigihangete seaduse sätetest, kui hanke maht ületab seadusega määratud ülempiiri. Kutseõppeasutused kandideerivad nimetatud riigieelarvelistele vahenditele võrdset koolitusluba omavate eraõiguslike juriidiliste isikute ja füüsilisest isikust ettevõtjate koolitusasutustega.

Tööturuameti 2002. aasta 9 kuu andmete põhjal tellisid Tööhõiveametid tööturukoolitust 6816 isikule. Kutseõppeasutused korraldasid koolitust 24% tööturukoolituse mahust, 75% koolitusmahust osutasid koolitusasutused, millest 6% puudus koolitusluba.

Joonis 36. Tööturukoolitus valdkonniti.

Joonis 36 näitab tööturukoolitust valdkonniti: Erialata koolitus on kohanemiskoolitus, sotsialiseerimiskoolitus või ettevalmistav koolitus (näiteks eesti keele õpetamine).

Mõnel juhul on joonisel näidatud valdkonna kõrval ka erialasid (nt keevitaja ja kinnisvarahoidus). Erialade esiletoomine on eelkõige tingitud ISCO ametikirjelduste koodisüsteemi kasutamise erisustest maakonniti. Samasisulised ametid on kodeeritud täiesti erinevate koodidega.

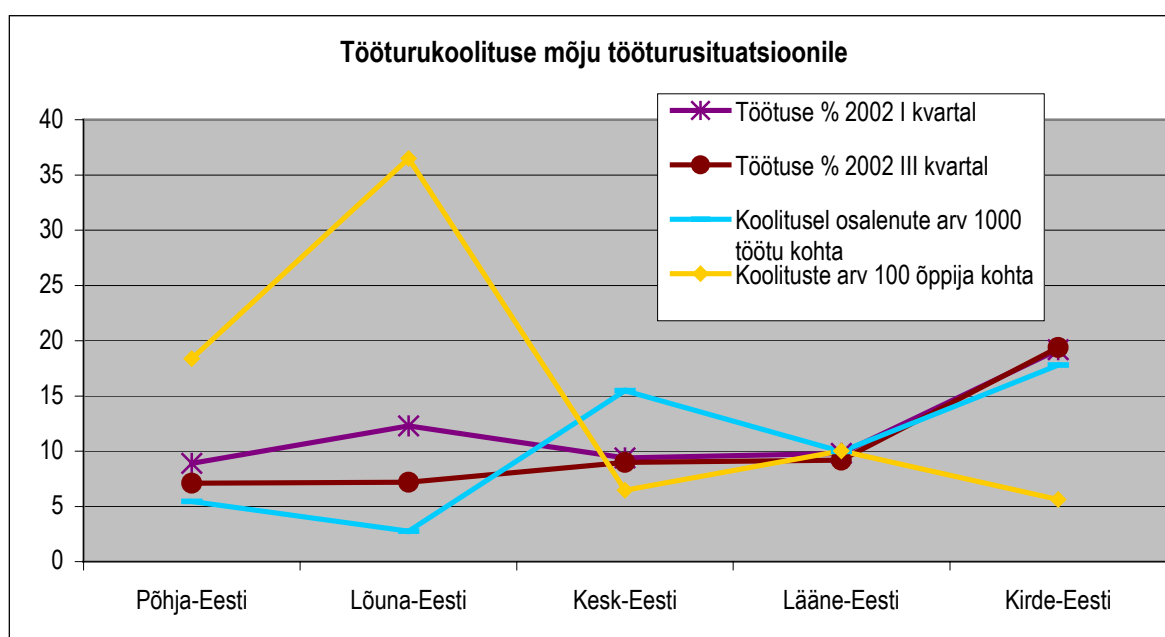
Keskmiseks koolituspäeva maksumuseks kutseõppeasutuste poolt korraldatud tööturukoolitusel oli 140 krooni täiskasvanute koolitusasutuse 165 vastu, tervikkursuse keskmiseks hinnaks kujunes 4873 krooni kutseõppeasutuses ja 5019 krooni täiskasvanute koolitusasutuses.

Tööturukoolituse tellimuse selline jagunemine viitab kutseõppeasutuste nõrgale positsioonile tööturukoolituse konkurssidel osalemisel.

Koolituse tulemuslikkus

Tööhõiveameti andmetel osales 2002. aasta 9 kuu jooksul mootorsõiduki juhtimisega seotud koolitustel 446 isikut. Neist 384 omandas mingi kategooria mootorsõiduki juhtimise õigust. Teede- ja sideministri 6. novembri 2000. a määrusega nr 87 "Autojuhi kutseoskuskõuet..." (RTL 2000, 119, 1855; 2002, 37, 504) kehtestati kutseoskuskõuded ja ametikoolituse eeskiri tasu eest töötavatele autojuhtidele. Mootorsõidukijuhi koolitusel osalenud isikud nimetatud koolitusel ei osalenud, järelikult ei olnud neil hiljem võimalik ka tööd leida. Näide iseloomustab vajadust arvestada kõigi kutseala reguleerivate õigusaktidega tööturukoolituse korraldamisel.

Võrreldes Statistikaameti tööturusiituatsiooni andmeid (töötuse 2002 I ja III kvartal) koolituste arvuga 100 töötü kohta (kirjeldab valikuvõimaluste rohkust) ja koolitusel osalenute suhtarvuga 1000 töötü kohta, kujuneb joonisel 2 kirjeldatud olukord:

Joonis 37. Tööturukoolituse mõju tööturusiituatsioonile.

Regioonid

Põhja-Eesti – Harjumaa;

Lõuna-Eesti – Tartumaa, Valgamaa, Viljandimaa, Võrumaa, Põlvamaa, Jõgeva;

Kesk-Eesti – Lääne-Viru, Rapla, Järva;

Lääne-Eesti – Lääne, Pärnu, Saare, Hiiumaa;

Kirde-Eesti – Ida-Viru.

Joonis näitab, et tööturukoolituse tulemuslikkus sõltub pigem koolituste arvust 100 töötü kohta kui tööturukoolitusel osalenud isikute arvust.

Ettepanek Haridus- ja Teadusministeeriumi kutse- ja täiskasvanuhariduse osakonnale

Koostöös Sotsiaalministeeriumiga vaadata üle täiskasvanukoolituse finantseerimise ja tulemuslikkuse hindamise põhimõtted.

KOKKUVÕTE

Käesolevas kogumikus avaldatud materjalide põhjal teeb HTMi järelevalveosakond väljavõtte koostööpartneritele tehtud ettepanekutest.

Ettepanekud haridusasutuse juhtidele

- Koolidel kavandada meetmed, analüüsivaks õppenõukogu kui kollegiaalse juhtorgani tegevuse otstarbekust ja efektiivsust, ajaplaneeringut ning tagada, et õppenõukogu täidaks õigusaktide järgseid ülesandeid.
- Mõtestada kooli kollektiivi jaoks üheselt mõistetavalt lahti Põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava § 26 lg 8 – töökava peab olema õpetaja töö praktiline alus, mitte dokument kontrollijatele esitamiseks. Vajalik on välja töötada töökavade avatud ja paindlik vorm, arvestades ainespetsiifikat ja õpetajate kogemusi.
- Selgitada kogu kooli personaliile hindamise peaesmäärke ja tagada nende järgimine.

Ettepanekud omavalitsustele

- Kindlustada pädeva ametniku olemasolu, kes nõustaks haridusasutuste juhte ja pedagooge hariduskorralduse küsimustes.
- Kindlustada koolieelsete lasteasutuste õppe- ja kasvatustegevuse kvaliteedi tagamiseks vajalik palgafond ja majandamiskulud.
- Tagada laste ja töötajate arvu vastavus koolieelse lasteasutuse rühmas riiklikult kehtestatud normidele.
- Kindlustada koolieelse lasteasutuse juurdepääs teabele (IT vahendite olemasolu).
- Tagada kõigi tema haldusalas elavate kuni 7-aastaste laste kohustuslik profülaktiline läbivaatus vähemalt kahel korral (soovitavalt 3. - 4. eluaastal ja 6. eluaastal).
- Viia vajadusel läbi teenistuslikku järelevalvet õppeasutuste tegevuse seaduslikkuse ja otstarbekuse üle.
- Kindlustada, et koolis oleks tagatud õpilastele hindamisalaste õigusaktidega tagatud õigused.

Ettepanekud õpetajakoolituse ja täiendkoolitusega tegelevatele õppeasutustele

- Õpetajakoolituses pöörata enam tähelepanu õppe- ja kasvatustegevuste eesmärgistamise ja planeerimise oskustele; lapsest lähtuva meetodika rakendamisele ja kasvukeskkonna kujundamisele.
- Pöörata enam tähelepanu õpetajate eneseanalüüsioskuste kujunemisele.
- Õpetajakoolituses pöörata enam tähelepanu laste arengu analüüsilaste oskuste kujunemisele.
- Korraldada kursuseid omavalitsusametnikele hariduskorralduse ja teenistusliku järelevalve küsimustes.
- Korraldada täiendkoolituskursuseid hoolekogude liikmetele.
- Haridusasutuste juhtimisalastel koolitustel pöörata enam tähelepanu strateegilisele juhtimisele, eestvedamisele, õppekava arendustegevuse organiseerimisele ja koostööle sidusgruppidega.
- Korraldada koolieelsete lasteasutuste sisehindamisalaste koolitusi.

Ettepanekud Haridus- ja Teadusministeeriumi

Riiklikule Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusele

- Töötada välja lapse arengu analüüsialane käsiraamat lasteaiaõpetajale.
- Töötada välja lapse individuaalse õppekava juhend.
- Töötada välja sisehindamisealane käsiraamat koolieelsetele lasteasutustele.
- Täita nii eksamitööde koostamisel kui ka hindamisel haridusministri 23.01.2002 määruse nr 18 "Õpitulemuste välishindamise põhimõtted, riigieksamitööde, põhikooli lõpueksamitööde ja üleriigiliste tasemetööde koostamise, hindamise ja tulemuste analüüsi alused" pkt 4 sõnastatud nõudeid, et tagada riigieksamite raskusastme võrreldavus aastate lõikes ja vähendada miinimumini hindamisjuhendi mitmetimõistetavus, viies enne hindama asumist läbi hindamise standardiseerimise.
- Töötada välja nõuded kutseõppeasutuste dokumentatsioonile (Esitatud HTMile 04.2003).
- Töötada välja nõuded kutseõppeasutuste õppekavadele. (Esitatud HTMile 04.2003).
- Viia kutseõppeasutuste lõpetajatele väljastatava lõputunnistuse blankett kooskõlla Vabariigi Valitsuse 23.12.1998 määrusega nr 299 kinnitatud "Kutseõppeasutuse lõputunnistuse vormi, statuudi ja väljaandmise kord".

Koolivõrgu Büroole

- Töötada välja koordineeritud info liikumise süsteem nõustamiskomisjonide ja erivajadustega laste riigikoolide vahel.
- Lõpetada erivajadustega laste riigikoolide seadusevastane tegevus või teha seadusemuudatus, sätestades riigikoolide vastuvõtukomisjonide pädevus.
- Hinnata ja analüüsida õppeasutuste tegevust ja juhtimist ning esitada õppeasutustele ettepanekuid nende tegevuse ja juhtimise paremaks korraldamiseks. Analüüsida kokkuvõtte esitada HTMi järelevalveosakonnale iga aasta 31. augustiks.
- Koostada koolijuhtidele juhised eelarvevahendite sihtotstarbeliseks ja säästlikuks kasutamiseks.
- Korraldada kutseõppeasutuste juhtidele regulaarselt õppepäevi (vähemalt üks kord aastas), teavitada neid kutseõppeasutuste tegevust reguleerivatest õigusaktidest ja aidata kaasa õppeasutuste juhtimise parendamisele. Selgitada ja põhjendada koolijuhtidele eelhindamise ja auditi eesmärgistust ja vajalikkust.
- Analüüsida võimalusi kooli nõukogu tegevuse paremaks korraldamiseks ja valmistada ette vastava määruse muudatuse eelnõu. Eesmärgiks tugevdada kooli nõukogu vastutust. Juhtida kooli nõukogude tähelepanu vajadusele viia läbi konkursid direktorite ametikohtadele, kus ametikohta täidab kohusetäitja.
- Töötada välja kutseõppeasutuste direktorite ametijuhendid.
- Töötada välja koolijuhtide töötasustamise ja premeerimise ühtsed alused.
- Töötada välja nõuded kutseõppeasutuse arengukavale.

Üldharidusosakonnale

- Sätestada sisehindamise nõue Koolieelse lasteasutuse seaduses.
- Taotleda riigieelarvest vahendid omavalitsuste pedagoogide palkade toetamiseks ja ühtlustamiseks.
- Analüüsida ning täiendada Alushariduse raamõppekavas toodud õppe- ja kasvatustegevuse korraldust.
- Töötada välja piirkondlike nõustamiskeskuste mudel.
- Vaadata läbi haridusministri 20.09.2002. aasta määrus nr 33 "Õpilaste hindamise, järgmisse klassi üleviimise ning klassikursust kordama jätmise alused, tingimused, kord" seisukohast, kas määruses sätestatu toetab nii riiklikus õppekavas kui nimetatud määruses sõnastatud hindamise põhieesmäärke ning ei sisalda vastuolusid.
- Töötada välja tingimused, mille põhjal erivajadustega laps võiks jätkata oma õpinguid tavakoolis. (Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 kohaselt võimaldab valla/linna valitsus õppida hälvikutel elukohajärgses koolis haridusministri kehtestatud tingimustel).
- Eelmises punktis nimetatud määrusest tulenevalt täpsustada haridusministri 12.09.1997. a määrusesse nr 17 "Individaalse õppekava koostamise ja rakendamise korralduslikud alused" juhud, millal kool on kohustatud koostama

õpilasele individuaalse õppekava (nt nõustamiskomisjoni või arsti soovitus). Individuaalse õppekava koostamine, selle järgi õpetamine ja tulemuslikkuse saavutamine on töömahukas ja vajab seega eraldi tasustamist.

- Teha ettepanek sotsiaalministri 27.05.1999. a määruse nr 41 "Koolikohustuse täitmise edasilükkamise taotluse rahuldamise tingimuste ja korra kinnitamine" punkti 10 muutmiseks, sätestades, et nõustamiskomisjon peab koolikohustuse täitmise edasilükkamise otsustama hiljemalt 25. augustiks (seni 25. maiks).
- Täiendada haridusministri 02.06.1999. a määruse nr 34 "Parandusõpperühma töökorralduse aluste kinnitamine" punkti 7, võimaldades määrata õpilane parandusõppele logopeedi/eripedagoogi või parandusõppe õpetaja soovitusel.
- Lihtsustada õpilase vaatluse kaarti.
- Õpiraskustega õpilastele, kes ei tule toime põhikooli ja gümnaasiumi riikliku õppekava omandamisega, tuleks riiklikult välja töötada eraldi õppekavad ja hindamise kord. Samuti tuleb haridusministri 20.09.2000.a määruses nr 33 "Õpilaste hindamise, järgmise klassi üleviimise ning klassikursust kordama jätmise alused, tingimused ja kord" sätestada diferentseeritud hindamise võimalus õpilastele, kes on õppinud individuaalse õppekava järgi.
- Lisada haridusministri 02.07.1999. a määruse nr 43 "Hälvikute nõustamiskomisjoni suunamise tingimuste ja korra kinnitamine" punkti 10 kohustus esitada lapse sünnitunnistuse koopia.
- Töötada välja koolieelses eas lapse nõustamiskomisjoni suunamise tingimused ja kord ning tema jälgimise kaart.
- Täiendada Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 21 lõiget 32 nõudega lülitada nõustamiskomisjoni liikmete koosseisu psühhiaater.
- Sätestada õigusaktides kerge vaimupuudega üle 17-aastaste põhihariduseta noortele põhihariduse omandamise võimalused.
- Muuta haridusministri 02.06.1999. a määruse nr 33 "Erilasteaeda (erirühma), sanatoorsesse kooli, hälvikute erikooli (eriklassi) vastuvõtmise ning väljaarvamise kord" punkti 3 alapunkti 2, sõnastades see järgmiselt: "nõustamiskomisjoni otsuse ja nõustamiskomisjonile esitatud dokumendipaketi."
- Koostada nõustamiskomisjoni töö korraldamise alused (pädevused, õigused, kohustused, koosolekute toimumise kord, protokollide vormistamine, otsused, nende väljastamise kord ja iseloom) ning rahastamise süsteem (töötasu, majandamiskulud ja toetused komisjonile preventiivseks tööks koolide, laste ja lastevanematega).
- Lisada kooli õppe- ja kasvatustegevuse alaste kohustuslike dokumentide loetellu puudujate märkimise päevik ning fikseerida päeviku täitmise juhendis, mida sisaldavad mõisted puudumine kodustel põhjustel, puudumine vabandataval põhjustel, puudumine haiguse tõttu ning põhjuseta puudumine.
- Riigieksamite süsteemi arendustegevuseks sõlmitavate lepingute koostamisel välistada gümnaasiumilõpetajatele väljastatavatele riigieksamtunnistustele toortulemuste kandmise võimalus.
- Kaaluda võimalusi düsgraafiaprobleemi lahendamiseks gümnaasiumiastmes ja gümnaasiumi lõpetamisel.

kutse- ja täiskasvanuhariduse osakonnale

- Muuta sisehindamise läbiviimine õppeasutusele kohustuslikuks.
- Kehtestada nõuded kutseõppeasutuse arengukavale.
- Sätestada tähtajalise töölepingu nõue kõigile direktoritele.
- Koostöös Sotsiaalministeeriumiga vaadata üle täiskasvanukoolituse finantseerimise ja tulemuslikkuse hindamise põhimõtted.

planeerimisosakonnale

- Lisada õppekavade registrisse täiendavad andmed koolitusloa väljaandmise ja kehtivusaja lõppemise kohta.
- Siduda õppekavade register õppurite registriga.

õigusosakonnale

- Dokumentatsiooni pidamine on kutseõppeasutustes reguleeritud ministri käskkirjaga, millel puudub seadusest tulenev volituskohustus. Viia Kutseõppeasutuse seadusesse sisse vastav volituskohustus.
- Viia sisse Kutseõppeasutuse seadusesse säte, mille kohaselt on sisehindamise läbiviimine õppeasutusele kohustuslik.

järevalveosakonnale

- Anda haridusministri 24.12.2001. a määruse nr 75 "Põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite korraldamise ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpetamise tingimused ja kord" § 8 lõike 21 alusel õigus hinnata tavaklassis õppivate psühhiaatri ja nõustamiskomisjoni soovitud omavate õpiraskustega õpilaste põhikooli lõpueksamid hindega "3", kui nad on saanud vähemalt 35% võimalike punktide arvust.
- Kooskõlastada Sotsiaalministeeriumiga, millist informatsiooni peavad psühhiaatrite tõendid nõustamiskomisjonidele kindlasti sisaldama.
- Kooskõlastada Sotsiaalministeeriumiga, millist informatsiooni konkreetselt peavad kehalisest kasvatuses vabastavad arstitõendid sisaldama.

Koolieelsete lasteasutuste kompleksne järelevalve

Maakond	Kokku		Lasteaed		Lasteaed-alkkool	
	Arv	%	Arv	Nimi	Arv	Nimi
Harju	21	25,3	19	Tallinna Seli Lasteaed, Padise Lasteaed, Tallinna Pirita Kose Lasteaed, Tallinna Lasteaed Naeratus, Turba Lasteaed, Tallinna Lasteaed Sinilill, Riisipere Lasteaed, Tallinna Lille Lasteaed, Tallinna Lepatriinu Lasteaed, Loksa Lasteaed, Tallinna Lasteaed Kikas, Ardu Lasteaed, Tallinna Mürakaru Lasteaed, Habaja Lasteaed, Ravila Lasteaed, Tallinna Lasteaed Sinilind, Kose Lasteaed, Tallinna Sitsi Lasteaed, Oru Lasteaed	2	Tallinna Laagna Lasteaed-alkkool, Kose-Uuemõisa Lasteaed-alkkool
Hiiu	1	1,1	1	Emmaste Lasteaed Naksitrallid	0	
Ida-Viru	11	12,1	11	Narva lasteaeed Cipollino, Narva lasteaeed Kakuke, Narva lasteaeed Põngerjas, Narva lasteaeed Punamütsike, Narva lasteaeed Ojake, Narva Lasteaed Potsataja, Narva lasteaeed Kirsike, Sillamäe lasteaeed Rukkilill, Sillamäe lasteaeed Päikseke, Sillamäe lasteaeed Helepunased purjed, Sillamäe lasteaeed Jaaniussike	0	
Jõgeva	5	5,5	5	Jõgeva Aleviku Lasteaed, Palamuse Lasteaed Nukitsamees, Põltsamaa Lasteaed Mari, Mustvee Lasteaed, Tabivere Sotsiaalkeskus	0	
Järva	3	3,3	3	Lehtse Lasteaed, Särevere Lasteaed Kurepesa, Kabala Lasteaed	0	
Läänemaa	3	3,3	1	Martna lasteaeed	2	Kõmsi Lasteaed-Algkool, Rõude Lasteaed-Algkool
Lääne-Viru	3	3,3	3	Vinni Lasteaed Tõruke, OÜ Väike Helene Lasteaed, MTÜ Hariduse- ja Kultuuriselts Kaur lasteaeed Tiku-Taku	0	
Põlva	3	3,3	2	Krootuse lasteaeed, Rápina Lasteaed Vikerkaar	1	Mammaste Lasteaed-Algkool
Pärnu	8	8,8	7	Paikuse Lasteaed, Vändra lasteaeed Rukkilill, Tõstamaa Lasteaed, Vändra lasteaeed Mürakaru, Pärnu Ülejõe Lasteaed, Pärnu Raeküla Lasteaed, Pärnu lasteaeed Pillerpall	1	Seljametsa Lasteaed-Algkool
Rapla	7	7,7	7	Valgu lasteaeed, Lasteaed Päkapiikk, Lasteaed Naerulind, Lelle lasteaeed Päikeseratas, Kuusiku lasteaeed, Eidapere lasteaeed, Varbola lasteaeed Muumi	0	
Saare	5	5,5	4		1	Ida-Niidu Lasteaed-Algkool
Tartu	7	7,7	7			
Valga	2	2,2	1	Sooru Lasteaed	1	Ritsu Lasteaed-Algkool
Viljandi	8	8,8	8		0	
Võru	4	4,4	4	Varstu Lasteaed, Meremäe Lasteaed, Rõuge Lasteaed, Võru Lasteaed Sõleke	0	
Kokku	91	100	83		8	

Üldhariduskoolide kompleksne järelevalve

Maakond	Kokku		Gümnaasium		Põhikool		Algkool		Lasteaed-alkkool	
	Arv	Arv	Nimi	Arv	Nimi	Arv	Nimi	Arv	Nimi	
Harju	29	18	Tallinna Reaalkool, Karjamaa G, Lasnamäe G, Tallinna Saksa G, Tallinna Järveotsa G, Tallinna Üldg, Tallinna Sikupilli KK, Loksa I KK, Loksa Vene G, Tallinna Mustamäe G, Tallinna Mustjõe G, Turba G, Jakob Westholmi G, Tallinna Kuristiku G, Tallinna 37.KK, Gustav Adolfi G, Kose G, Tallinna Arte G,	9	Tallinna Ristiku PK, Oru PK, Harmi PK, Ardu PK, Tallinna Hiiu PK, Nissi PK, Tallinna Nõmme PK, Padise PK, Risti PK,	-	-	2	Laagna L-A, Kose-Uuemõisa L-A	
Hiiu	1	1	Käina G	-	-	-	-	-	-	
Ida-Viru	8	8	Kohtla-Järve 3. KK, Narva Joala Kool, Narva Juhkentali Kool, Sillamäe Astangu Kool, Kohtla-Järve Järve G, Kohtla-Järve Tammiku G, Narva Humanitaarg, Narva Paju Kool	-	-	-	-	-	-	
Jõgeva	6	5	Mustvee I KK, Põltsamaa Ühisg, Puurmani KK, Oskar Lutsu Palamuse G, Tabivere KK	1	Kaarepere PK,	-	-	-	-	
Järva	7	2	Türi G, Paide Slaavi G	3	Lehtse PK, Retla PK, Kabala PK	2	Ahula Alkkool, Vodja Alkkool	-	-	
Lääne	6	-	-	4	Martna PK, Kasari PK, Vattla PK, Ridala PK,	-	-	2	Kõmsi L-A, Rõude L-A	
Lääne-Viru	5	-	-	4	Laekvere PK, Aluvere PK, Rakvere Lille Kool, Roela PK	1	Palmse Alkkool,	-	-	
Põlva	6	1	Räpina Ühisg	4	Saverna PK; Krootuse PK, Mikitamäe PK, Põlgaste PK,	-	-	1	Mammaste L-A	
Pärnu	11	4	Pärnu Sütevaka Humanitaarg, Pärnu Koidula G, Pärnu Täiskasvanute G, Tõstamaa KK,	3	Juurikaru PK, Pärnu Kuninga Tänav Kool, Koonga PK,	3	Selja Alkkool, Aruvälja Alkkool, Pärnu Väike Vabakool	1	Seljametsa Lasteaed-Alkkool	
Rapla	7	2	Rapla Vesiroosi G, Rapla Õhtukeskkool,	4	Valgu PK, Kehtna PK, Lelle PK, Eidapere PK,	1	Varbola Kool	-	-	
Saare	5	-	-	4	Lümanda PK, Kihelkonna PK, Kuressaare Vanalinna Kool, Kuressaare PK,	-	-	1	Ida-Niidu L-A	
Tartu	5	3	Miina Härma G, Tartu Herbert Masingu Kool, Kivilinna G	2	Tartu Elu Sõna Kristlik Kool, Tartu Katoliku Kool	-	-	-	-	
Valga	4	-	-	3	Keeni PK, Patküla PK, Valga PK	-	-	1	Ritsi L-A	
Viljandi	7	3	Viljandi Paalalinna G, C.R.Jakobsoni nim G, Mõisaküla KK,	4	Leie PK, Viljandi Valuoja PK, Viljandi Vaba Waldorfkool, Kirivere PK,	-	-	-	-	
Võru	6	2	Varstu KK, Võru Kesklinna G,	3	Meremäe PK, Rõuge PK, Kuldre PK,	1	Viitka Alkkool,	-	-	
Kokku	113	49		48		8		8		

Järelevalve tehtud ettepanekud/ettekirjutused koolidele

Ettepanekud/ ettekirjutused koolile	Seadusandlik alus ettekirjutuse kohta
M. I. Massaažikool	
Korrastada kooli dokumentatsioon ning võtta kasutusele kutseõppeasutuste rakendustrükised.	
Seada sisse direktori käskkirjade raamatud õpilaste ja personali kohta eraldi.	
Töötada välja ja kinnitada kooli asjaajamiskord.	
Moodustada õpilaste kooli vastuvõtmise korraldamiseks vastuvõtukomisjon ja kehtestada komisjoni töökord vastavalt määrusele.	Haridusministri 11.04.2002 määrus nr 33 "Õpilaste kutseõppeasutusse vastuvõtu kord" § 2 lõiked 1 ja 4
Viia õpilase ja erakooli vahel sõlmitud lepingud kooskõlla kooli põhikirja ja seadusega.	Erakooliseadus" § 17 lõiked 1 ja 5 ning lõike 4 punktid 1, 3, 4 ja 7
Kinnitada erakooli nõukogu poolt õppe- ja kasvatuskorralduse eeskirjad vastavalt seadusele.	"Erakooliseadus" § 13 lõige 1
Kooli nõukogul kinnitada oma otsusega riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused, avalik- ja eraõiguslikud juriidilised isikud ning füüsilisest isikust ettevõtjad, kus toimub õppepraktika vastavalt seadusele.	"Kutseõppeasutuse seadus" § 27 lõike 3 punkt 5
Tunnistada tühiseks juhataja 13.01.2003 käskkiri nr 00/2003 osas, millega juhataja on omistanud 4 õpetajale pedagoogi ametijärgu, kuna see on vastuolus määruses kehtestatud nõuetega.	Haridusministri 26.08.2002 määrus nr 65 "Pedagoogide kvalifikatsiooninõuded" § 26
Viia läbi pedagoogide atesteerimine vastavalt määruses kehtestatud nõuetele.	Haridusministri 02.10.2002 määrus nr 69 "Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord"
Seada sisse täiskasvanute tööalase koolituse korraldamiseks nõutav dokumentatsioon vastavalt määruses kehtestatud nõuetele.	Haridusministri 08.11.2001 määrus nr 61 "Täiskasvanute tööalase koolituse kutseõppeasutuses korraldamise tingimused ja kord" § 9
Viia kooli põhikiri vastavusse seadusega, ja kutseõppeasutuse tegevust reguleerivate õigusaktidega.	"Erakooliseadus" § 6 lõige 1 punktid 3, 4, 5 ja 13
Viia kooli põhikirja sisse muudatus, mille alusel on kooli juhtorganid nõukogu ja direktor.	"Erakooliseadus" § 19.
Konjunkturi ja Konsultatsiooni Rahvusvaheline Õppekeskus EMONO-R	
Viia kooli põhikiri vastavusse seaduse ning kutseõppeasutuste tegevust reguleerivate õigusaktidega.	"Erakooliseadus" § 6 lõige 1 punktid 3 ja 10
Tunnistada kehtetuks kutseõppeasutuse lõputunnistused, mis on kooli poolt väljastatud peale 30.11.2001.	
Tunnistada kehtetuks õpilaspiletid, mis on kooli poolt väljastatud peale 30.11.2001.	
Lõpetada ebaseaduslik tegevus õppe läbiviimisel tasemel kutsekeskharidus keskhariduse baasil õppekava "Ärijuhtimine" alusel.	Vabariigi Valitsuse 13.08.2002. a määrus nr 258 "Kõrgharidusstandard" (RT I 2002, 70, 426; 105, 626)
Esitada Haridus- ja Teadusministeeriumile andmed õppejõudude M. Kikkas ja V. Veeremaa kvalifikatsiooni kohta.	Erakooliseadus § 5 lõige 5 punkt 3
Tagada kutsekõrghariduse õppekaval "Ärijuhtimine" õppetöö läbiviimine vastavalt määruse nõuetele.	Vabariigi Valitsuse 13.08.2002. a määrus nr 258 "Kõrgharidusstandard" (RT I 2002, 70, 426; 105, 626)
Pärnu Saksa Tehnoloogiakool	
Selgitada välja ja planeerida personali koolitusvajadus.	
Arvata kooli juhtkonna koosseisu kooli direktor.	
Näidata direktori käskkirjades viide alusdokumendile, mille alusel on otsustus tehtud.	
Viia õppekavadesse "Personalitöö assistent" ja "Raamatupidaja II" sisse muudatused ja täiendused (moodulite tabel), mis näitaksid, millised on kaugõppe vormi puhul auditoorse ja iseseisva töö mahud ja kuidas tagatakse õppekavas toodud õpitulemuste saavutamine kaugõppe puhul	
Informeerida ettevõtete poolseid praktikajuhendajaid, millised peavad olema praktiliselt hinnatavad ülesanded ja hindamise kriteeriumid, et tagada õppekavades nõutavate õpitulemuste saavutamine.	
Viia vastavusse õppeainete nimetused ja õpetamise järjekord õppekavades tooduga. Vajadusel viia kooli nõukogul õppekavadesse sisse täiendused ja parandused.	
Investeeri täiendavalt elektrilise eriala õppebaasi. Täiustada pidevalt ka teiste koolis õpetatavate erialade õppebaasi, näiteks	

infotehnoloogiaerialadel võiks muretseda multimeedia vahendeid.	
Muretseda koolis õpetatavate erialade õppekirjandust	
Kooskõlastada tööinspeksioonis töösisekorraeeskirjad vastavalt seadusele.	"Eesti Vabariigi töölepingu seadus" § 40 lõige 1.
Tunnistada tühiseks direktori 13.09.2002 käskkiri nr 1-3/89a, kuna see on vastuolus haridusministri määrustes kehtestatud nõuetega.	Haridusministri 28.12.1998 määrusega nr 36 kinnitatud "Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord" punktid 2, 7 ja 8 Haridusministri 26.08.2002 määrus nr 65 "Pedagoogide kvalifikatsiooninõuded" § 26
Tunnistada tühiseks direktori 24.09.2002 käskkiri nr 1-3/91 osas, millega direktor on omistanud 9 õpetajale pedagoogi ametijärgu ja kahele kvalifikatsiooninõuetele mittevastavale õpetajale noorempedagoogi ametijärgu, kuna see on vastuolus haridusministri määrustes kehtestatud nõuetega.	Haridusministri 28.12.1998 määrusega nr 36 kinnitatud "Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord" punktid 2, 7, 8; Haridusministri 26.08.2002 määrus nr 65 "Pedagoogide kvalifikatsiooninõuded" § 26
Tunnistada tühiseks direktori 15.11.2002 käskkiri nr 1-3/100a, kuna see on vastuolus haridusministri määrustes kehtestatud nõuetega.	Haridusministri 02.10.2002 määrus "Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord" § 5, § 6 ja § 20 lõiked 1 ja 2 Haridusministri 26.08.2002 määrus nr 65 "Pedagoogide kvalifikatsiooninõuded" § 26
Viia läbi pedagoogide atesteerimine vastavalt haridusministri määruses kehtestatud nõuetele.	Haridusministri 02.10.2002 määrus nr 69 "Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord"
Viia kooli põhikiri vastavusse seadusega.	"Erakooliseadus" § 6 lõike 1 punktid 4, 5, 11, 12 ja 13.
Esitada kooli nõukogule kinnitamiseks ja Haridusministeeriumile registreerimiseks muudetud õppekavad "Elektrik II", "Andmetöötlus ja arvutivõrgud" ja kaugõppe õppekavad "Raamatupidaja II", "Personalitöö assistent" vastavalt seaduses kehtestatud nõuetele.	"Erakooliseadus" § 11 lõige 3
Moodustada õpilaste kooli vastuvõtmise korraldamiseks vastuvõtukomisjon ja kehtestada komisjoni töökord vastavalt haridusministri määrusele.	Haridusministri 11.04.2002 määrus nr 33 "Õpilaste kutseõppeasutusse vastuvõtu kord" § 2 lõiked 1 ja 4.
Viia õpilase ja erakooli vahel sõlmitud lepingud kooskõlla kooli põhikirja ja seadusega.	"Erakooliseadus" § 17 lõiked 2 ja 5 ning lõige 4 punkt 7.
Kinnitada erakooli nõukogu poolt õppe- ja kasvatuskorralduse eeskirjad vastavalt seadusele.	"Erakooliseadus" § 13 lõige 1.
Kooli nõukogul kinnitada oma otsusega riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused, avalik- ja eraõiguslikud juriidilised isikud ning füüsilisest isikust ettevõtjad, kus toimub õppepraktika vastavalt seadusele.	"Kutseõppeasutuse seadus" § 27 lõige 3 punkt 5.
Viia praktikalepingud kooskõlla seadusega.	"Kutseõppeasutuse seadus" § 17 lõige 1 ² punktid 4, 9 ja 10
Viia Haridus- ja Teadusministeeriumi ja kooli vahel sõlmitud koostöölepingust tuleneva toetuse kasutamine kooskõlla Haridus- ja Teadusministeeriumi ja kooli vahel sõlmitud koostöölepinguga nr 10-10/1130.	
Kuressaare Ametikool	
Õppenõukogu protokollides kajastada lühidalt ettekannete sisu. Dokumenteerida õppekasvatustöö analüüs ning hinnang eelmisele õppeaastale ja sellest tulenevalt konkreetsed otsused olukorra parandamiseks. Määratleda otsus-vastutaja tähtaeg.	
Kooli jaoks olulised otsused vastu võtta õppenõukogus.	
Välja töötada ja dokumenteerida kogu kooli hõlmav sisehindamise süsteem.	
Selgitada välja ja planeerida personali koolitusvajadus.	
Näidata direktori käskkirjades viide alusdokumendile.	
Eraldada eelarvest kooli personali täiendkoolituseks vähemalt 3% aasta palgafondist.	
Sõlmida kõikide materiaalselt vastutavate isikutega materiaalse vastutuse lepingud, näidates ära konkreetse vara nimetuse, margi ja registreerimisnumbri, mille säilimise tagamiseks on vastav leping sõlmitud.	
Pedagoogide palkade määramisel ja lepingute sõlmimisel lähtuda pedagoogidele atesteerimisel omistatud ametijärgust ja seaduses kehtestatud palga alammääradest.	VV 18.02.2003 määrus nr 50 KvB ringkiri 27.02.2003 nr 3.1-6/93.
Viia mittepedagoogilise personali töötasude määramine kooskõlla	

seadusega.	
Leida võimalused kooli eelarvest õpilasürituste rahastamiseks.	
Viia põhimäärusesse kooli struktuur ja struktuuriüksuste ülesanded.	Kutseõppeasutuse seaduse § 6 lõige 1 punkt 4 (RT I 2001, 68, 406).
Töötada välja asutuse sisene kord, mis määratleks eelarve koostamise ja eelarve täitmise jälgimise aruandlusprotsessi. Määrata konkreetsed isikud, kes osalevad ja vastutavad selles protsessis. Fikseerida tähtajad.	
Fikseerida koolis need struktuuriüksused, kes teenivad omatulu. Koostada neile üksustele tulu- ja kulueelarved. Samuti fikseerida kulumudel, mis määraks kindlaks proportsioonid eelarvest tehtavate ja omatulust kaetavate kulude vahel.	
Täita põhimääruse punkte 36, 41 alapunkti 2.	
Kooli asjaajamiskord viia vastavusse seadusega	"Asjaajamiskorra ühtsed alused" § 4 lõige 1 punkt 1, kinnitatud VV 26.02.2001määrusega nr 80 (RTI, 20,112).
Viia läbi pedagoogide atesteerimine vastavalt määruses kehtestatud nõuetele	Haridusministri 02.10.2002 määrus nr 69 "Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord" (RTL 2002, 115, 1649)
Kinnitada palgajuhend, premeerimise ja lisatasude määramise kord vastavalt seaduses kehtestatud tingimustele	"Palgaseadus" § 9-11
Suunata õpetajad kvalifikatsiooninõuete täitmiseks nõutavatele kutsepedagoogilistele kursustele	Haridusministri 26.08.2002 määrus nr 65 "Pedagoogide kvalifikatsiooninõuded" (RTL 2002, 96, 1486).
Pedagoogide vabade ametikohtade täitmisel lähtuda haridusministri määrusest	Haridusministri 28.07.1998 määrus nr 13 "Kutseõppeasutuse pedagoogide vabade ametikohtade täitmiseks korraldatava konkursi tingimuste ja korra kinnitamine"(RTL 1998, 248,1021)
Õpetajate täiendkoolituse planeerimisel lähtuda haridusministri määruses ning VV määruses kehtestatud tingimustest	Haridusministri 26.08.2002 määrus nr 65 "Pedagoogide kvalifikatsiooninõuded" (RTL 2002, 96,1468) VV 22.11.2000 määrus nr 381 "Õpetajakoolituse raamnõuded" (RT I 2002, 105, 626) § 17 lg 2
Õpilaste kooli vastuvõtmisel täita haridusministri määrust	Haridusministri 11.04.2002 määrus nr 33 "Õpilaste kutseõppeasutusse vastuvõtu kord".
Viia raamatupidamise sise-eeskirjad (arvestades 4.3.12 ettepanekuid) kooskõlla rahandusministri määrusega	Rahandusministri 17.03.1995 määrus nr 46 (RTL 2002, 128, 1869).
Järgida Riigihangete seadust	"Riigihangete seadus" § 2, lõige 7, punkt 1. (RT I 2000,84, 534).
Kuulutada välja konkurss kvalifikatsiooninõuetele mittevastavate pedagoogide ametikohtadele	Haridusministri 28.07.1998 määrus nr 13 "Kutseõppeasutuse pedagoogide vabade ametikohtade täitmiseks korraldatava konkursi tingimuste ja korra kinnitamine" (RTL 1998, 248, 1021).
Väike-Maarja õppekeskus	
Viia kooli struktuuriüksuste koosseis vastavusse kooli põhimäärusega.	
Töötada välja ja kinnitada direktori käskkirjaga ametijuhendid.	
Viia ametijuhendites ja struktuuriüksustes alluvusvahekord kooskõlla.	
Töötada välja direktori asendamise kord.	
Töötada välja töösisekorraeeskirjad, kooskõlastada Tööinspeksioonis ja tutvustada kõikidele töötajatele.	
Viia atesteerimiskomisjoni koosseis vastavusse seadusega	Haridusministri 02.10.2002 määrus nr 69 "Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord"
Vormistada atesteerimiskomisjoni protokollid	Haridusministri 02.10.2002 määrus nr 69 "Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord"
Viia õpetajatele omistatud ametijärgud vastavusse seaduses ette nähtud tingimustega	Haridusministri 02.10.2002 määrus nr 69 "Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord"
Kinnitada kooli õppenõukogu liikmeteks kõik pedagoogid.	
Õppenõukogus täita kooli põhimäärusest tulenevad ülesanded	
Õppenõukogu koosolekute protokollides vormistada otsused, meetmed otsuste täitmiseks, vastutajad ja täitmise tähtaeg.	
Dokumenteerida sisehindamine.	
Planeerida personali täiendkoolitus.	
Õpilaste nimekirjast väljaarvamise kohta koostatud käskkirjades märkida	

nimekirjast kustutamise alus viitega alusdokumentidele – õppekorralduseeskiri, sisekorraeeskiri.	
Seoses tööettevõtu lepingu sõlmimisega vaidluse ajal sõlmida uuesti tööleping. Võimalike vaidluste korral annab ümbersõlmitud leping koolile võimaluse kooli huvide edasiseks kaitseks.	
Raamlepingus vaadata üle töövõtja õigus viiviste nõudmiseks, eriti kui teenuste eest tasumine ei toimu käesoleval eelarveaastal.	
Jälgida seaduses sätestatud piirmäärasid ja korraldada vastavad riigihanked kaupade ja teenuste ostmisel.	“Riigihangete seadus” § 2 punkt 7.
Viia õppekeskuse raamatupidamise sise-eeskirjad vastavusse seadusega, selle hilisemate täienduste ja raamatupidamise hea tavaga.	Rahandusministri 17.03.1995 määrus nr 46 “Eelarveliste asutuste raamatupidamise korraldamise eeskirjad”.
Vaadata üle materiaalse vastutuse lepingud ja viia sisse parandused.	
Täiendada lepingute registrit kõigi kehtivate lepingutega.	
Lõpetada rendileping OÜga Puhastuseksperit ja vaadata üle kõik senised toimingud nimetatud OÜga.	
Nõuda töötajatelt sisse mobiilikonede ja kütuselimiite ületavad summad.	
Arvestada erisoodustusena kooli sõiduautode kasutamine või seada sisse sõidupäevikud. Täpsustada töötajate ametijuhendeid, et lõpetada lisatasude maksmine tööde eest, mis peaksid olema nende töökohustuste hulgas.	
Koolil võtta viivitamatult ennast arvele käibemaksukohuslasena.	
Tallinna Tööstushariduskeskus	
Pedagoogide vabade ametikohtade täitmisel täita haridusministri määrust	Haridusministri 28.07.1998 määrus nr 13 “Kutseõppeasutuse pedagoogide vabade ametikohtade täitmiseks korraldatava konkursi tingimuste ja korra kinnitamine” (RTL 1998, 248, 1021).
Pedagoogide atesteerimisel lähtuda haridusministri määrusest	Haridusministri 02.10.2002 määrus nr 69 “Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord”
Viia töötajatega sõlmitud töölepingud ja ametijuhendid vastavusse seadusega	“Töölepingu seadus”
Õpilaste sõidukulude kompenseerimisel lähtuda Vabariigi Valitsuse määrusest	Vabariigi Valitsuse 31.12.1997 määrus nr 267 “Õpilastele ja üliõpilastele sõidukulu iga-aastase hüvitamise kord ja ulatus” (RT I 1998, 4, 66; 1999, 15, 231; 2001, 50, 293; 105, 626)
Moodustada koolis õpilasesindus	“Kutseõppeasutuse seadus”
Koostada kooli arengukava ja esitada kinnitamiseks kooli nõukogus	“Kutseõppeasutuse seadus”
Koostada ettepanekud rentnikele rendilepingute nõuetega vastavusse viimiseks	“Riigivaraseadus” “Riigivara kasutamisse andmise kord”
Riigivara rendile andmisel korraldada enampakkumine	“Riigivaraseadus” “Riigivara kasutamisse andmise kord”
Esitada taotlus Haridus- ja Teadusministeeriumile vara rendile andmiseks	“Riigivaraseadus” “Riigivara kasutamisse andmise kord”
Sõlmida individuaalse materiaalse vastutuse lepingud kõikide töötajatega, kelle vastutaval hoiul on riigivara	“Riigivaraseadus”
Kanda laekunud rendi summad iga järgneva kuu 5. kuupäevaks üle Maksuameti tulukontole	Rahandusministri 07.05.2003 määrus nr 66 “Tulude riigieelarvesse kandmise kord” (RTL 2003, 59, 838)
Kohtla-Järve Polütehnikum	
Omatulude eelarve koostamiseks välja arvestada toote/teenuse omahind, mis sisaldab kõiki otseseid ja kaudseid kulusid ning toote/teenuse arendamisega seotud kulusid.	
Omatulude eelarve koostada sarnaselt riigieelarveliste vahendite eelarvega.	
Rahaliste vahendite kasutamisel lähtuda “Riigihangete seadusest”. Vajaduse korral konsulteerida eelnevalt Haridus- ja Teadusministeeriumi Riigivara Haldusbürooga.	“Riigihangete seadus”
Tehingute tegemisel riigivaraga (kasutusse andmine, võõrandamine, kõlbmatuks tunnistamine ja mahakandmine) juhendada “Riigivaraseadusest” ja selle alusel välja antud õigusaktide nõuetest. Vajaduse korral konsulteerida eelnevalt Haridus- ja Teadusministeeriumi Riigivara Haldusbürooga.	“Riigivaraseadus”
Esitada nimekiri kehtivatest koostöölepingutest, mis on sisult	

rendilepingud, Haridus- ja Teadusministeeriumi Riigivara Haldusbüroole.	
Mitte pikendada käskkirja punktis 2.3. nimetatud lepinguid, mis on sõlmitud vastuolus "Riigivaraseaduse" ja tema rakendusaktidega. Uued rendilepingud sõlmida rendilepingute nime all riigivara valitseja (haridus- ja teadusminister) käskkirja alusel.	"Riigivaraseadus"
Ida-Virumaa Tööhõiveametilt tagasi nõuda riigivara valitseja loata üleantud riigivara (kaks arvutit ja grafoprojektor).	
Raamatupidamisarvestuse aluseks võtta riigiasutustele kehtiva "Raamatupidamise seaduse" nõuetele vastavad algdokumendid.	"Raamatupidamise seadus" § 8.
Kooli raamatupidamises järgida "Riigieelarve seadust", mille kohaselt tulude ja kulude tasaarveldus pole lubatud.	"Riigieelarve seadus" § 2 p 3.
Kooli raamatupidamises arvestada erisoodustumaksu töötajatele tehtud erisoodustustelt. Töötajatele tehtud soodustustelt (magistriõppega seotud kulud), millelt käesoleva ajani ei ole arvestatud erisoodustumaksu, arvestada ja tasuda erisoodustumaks.	"Tulumaksuseadus" § 48.
Töötajate ametijuhendid viia kooskõlla tegelike tööülesannetega. Õpetajate töölepingus määrata üldtööaja sees täidetavad lisaülesanded.	
Välja töötada ja kooli direktori käskkirjaga kinnitada Kohtla-Järve Polütehnikumi palgajuhend. Töötasustamine koolis viia vastavusse palgajuhendiga.	"Palgaseadus" § 9 ja 11.
Määrata omatulude teenimiseks sõlmitavates töövõtulepingutes koolipoolne tööde vastuvõtja, vormistada tööde vastuvõtt ja tööde vastuvõtu alusel välja maksta lepingutasud.	"Võlaõigusseadus" § 637 lõige 5.
Rakendada abinõud seaduslikkuse ja otstarbekuse tagamiseks ehitus- ja remonttööde tellimisel, lepingute sõlmimisel ja täitmisel ning nende tööde üle arvestuse pidamisel, mis tagaksid 1) õigusaktidest kinnipidamise, 2) vara kaitstuse kahju eest (kaasa arvatud raiskamise, ebasihipärase kasutamise ja ebakompetentse juhtimise tõttu), 3) kooli tegevusest tõese, õigeaegse ja usaldusväärse informatsiooni kogumise, säilitamise ja avaldamise.	"Vabariigi Valitsuse seadus" § 92.1
Tellida õppekavadele ekspertiis Riiklikust Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusest.	Haridus- ja teadusministri 19.02.03 määrus nr 10 "Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse põhimäärus" § 7 p 22
Rakvere Kutsekeskkool	
Kinnitada müügiesindaja ja informaatika õppekava	"Kutseõppeasutuse seadus" § 13 lg 4

Allikas: Järelevalve õiendid/aktid 2002/2003.

Koolituslubade menetlemine 2002/2003. õppeaastal

Liik	Omandivorm	Menetletud õppeasutuste arv	Esitatud õppekavade arv	Keeldumiste arv	Tunnistatud keheteuks	Koolitusluba väljastatud
Alusharidus	munitsipaal	73	73	1	1	71
Alusharidus	era	18	18	6	1	11
Alusharidus kokku		91	91	7	2	82
Üldhariduskoolid	munitsipaal	79	79	0	0	79
Üldhariduskoolid	era	17	17	2	1	13
Põhi- ja keskharidus kokku		96	96	2	1	92
Kutsealane eelkoolitus	munitsipaal	1	16	7	0	9
Kutsealane eelkoolitus	era	0	0	0	0	0
KKPB	munitsipaal	1	0	0	0	6
KKPB	era	2	0	8	0	4
KKKB	munitsipaal	1	11	2	0	9
KKKB	era	13	19	8	0	11
Kutseharidus kokku		18	46	25	0	39
Rakenduskõrg	riik/ munitsipaal	6	13	0	0	13
Rakenduskõrg	era	21	55	25	0	30
Kõrgharidus BA	riik	4	5	0	0	5
Kõrgharidus BA	era	5	10	0	0	10
Kõrgharidus MA	riik	5	15	0	0	15
Kõrgharidus MA	era	3	13	0	0	13
Kõrgharidus D	riik	4	7*	0	0	7
Kõrgharidus D	era	2	2	0	0	2
Kõrgharidus kokku		23	52	0	0	52
Formaalharidus kokku:		137	194	27	1	183
Huvialaharidus	munitsipaal	3	6	0	0	17
Huvialaharidus	era	38	118	15	0	104
Huvialaharidus kokku		41	124	15	0	121
Täiskasvanute tööalane koolitus	era	89	340	29	0	298
Täiskasvanute vabahariduslik koolitus	era	293	262	1	2	261
Mootorsõidukijuhi koolitus	munitsipaal	15	15	0	0	15
Mootorsõidukijuhi koolitus	era	22	21	0	1	21
Mootorsõidukijuhi õpetaja koolitus	munitsipaal	1	1	0	0	1
Mootorsõidukijuhi õpetaja koolitus	era	0	0	0	0	0
Turvätöötajakoolitus	era	3	10	2	0	8
Täiskasvanute koolitus kokku		423	649	32	3	604
Mitteformaalharidus kokku:		464	773	47	3	725
Süsteem tervikuna:		601	967	74	4	908

* sisaldab residentuuri õppekavasid (5 tk)